

Gemeenteraad van Hengelo
Postbus 18
7550AA Hengelo

Gemeente Hengelo

Postbus 18
7550 AA Hengelo

| Onderwerp | Zaaknummer | Uw kenmerk | Datum |
|---|-------------------|-------------------|------------------|
| Ontwerp omgevingsvisie stedelijk gebied Hengelo | 3824869 | | 26 november 2024 |

Leden van de gemeenteraad,

Na de vaststelling van de omgevingsvisies Hengeloos Buiten in 2020 en Hart van Hengelo in 2022 is nu de derde fase van de omgevingsvisie voor Hengelo in ontwerp afgerond. Dit heeft geresulteerd in de ontwerp omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen', hierna te noemen omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo'. Een omgevingsvisie voor het stedelijk gebied van Hengelo; de woonwijken, de bedrijventerreinen, het Weusthagpark en het stedelijk gebied dat onderdeel uitmaakt van de spoorzone Hengelo-Enschede.

Met het in werking treden van de Omgevingswet met ingang van 1 januari 2024 wordt de omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo' voorgelegd als omgevingsvisie. Dit in tegenstelling tot de omgevingsvisies Hengeloos Buiten en Hart van Hengelo die wel voorbereid zijn volgens de bedoeling van de Omgevingswet maar formeel vastgesteld zijn als structuurvisies binnen het kader van de Wet ruimtelijke ordening. In de Omgevingswet is geregeld dat na de inwerkingtreding alle vastgestelde structuurvisies van rechtswege een omgevingsvisie worden. Na vaststelling van de omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo' heeft Hengelo een omgevingsvisie voor het gehele grondgebied binnen de kaders van de Omgevingswet en voldoet daarmee aan de wettelijk verplichting om voor 2027 een omgevingsvisie voor het hele grondgebied te hebben vastgesteld. De omgevingsvisie vervangt 'Structuurvisie Hengelo 2030' en het strategisch beleid uit de diverse (sectorale) beleidsnota's voor water, groen, wonen, etc.

De bedoeling van de Omgevingswet vraagt om een nieuwe manier van denken en werken; integraal en bottom-up. Dit heeft geleid tot een intensief proces van samenwerking met de samenleving, waarbij we hebben afgestemd met onze (keten)partners, ondernemers, (maatschappelijke) organisaties en inwoners. De resultaten van dit proces hebben inhoud gegeven aan het ontwerp van de omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo'.

Het college heeft besloten in te stemmen met de ontwerp omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo' en deze gedurende zeven weken voor een ieder ter inzage te leggen. Gedurende de inzagetermijn heeft een ieder de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen over het ontwerp omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo'. Vervolgens wordt de omgevingsvisie gezamenlijk met de eventueel ingediende zienswijzen en een reactie daarop ter vaststelling aan u voorgelegd.

Het college heeft tevens besloten de gemeenteraad over dit besluit te informeren. Daarom ontvangt u deze brief met als bijlage de ontwerp omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo'. In week 6 van 2025 wordt er een werksessie gepland over de ontwerp omgevingsvisie Stedelijk Hengelo, waarin wij u informeren over de inhoud van de ontwerp omgevingsvisie en u meenemen in de uitkomsten van de ter inzage legging.

Vermeld altijd het zaaknummer als u contact opneemt met de gemeente.

Bezoekadres
Burgemeester van der
Dussenplein 1

E-mailadres
gemeente@hengelo.nl
Telefoonnummer
14-074



Stedelijk Hengelo

Waar leven en werken samen komen

Ontwerp Omgevingsvisie
Stedelijk gebied
Hengelo

18 NOVEMBER 2024

www.hengelo.nl



Gemeente
Hengelo

Voorwoord door wethouder Gerard Gerrits

'Duurzamer, natuurlijker en meer verbinding'. Zo zou Hengelo er volgens leerlingen van De Grundel uit moeten zien in 2040. Deze input én de ideeën van inwoners, ondernemers, leerlingen van het ROC en andere belanghebbenden hebben we verwerkt in de omgevingsvisie 'Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen'. Een visie voor de toekomstige ontwikkeling van de woonwijken, bedrijventerreinen en het Weusthagpark.

Wat uit de gesprekken naar voren kwam is dat je in Hengelo goed kunt wonen, leven, verblijven en recreëren. Hengelo is niet te groot of te klein en heeft een duidelijke regionale functie. We zijn een gemeente met een rijke historie en vol ambitie, in het centrum van de groene technologische topregio Twente. Een regio die met de combinatie van universiteit, hogescholen, vakopleidingen en een hoogwaardige maakindustrie een kansrijke uitgangspunt heeft om mee te spelen op wereldschaal en daarmee te zorgen voor banen en het stimuleren van de welvaart.

We hebben als Hengelo de ambitie om ook in 2040 een vitale aantrekkelijke stad te zijn in Twente. Met voldoende voorzieningen op het gebied van onderwijs, sport, kunst en cultuur. Een dynamische maak- en werkstad waar volop kansen liggen en waar het fijn leven is. Om al die voorzieningen in stand te houden, is aanwas van met name jonge mensen nodig. Het vasthouden en aantrekken van talenten is dan ook een belangrijke opgave voor de komende jaren.



Met deze omgevingsvisie willen we als gemeente inspelen op maatschappelijke trends en ontwikkelingen. En willen we richting geven aan de toekomstbestendige ontwikkeling van onze woonwijken, bedrijventerreinen en het Weusthagpark.

Onze strategie? Inzetten op de high tech sector en het verder ontwikkelen van de innovatieve maakindustrie. Zodat we in 2040 behoren tot de top drie van groene technologische regio's van Nederland met een sterke internationale concurrentiepositie in de maakindustrie. Deze positie ook gebruiken bij de duurzame opgaven die op ons afkomen. En tegelijkertijd onze kernkwaliteiten en lokale identiteit blijven inzetten, beschermen, versterken en benutten bij het verwezenlijken van onze ambities. Deze omgevingsvisie is het gezamenlijke vertrekpunt voor de uitvoering van projecten en initiatieven die passen in de lijn van deze visie. Zo werken wij samen met u aan de toekomst van Hengelo.

Samenvatting

Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen is de naam van de omgevingsvisie voor het stedelijk gebied in Hengelo.

Deze omgevingsvisie gaat over de gebieden die een belangrijke rol spelen in het dagelijks leven van onze inwoners en ondernemers. Namelijk de woonwijken, de bedrijventerreinen en het Weusthagpark met functies zoals winkelen, zorg, welzijn, sport, onderwijs en recreatie!

Samen werken aan de visie

De omgevingsvisie is een van de belangrijke beleidsinstrumenten onder de Omgevingswet waarin we als gemeente de lange termijnvisie vastleggen voor ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Het biedt de basis voor uitwerking van gemeentelijk beleid en dient als afwegingskader voor initiatieven uit de samenleving. In Hengelo hebben we ervoor gekozen omgevingsvisie in drie fasen op te stellen. We zijn begonnen met de omgevingsvisie 'Hengeloos Buiten', de visie voor het buitengebied. De tweede fase bestond uit de omgevingsvisie voor de binnenstad en Hart van Zuid, 'Het Hart van Hengelo'. Voor u ligt de derde fase 'Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen' de omgevingsvisie voor de rest van het stedelijk gebied.

Deze omgevingsvisie is in samenspraak met de samenleving opgesteld. Verschillende stakeholders en inwoners zijn op verschillende momenten in het proces betrokken. We hebben gezorgd voor een mooie mix vanuit de samenleving. Tijdens gelijkwaardige gesprekken kon iedereen zijn/haar input geven. Omdat het een visie is voor de toekomst er is ook aandacht geweest voor de input van jongeren. Zo hebben scholieren van het Lyceum de Grundel meegedacht over hoe Hengelo er in 2040 uit zou moeten zien.

Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen

In 2040 is het in Hengelo aangenaam wonen, werken en leven. Een stad met een vitale leefomgeving waarin de kwaliteit van leven groot is. Hengelo is een sterke gemeente met een rijke historie en vol ondernemerschap en ambitie, in het centrum van de groene technologische topregio Twente. Een dynamische stad waar volop kansen liggen en waar het fijn leven is.

Met deze visie zetten we in op het behoud van de vitale leefomgeving. Hengelo is in 2040 een vitale, aantrekkelijke, inclusieve en duurzame stad, met een gezonde leefomgeving en een sterke maakindustrie. Als onderdeel van de technologische topregio Twente, focussen we ons op de hightech maakindustrie en innovaties die bijdragen aan duurzaamheid en een sterke internationale concurrentiepositie. Met daarbij voldoende ruimte voor zowel bedrijven als woningen, en aandacht voor een sociale, groene en gezonde leefomgeving.

Vijf thema's voor vitale leefomgeving

Deze visie op hoofdlijnen hebben we uitgewerkt vanuit een aantal thema's:

- De innovatieve maak- en werkstad
Onze sterke innovatieve economie wordt aangedreven door de innovatieve high tech en maakindustrie. Met aantrekkelijke en toekomstbestendige bedrijventerreinen hebben we in Hengelo een troef in handen. Door een scherpe profilering is er voor elk type bedrijvigheid een passend vestigingsmilieu. Dit draagt sterk bij aan het aantrekken van bedrijven alsook het behoud van talent.
- De bereikbare stad
Hengelo is (inter)nationaal verbonden. We zijn een centraal knooppunt voor vervoer over spoor, water én de weg tussen de Randstad en Duitsland. In en om de stad zelf kun je veilig en optimaal verplaatsen via fiets, wandelen en openbaar vervoer naar alle voorzieningen.
- De sociaal en betrokken woonstad
We zijn een stad met passende, betaalbare en duurzame huisvesting. Een samenleving waarin iedereen mee kan doen in de maatschappij. Onze ouderen en inwoners met een ondersteuningsvraag kunnen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en functioneren in onze wijken.
- De gezonde en groene stad
Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot spelen, sporten en bewegen en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Een gezonde leefomgeving is per definitie een groene omgeving.
- De energieneutrale en circulaire stad
We benutten de ontwikkeling van onze maakindustrie nadrukkelijk ook om onze stad in een duurzame richting te ontwikkelen. Niet alleen voor vandaag, maar ook voor de generaties die na ons komen.

Samen aan de slag

De Omgevingsvisie Stedelijk Gebied is samen met de samenleving opgesteld en we willen de visie ook graag samen met de samenleving tot uitvoering brengen. Sterker nog, we hebben de samenleving nodig om onze doelen te bereiken. Omgekeerd kunnen we als gemeente actief ondersteunen in het ontwikkelen en realiseren van plannen en initiatieven die de samenleving belangrijk vindt. We sturen op de beleidsdoelen voor 2040 en nodigen de samenleving uit om met initiatieven te komen die daarbij aansluiten. Samen komen we tot een evenwichtige inrichting van ons hart van de stad!

Inhoudsopgave

| | | |
|----------|--|-----------|
| 1 | Waarom een omgevingsvisie? | 7 |
| 1.1 | De komst van de Omgevingswet | 8 |
| 1.2 | Aanpak omgevingsvisie in Hengelo | 10 |
| 1.3 | Het visiegebied | 10 |
| 1.4 | Ambities vastgestelde deelvisies | 12 |
| 1.5 | Proces met de samenleving | 16 |
| 2 | Strategische visie | 19 |
| 2.1 | Aangename woon- en werkstad met eigen identiteit | 20 |
| 2.2 | De stad verandert | 26 |
| 2.3 | (Inter)nationaal verbonden én lokaal versterken | 28 |
| 2.4 | Thema's voor ontwikkeling van de stad | 32 |
| 3 | De innovatieve maak- en werkstad | 35 |
| 3.1 | Meer ruimte voor bedrijvigheid | 37 |
| 3.2 | Vier vestigingsmilieus voor diversiteit bedrijvigheid | 39 |
| 3.3 | Duurzame, veilige en aangename werklocaties | 41 |
| 4 | De bereikbare stad | 43 |
| 4.1 | Duurzaam mobiliteit systeem | 45 |
| 4.2 | Hengelo internationaal verbonden | 47 |
| 4.3 | Verbonden in en met de regio | 48 |
| 4.4 | Duurzame mobiliteit in de stad | 50 |
| 5 | De sociale en betrokken woonstad | 53 |
| 5.1 | De wijk als vitale leefomgeving | 55 |
| 5.2 | Elke wijk een gezonde mix | 57 |
| 5.3 | Elke wijk een sterk cluster van voorzieningen | 59 |
| 5.4 | De ruimtelijke kwaliteit versterkt de identiteit van de wijk | 60 |
| 6 | De groene en gezonde stad | 63 |
| 6.1 | Vergroenen en meer bewegen | 65 |
| 6.2 | Elke wijk voldoende en kwalitatief groen | 67 |
| 6.3 | Beken als groenblauwe dragers | 69 |
| 6.4 | Bewegen in het groen | 69 |
| 6.5 | De groene parel: Weusthagpark | 70 |
| 6.6 | FBK Sportcity | 71 |
| 7 | De energie neutrale en circulaire stad | 73 |
| 7.1 | Klimaatneutraal in 2050 | 75 |
| 7.2 | Schone en circulaire economie | 77 |
| 7.3 | Lokale opwek, opslag en gebruik | 78 |
| 8 | Uitvoering | 81 |
| 8.1 | Uitvoeringsfilosofie | 82 |
| 8.2 | Instrumenten | 82 |
| 8.3 | Mogelijke rollen | 83 |
| 8.4 | Ontwikkelprincipes | 84 |
| 8.5 | Kostenverhaal | 84 |

An aerial photograph of a city, likely Utrecht, showing a central green area with a winding river (the Oudegracht) and various buildings. The city extends to the horizon under a clear sky.

1 Waarom een
omgevingsvisie?

**OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO**

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN



1 Waarom een omgevingsvisie?

De wereld om ons heen verandert snel. Op hetzelfde moment spelen diverse grote trends op het gebied van demografie, technologie en klimaat. Deze leiden in ons land tot een aantal grote ruimtelijke opgaven. Zo staan centrumgebieden onder druk door de opkomst van internetwinkels. De bevolkingssamenstelling verandert als gevolg van individualisering, vergrijzing en immigratie. Er is grote behoefte aan woningen voor met name kleinere huishoudens. We moeten onze leefomgeving aanpassen aan de klimaatverandering. De kansen op extreme buien, hitte en droogte nemen toe. We hebben ruimte nodig voor de opwek van hernieuwbare energie en staan voor een grote opgave om onze samenleving circulair te maken. De wijze waarop we ons verplaatsen verandert. De fiets en het openbaar vervoer nemen aan belang toe. Het bewustzijn rondom inclusiviteit en gezondheid groeit, zeker ook door de corona crisis. Steeds meer mensen willen sporten en bewegen in de buitenlucht en dat leidt tot een veranderende behoefte in de inrichting van onze openbare ruimte.

Met de omgevingsvisie willen we als gemeente inspelen op deze maatschappelijke ontwikkelingen en richting geven aan de toekomstbestendige ontwikkeling van onze woonwijken, bedrijventerreinen en het Weusthagpark.

1.1 De komst van de Omgevingswet

De omgevingsvisie is een van de belangrijke beleidsinstrumenten voor ons als gemeente Hengelo onder de Omgevingswet. Hierin leggen gemeenten voor hun hele grondgebied de lange termijnvisie vast voor behoud en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Voor het eerst maken we als gemeente een integrale visie specifiek gericht op onze woonwijken, bedrijventerreinen, binnenstad en buitengebied. Dit biedt ons de kans om deze gebieden effectiever te gaan ontwikkelen, het lange termijn perspectief te schetsen en adequaat in te spelen op trends en ontwikkelingen.

Dit kan alleen als we alle aspecten van de leefomgeving in samenhang beschouwen. De omgevingsvisie gaat om meer dan alleen de ruimtelijke omgevingsaspecten. Zo beschrijven we in de visie ook hoe we de fysieke leefomgeving willen inrichten om maatschappelijke doelen op het terrein van gezondheid en het sociale domein te realiseren. De omgevingsvisie bevat de doelen voor ontwikkeling van de fysieke leefomgeving en wordt op vier manieren gebruikt:

1. Ruimte voor initiatieven waar het kan

Als gemeente gebruiken we de visie om initiatieven en plannen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te wegen. We pakken de visie erbij als een initiatief invloed heeft op de fysieke leefomgeving, een besluit van de gemeente nodig heeft en/of niet past binnen de bestaande regelgeving. We zullen dan bekijken of het initiatief past bij de doelen voor de leefomgeving, of aan te passen is zodat het er bij past. Met de visie maken we ontwikkelingen mogelijk die voor zoveel mogelijk inwoners een goede en waar mogelijk betere leefomgeving opleveren. Hoe beter een initiatief aansluit bij de beleidsdoelen hoe wenselijker.

2. Inspiratie voor initiatiefnemers

Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen de visie gebruiken ter inspiratie. Initiatiefnemers kunnen ermee inschatten of een plan kansrijk is of op welke manier het kansrijk te maken is. Hoe dichterbij de doelen, hoe kansrijker het initiatief. Met behulp van de visie kunnen initiatiefnemers straks inschatten wat de kans op medewerking voor een initiatief is. En daarmee kan een initiatiefnemer beter inschatten welke voorinvesteringen verantwoord zijn.

3. Bepalen van eigen acties

Als gemeente bepalen we onze eigen acties. Zo kunnen we voor bepaalde thema's en gebieden omgevingsprogramma's opstellen waarin we beleidsdoelen uitwerken en maatregelen bepalen om een doel te bereiken. Omgevingsprogramma's zijn vergelijkbaar met een sectorale (zoals een detailhandelsvisie) of gebiedsgerichte beleidsnota (zoals een actieplan binnenstad) zoals we die nu kennen. Verder vormt de omgevingsvisie de basis voor de juridische regels in het omgevingsplan. Alle bestemmingsplannen en verordeningen met een fysieke component worden samengebracht in één omgevingsplan voor de hele gemeente.

4. Synergie in ons beleid

Als gemeente sturen we met behulp van de omgevingsvisie op al ons strategisch beleid (strategisch betekent het bepalen van doelen) voor de fysieke leefomgeving. Daarmee zorgen we voor samenhang in beleid. Dat deden we natuurlijk al, maar strategische keuzes die voorheen in sectorale nota's werden gemaakt, maken we nu integraal in de omgevingsvisie. De visie benoemt de kansen en randvoorwaarden voor toekomstige gebiedsontwikkelingen.



1.2 Aanpak omgevingsvisie in Hengelo

In Hengelo stellen we de omgevingsvisie in drie fasen op voor verschillende delen van de gemeente. We zijn begonnen met de omgevingsvisie 'Hengeloos Buiten', de visie voor het buitengebied. Deze is vastgesteld in de gemeenteraad op 7 oktober 2020. De tweede fase bestond uit de omgevingsvisie voor de binnenstad en Hart van Zuid, 'Het Hart van Hengelo' en is vastgesteld in de gemeenteraad op 23 november 2022. Voor u ligt de derde fase 'Stedelijk Hengelo, waar leven en werken samen komen' de omgevingsvisie voor de rest van het stedelijk gebied. De visies uit fase 1 en 2 zijn bouwstenen voor deze fase. We nemen de ervaringen en geleerde lessen uit fase 1 en 2 mee. Uit een analyse van actueel beleid, trends en ontwikkelingen en de input vanuit de gesprekken met de samenleving hebben we in het eerder vastgestelde kaderdocument geïnventariseerd wat bestaand beleid is en welke beleidsuitgangspunten we meenemen in deze visie. De verwijzing naar vastgesteld beleid wordt in de tekst weergegeven met een bronvermelding.

Met de afronding van fase 3 voldoet Hengelo aan de wettelijke verplichting om voor het hele grondgebied een omgevingsvisie te hebben. Hengelo kiest ervoor om op basis van de drie deel visies één integrale omgevingsvisie voor de hele gemeente te gaan maken (fase 4). De drie deel visies vormen hiervoor de basis. Daarbij kunnen eventuele keuzes die voortvloeien uit de deel visies integraal worden afgewogen.

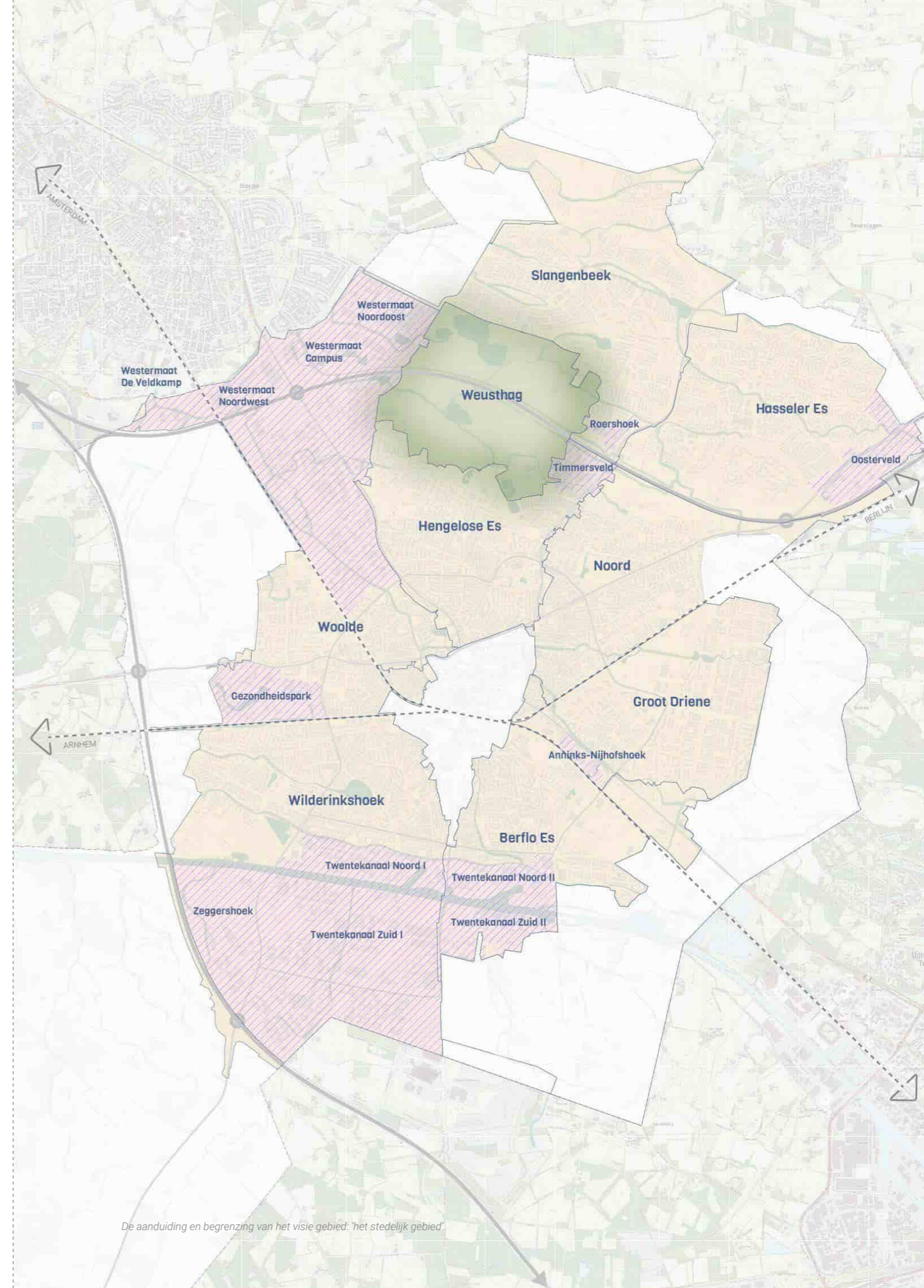
In fase 2 is de gemaakte strategische keuze gemaakt om te gaan werken aan de groei van de stad. De wijze waarop we dat kunnen doen, wordt verder uitgewerkt in fase 4. Daar zal de ruimtelijke vertaling gemaakt worden van deze keuze naar de verschillende deelgebieden van de visie. Deze visie voor het stedelijke gebied gaat in op de ambities en doelen voor onze bestaande woonwijken en bedrijventerreinen en groengebieden in de stad. Dit vormt de inbreng voor fase 4 waar we bepalen hoe de schaa sprong aan deze ambities en doelen kan bijdragen.

1.3 Het visiegebied

De omgevingsvisie Stedelijk Gebied beslaat het bestaand stedelijk woon-, leef- en werkgebied, het Weusthagpark en het stedelijk gebied dat onderdeel uitmaakt van de spoorzone Hengelo-Enschede. Het is het directe woon- en leefgebied van onze inwoners en het werkgebied van bedrijven met hun werknemers. Het is ook een belangrijk verzorgingsgebied voor inwoners waarin dagelijks of doelgericht wordt gewinkeld, zorg en welzijn wordt verleend, sport en (amateur) kunst wordt bedreven, onderwijs wordt gegeven en wordt gecreëerd. Het visiegebied omsluit het Hart van Hengelo en wordt omsloten door ons buitengebied. De drie visies zijn aanvullend op elkaar opgesteld met overeenkomstige ambities en thema's maar vertaald naar de karakteristieken en kwaliteiten van de verschillende gebieden. De gebieden zijn verbonden en ontsloten door infrastructuur en nutsvoorzieningen. De bodem en ondergrond, groenstructuren en waterlopen geven ruimte aan het leefgebied van diverse flora en fauna en zijn belangrijke gebieden om onze gemeente klimaatbestendig te maken.



Fasering Omgevingsvisie Hengelo



De aanduiding en begrenzing van het visie gebied: 'het stedelijk gebied'.

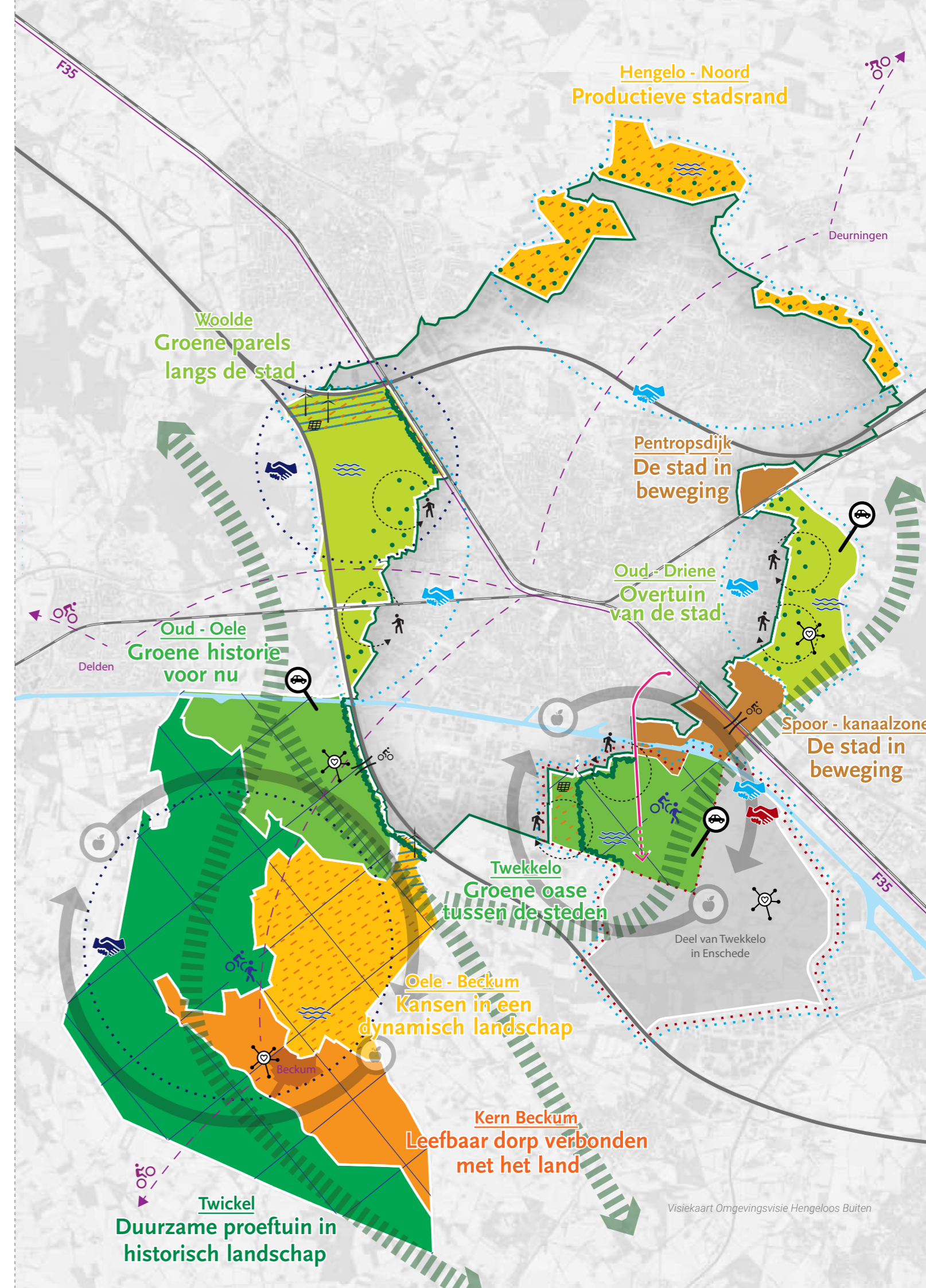
1.4 Ambities vastgestelde deelvisies

Omgevingsvisie Hengeloos Buiten

In de omgevingsvisie Hengeloos Buiten¹ stellen we dat we het buitengebied in de toekomst niet als potentieel reservegebied voor uitbreiding van de stad zien maar als permanent buitengebied en gaan we het ook als zodanig inrichten. De huidige standsrand zien we als de toekomstige stadsrand en in het gebied versterken we de eigen onderscheidende kwaliteiten. Dit betekent een groot ruimtelijk en functioneel contrast met de stad en tegelijkertijd ook sterke wederzijdse relaties met de stad. De stad en het buitengebied hebben elkaar nodig en kunnen van elkaar profiteren als de juiste relaties.

Een buitengebied dat een **open** karakter heeft waar mensen zich in een **groene en authentieke** omgeving **vrij** kunnen voelen om op een manier te wonen, te ondernemen en te recreëren die bij het buitengebied past. Een buitengebied dat vitaal en **levendig** is, een **divers** en afwisselend karakter heeft, **gastvrij** is voor bezoekers en op de juiste manier **verbonden** met de stad.

- Gebiedsdoelen**
- Ontspannen in het historische productieve cultuurlandschap
 - Recreëren, natuur, wonen en voedselproductie in balans
 - Natuur inclusief ondernemen en recreëren
 - Landelijk wonen en ondernemen in een productielandschap
 - Wonen en leven in een hechte gemeenschap
 - Sporten en recreëren aan de rand van de stad
- Landschap**
- Stadsrand
 - Oriëntbaar stadsrand vanuit het buitengebied door een volledig groene inpassing
 - Afwisselende stadsrand vanuit het buitengebied door het toevoegen van landschappelijke elementen
 - Ontwikkelen van regionale groene corridors als verbindingen tussen natuurgebieden
 - Generiek: Behoud van de karakteristieke erfen door meer mogelijkheden voor hernieuwing
 - Generiek: Behouden, verbeteren en stimuleren van houtwallen
- Toegankelijkheid**
- Toevoegen van ommetjes voor wandelingen vanuit de stad
 - Doornutwikkelen van de recreatieve fiets- en wandelnetwerken
 - Realiseren of verbeteren van de verbinding voor langzaam verkeer
 - Onderzoeken van de mogelijkheden voor het terugkrijgen van niet-bestemmingsverkeer
 - Onderzoeken van de mogelijkheden voor verbetering van de fietsverbindingen
 - Mogelijkheid voor het doortrekken van het traject spoorfietsen
- Energie en klimaat**
- Afweegbare gebieden zijn: eventueel zonnepanelen mogelijk na zorgvuldige afweging. (Overige delen zijn ongewenste gebieden: in principe niet, alleen bij hoge urgentie en als aan strikte voorwaarden kan worden voldaan)
 - Afweegbare gebieden wind: eventueel windmolens mogelijk na zorgvuldige afweging. (Overige delen zijn ongewenste gebieden: in principe niet, alleen bij hoge urgentie en als aan strikte voorwaarden kan worden voldaan)
 - Zoekgebied voor reentiebekkers
 - Generiek: Vergroten van de waterbergingscapaciteit van beken en sloten
- Ontmoeting en samenwerking**
- Behoud van ontmoetingsplekken als lokale hartjes in de naarschappen
 - Stimuleren van de onderlinge afstemming en samenwerking tussen gebiedspartijen
 - Actieve gebiedsgerichte samenwerking met buurgemeente (gebiedsgericht omgevingsprogramma)
 - Samenwerking met Twickel tot het Pact van Twickel z.o
 - Kansrijk gebied voor ontwikkeling van een lokale voedselkern



¹ Omgevingsvisie Hengeloos buiten

Omgevingsvisie Hart van Hengelo

Voor een toekomstbestendige ontwikkeling van Hengelo tot 2040 zijn in de omgevingsvisie Hart van Hengelo² een aantal strategische keuzes gemaakt;

- Een stedelijke schaa sprong (van 80.000 naar 100.00 inwoners) die past bij een grotere en bredere beroepsbevolking.

Deze is nodig om de innovatieve high tech sector, als motor voor onze brede sociaal-economische ontwikkeling, te kunnen laten floreren. We bieden alle bevolkingsgroepen genoeg ruimte en mogelijkheden om in onze stad op een aangename en duurzame manier te wonen, werken en leven.

- Het versterken van de dynamische stedelijke cultuur die aantrekkelijk is voor jonge mensen.

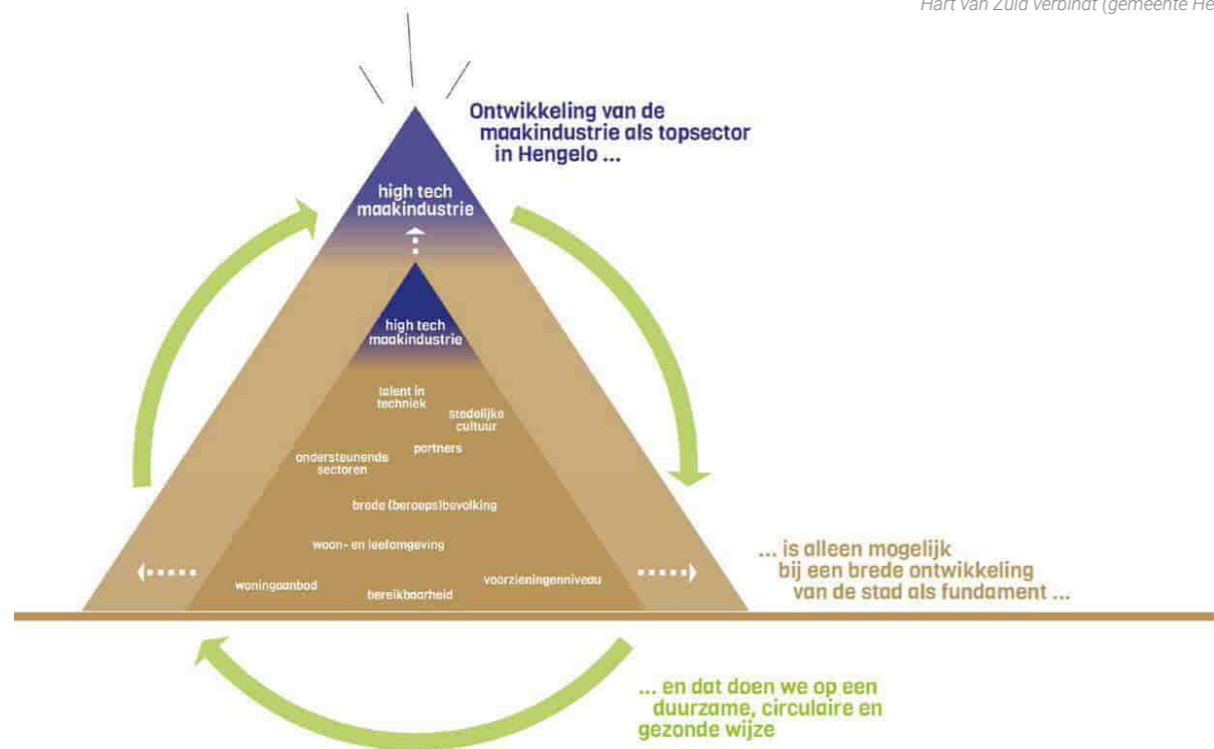
Deze cultuur is de voedingsbodem voor innovatie en heeft grote aantrekkingskracht op (jong) talent in de techniek, creatievelingen en stedelijk ondernemers

- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een duurzame, circulaire en gezonde stad.

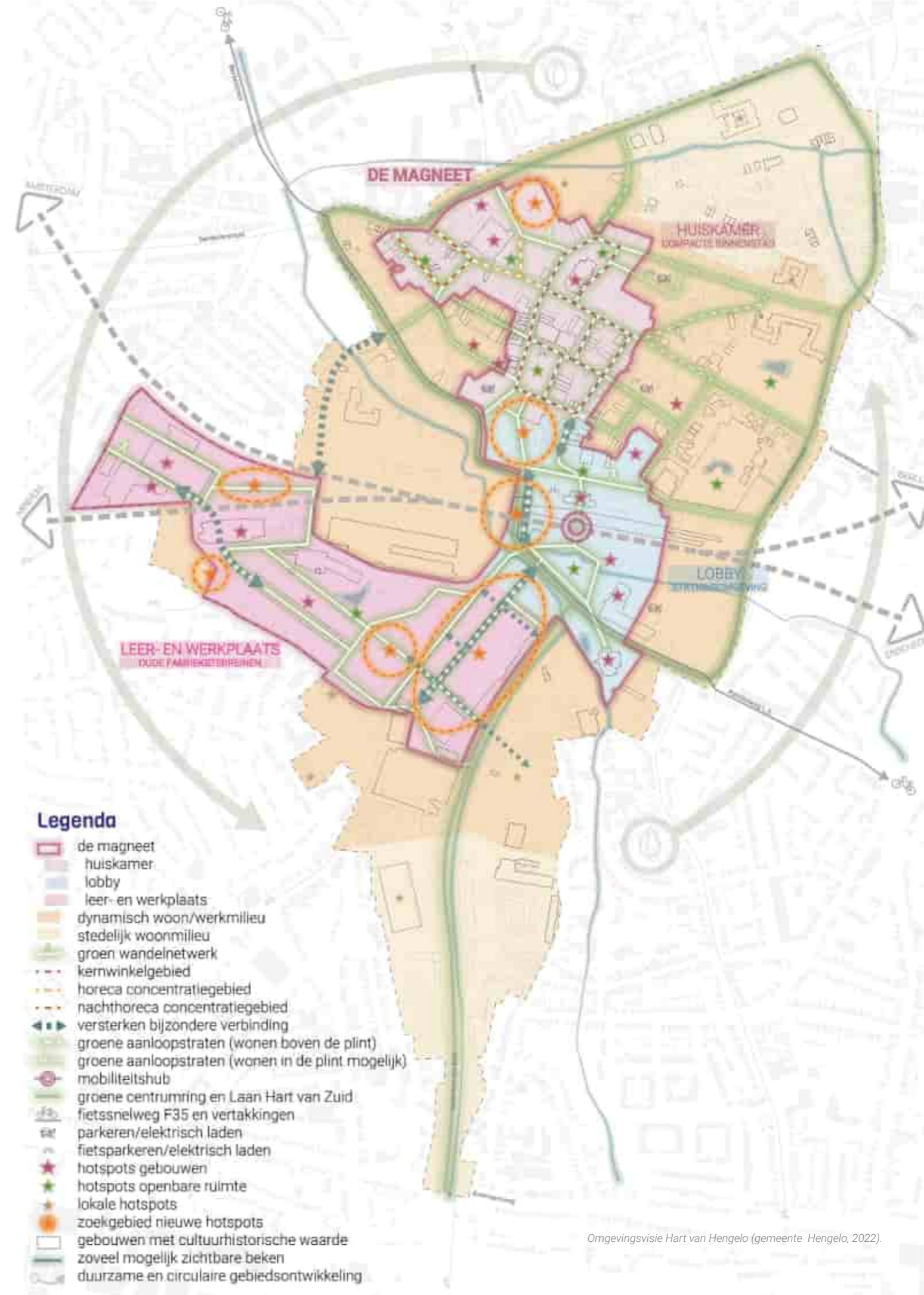
Hengelo houdt rekening met de ecologische grenzen van de aarde en onze leefomgeving. In 2040 zijn we goed op weg om in 2050 klimaatneutraal en circulair te zijn. De leefomgeving draagt bij aan het welzijn en gezondheidswinst van mens en natuur.



Een verbeelding uit de omgevingsvisie Hart van Hengelo met de magneet als dynamische as die binnenstad en Hart van Zuid verbindt (gemeente Hengelo, 2022).



Omgevingsvisie Hart van Hengelo (gemeente Hengelo, 2022).



Omgevingsvisie Hart van Hengelo (gemeente Hengelo, 2022).

² Omgevingsvisie Binnenstad en Hart van Zuid Hengelo

1.5 Proces met de samenleving

Deze omgevingsvisie hebben we in samenspraak met de samenleving opgesteld. Het primaire doel van deze participatie is om de lokale gemeenschap op een gestructureerde en effectieve manier te betrekken bij beleidsvorming, projectplannen, en stadsontwikkeling. Door verschillende stakeholders en inwoners tegelijkertijd te betrekken bij besluitvormingsprocessen hebben we gezorgd voor een mooie mix vanuit de samenleving. Hierdoor ontstond er een gelijkwaardig gesprek waarin eenieder zijn/haar input kon geven. Doel van de participatie is:

1. Het vergroten van draagvlak.
2. Het benutten van lokale kennis en ervaringen.
3. Het verbeteren van de kwaliteit van de Omgevingsvisie voor het stedelijk gebied
4. Het toetsen van beleid.

De bijgevoegde notitie 'omgevingsvisie – participatieproces' gaat uitgebreider op het proces in. Hier een overzicht van de stappen die zijn gezet. Op diverse momenten is de samenleving geraadpleegd. Afhankelijk van het momentum en doel is de werkvorm bepaald. De tijdlijn van de stappen met verschillende groepen is hieronder weergegeven.

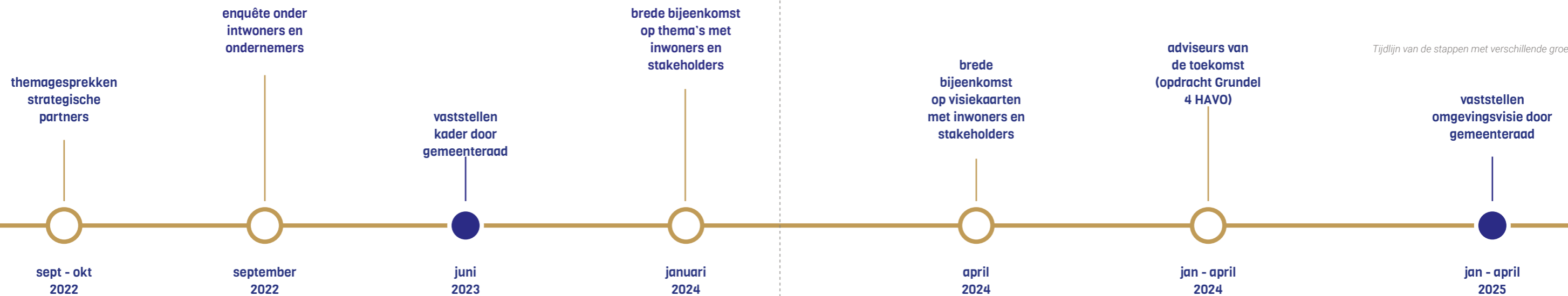
We zijn gestart met het voeren van themagesprekken met ruim 40 strategische partners uit de samenleving. Met hen hebben we vooral gesproken over wat voor hen belangrijke vraagstukken zijn die binnen het thema spelen en een plek zouden moeten krijgen in de omgevingsvisie. Daarnaast hebben we aan inwoners en ondernemers door middel van een enquête gevraagd wat zij belangrijk vinden, welke kwaliteiten ze willen behouden, maar ook wat ze nog missen in de stad. Dit samen heeft de basis gelegd voor het kader dat is vastgesteld door de gemeenteraad.

Na vaststellen van het kader hebben we gewerkt aan de uitwerking van de omgevingsvisie. Daarvoor zijn twee brede bijeenkomsten geweest voor inwoners, ondernemers en stakeholders. In kleinere groepen konden de aanwezigen per thema meepraten over hoe Hengelo er in 2040 uit ziet. Daarin zijn de beleidsuitgangspunten besproken. Tijdens de tweede bijeenkomst is de concept omgevingsvisie getoetst bij de deelnemers aan de hand van de visiekaarten.

Aanvullend op de twee brede bijeenkomsten hebben circa 90 leerlingen van 4 havo van het Lyceum de Grondel nagedacht over 'hoe ziet Hengelo er in 2040 uit?'. In het project 'Adviseurs van de toekomst' hebben de leerlingen in de periode januari tot april 2024 onderzoek uit gevoerd en advies opgesteld als input voor de omgevingsvisie.



De fasen die zijn doorlopen om tot de omgevingsvisie te komen



Tijdlijn van de stappen met verschillende groepen

2 Strategische visie

**OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO**

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

2

2 Strategische visie

De strategische visie is als volgt opgebouwd; allereerst is gekeken naar de kwaliteiten en identiteit van Hengelo (paragraaf 2.1). Vervolgens is gekeken naar de trends en ontwikkelingen die deze kwaliteiten onder druk zetten (paragraaf 2.2). Om de kwaliteit en identiteit van Hengelo ook in 2040 te behouden en te versterken hebben we de strategische visie bepaald. Zodat het ook in 2040 aangenaam wonen en werken is in Hengelo. De strategische visie staat in paragraaf 2.3.

2.1 Aangename woon- en werkstad met eigen identiteit

Hengelo is aangenaam om te wonen, werken en leven. Een stad met vitale leefomgeving waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners groot is. Hengelo is een sterke gemeente met een rijke historie en vol ambitie, in het centrum van de groene technologische topregio Twente. Een dynamische stad waar volop kansen liggen en waar het fijn leven is.

Als gemeente hebben we sterke kernkwaliteiten die bijdragen aan het aantrekkelijke woon- en leefklimaat en waar we onze identiteit aan ontleen. Deze willen we behouden en benutten bij ontwikkeling van de leefomgeving. Onze kernkwaliteiten zijn:

- Centrale ligging
- Onderdeel van Twente
- Hengelo werkstad
- Daadkrachtig en betrokken
- Vindingrijk en energiek
- Rijk cultureel leven
- Beken, groen en ruimte
- Historisch erfgoed
- Resumé: Leefbare en vitale wijken

Centrale ligging

Zowel via de Rijkswegen A1 en A35, de spoorwegen met Centraal Station Twente, als per water via Twentekanaal is Hengelo goed bereikbaar. Hengelo heeft een strategische ligging op de as tussen de Randstad, Zwolle en stedelijke gebieden in Duitsland en met het vliegveld Twente. Ook de lokale infrastructuur is goed. De stad Hengelo zelf is overzichtelijk en alles is op fiets en loopafstand bereikbaar.

Centrale ligging van Enschede en Hengelo t.o.v. andere economisch sterke regio's in Nederland en Duitsland.

Bron: Position Paper Spoorzone Hengelo-Enschede (Yes SHE can!)

Onderdeel van Twente

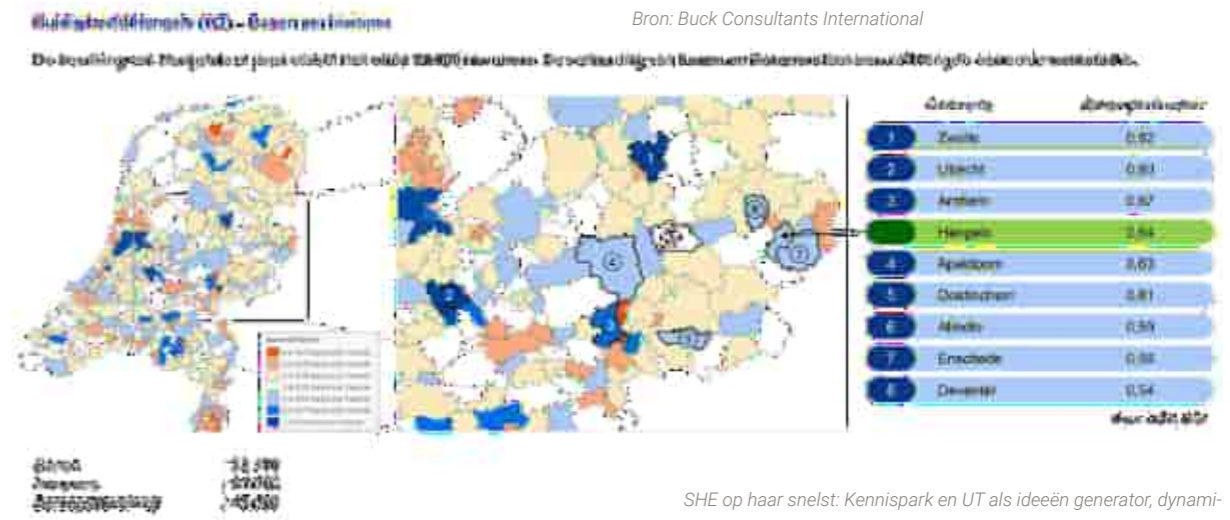
Hengelo heeft een belangrijke regionale functie binnen Twente. Het heeft alles, van een internationaal ontsloten centraal station tot een rijk cultureel leven en een steeds groener wordende bruisende binnenstad. Met Enschede op 20 minuten fietsafstand, heb je een stedelijk leven binnen handbereik. Want, de Universiteit, de Hogeschool en het ROC zijn op fietsafstand, je kunt winkelen bij de grote ketens en de arbeidsmarkt is tussen beide steden -zowel qua arbeidspendel als bedrijfsverplaatsing- sterk met elkaar verbonden. Deze twee steden zijn complementair aan elkaar, werken goed samen en dat maakt onze regio als geheel sterk. Het Twentse buitengebied en landschap is nooit ver weg. Dat geeft de steden een groen karakter en biedt een aangename omgeving om te leven.

Hengelo Werkstad

Hengelo is een echte werkstad. Hengelo heeft relatief veel banen in verhouding tot de het aantal inwoners. Hengelo heeft een sterke economische structuur, die uitblinkt in de high tech en innovatieve maakindustrie. Sectoren waaraan we ons verleden te danken hebben. Dit industriële verleden is tevens terug te vinden in onze wijken, die een eigen karakter hebben met unieke erfgoed waarden. Er zijn 'algemene' bedrijventerreinen, met een specifiek karakter. Voor elk type bedrijf hebben we een geschikt vestigingsmilieu.

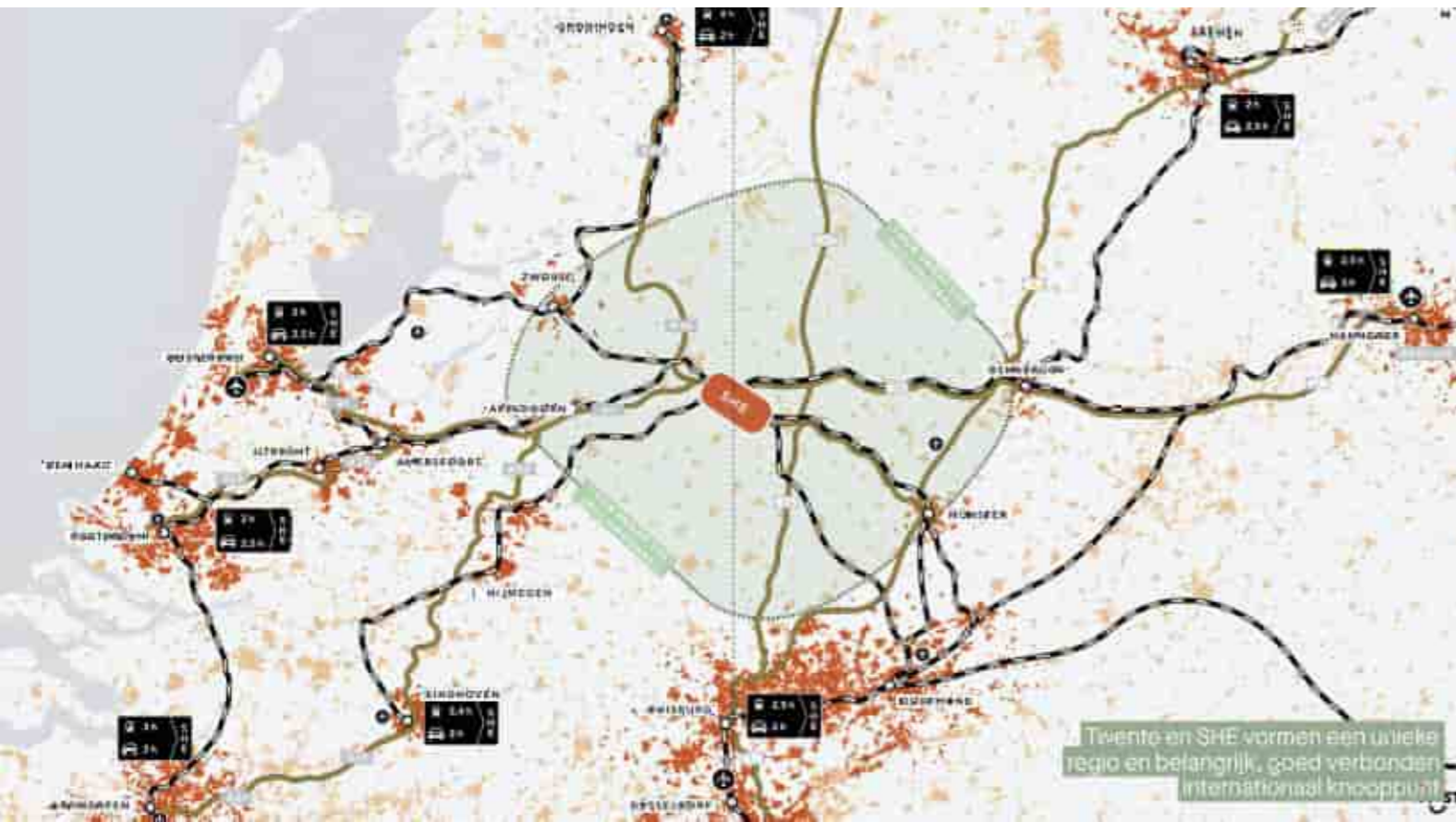
Verhouding van banen en inwoners.

Bron: Buck Consultants International



SHE op haar snelst: Kennispark en UT als ideeën generator, dynamische stationsgebieden en krachtige, diverse wijken. Hoogwaardig verbonden, onderling en met binnen- en buitenland.

Bron: Position Paper Spoorzone Hengelo-Enschede (Yes SHE can!)³



Daadkrachtig en betrokken

Hengeloërs willen vooruit en houden van actie. De betrokkenheid is hoog en de Hengelose mentaliteit is: gewoon doen! Hengelo is een gemeente die voor kwaliteit staat. Wat we doen, is gewoon goed! Je kunt hier goed wonen, het is er veilig en mensen kijken naar elkaar om (noaberschap). Dit draagt bij aan de saamhorigheid in wijken en buurten.

Vindingrijk en energiek

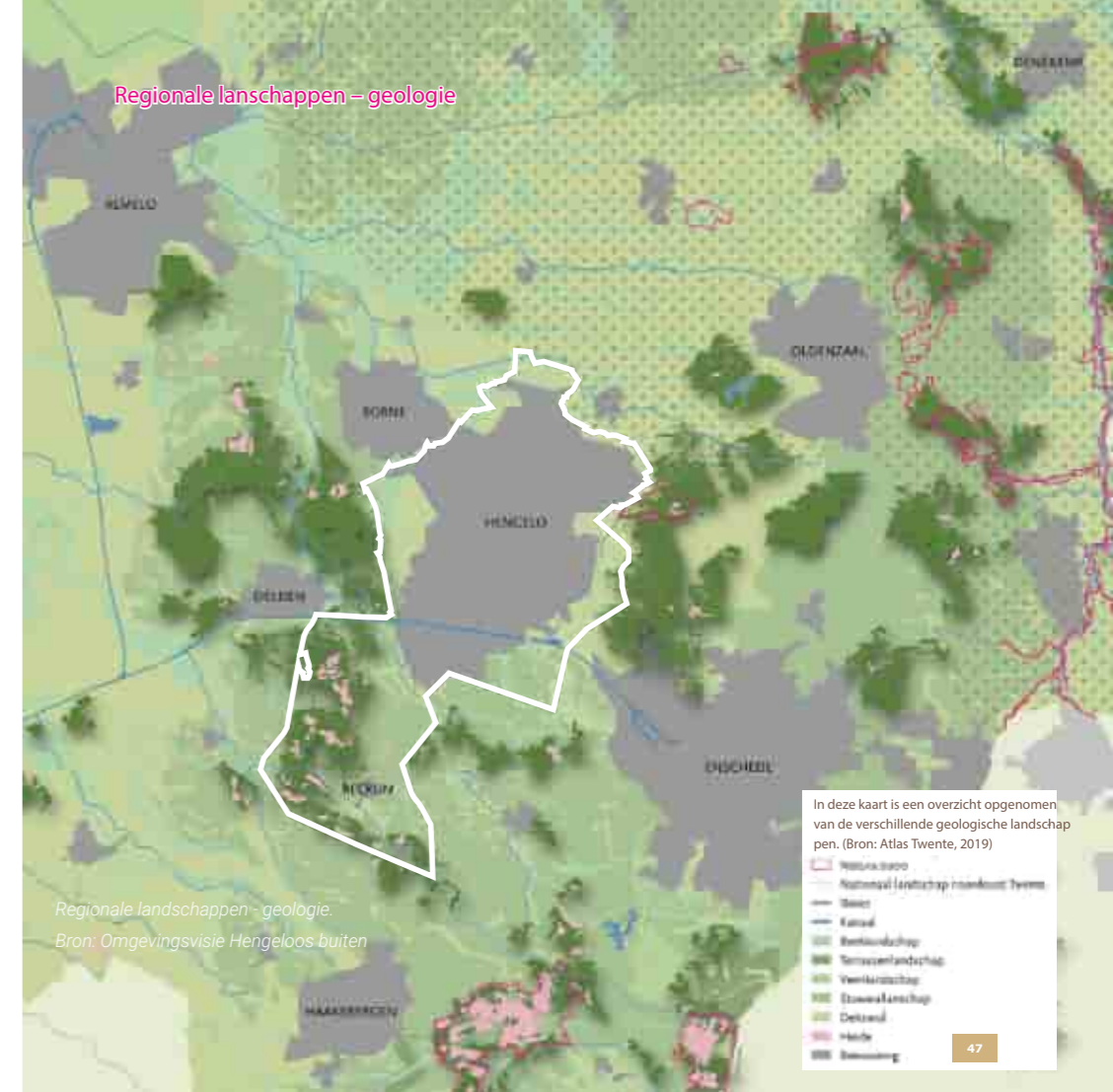
Hengelo is van oudsher een stad waar gepioneerd wordt. Op verschillende plekken zijn er broedplaatsen voor vindingrijke makers. De Hengelose bedrijvigheid en daadkracht draagt hier ook aan bij. Hengeloërs zijn energiek, de stad staat niet voor niets bekend om het rijke verenigingsleven en de vele sportclubs. Evenementen zijn aan de orde van de dag. Zo worden jaarlijks de internationaal bekende FBK-games georganiseerd met topatleten uit de hele wereld en heeft de kerstmiddag in de binnenstad regionale bekendheid.

Rijk cultureel leven

Kunst en cultuur versterken de culturele identiteit van Hengelo en maken het aantrekkelijk om hier te wonen en te verblijven. Naast de schouwburg en de bibliotheek heeft Hengelo met Metropool een bovenregionaal Poppodium dat in zeven zalen in de regio een programmering neerzet van klinkende namen tot lokaal talent. Ontstaan vanuit Stork is Oyfo een landelijk bekend Techniekmuseum, een inspirerende ontmoetingsplek en heeft het een kunstpodium waar iedereen welkom is.

Beken, groen en ruimte

Hengelo is een stad van beken; daar waar de BerflobEEK, Drienerbeek en Elsbeek bij elkaar kwamen ontstond Hengelo. De beken staan aan de basis van de ontwikkeling van onze stad en dragen anno 2024 nog steeds bij aan het karakter van de stad. Het aanwezige groen en water in onze wijken en de nabijheid van het buitengebied bieden ontspanning en alle mogelijke vormen van recreatie.



Historisch erfgoed

Hengelo heeft een rijke industriële geschiedenis, voornamelijk gerelateerd aan de machinebouw en metaalindustrie. Bedrijven zoals Stork en Dijkers hebben een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de stad. Hengelo heeft verschillende gebouwen met historische en architectonische waarde, zoals kerken, oude herenhuizen, gemeentelijke gebouwen en specifieke wederopbouw architectuur. Deze gebouwen vertegenwoordigen verschillende architecturale stijlen en periodes. Het rijke erfgoed geeft de stad haar eigen gezicht en identiteit en maakt haar tot een aantrekkelijke en interessante plek om te wonen en te bezoeken.

Resumé: Leefbare en vitale leefomgeving

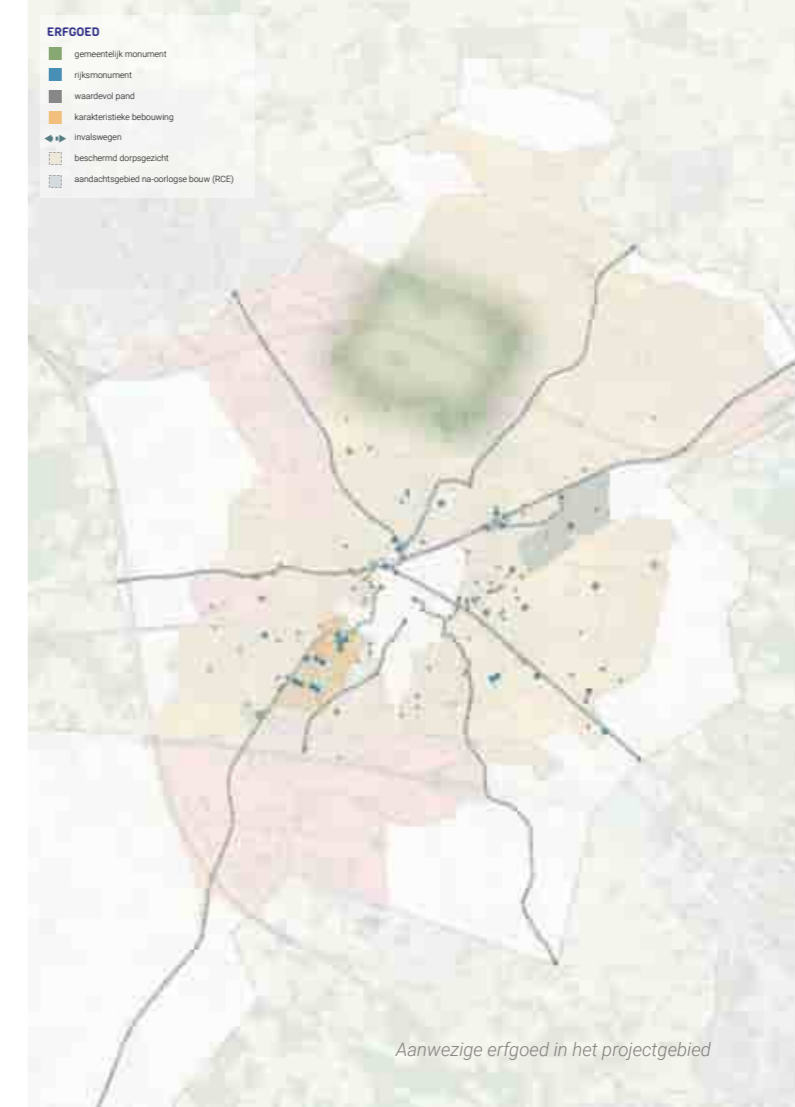
Hengelo heeft ontzettend veel te bieden. Je kunt er mooi en betaalbaar wonen in elke levensfase, van dorps wonen tot een meer stedelijk leefmilieu. De wijken in Hengelo zijn op orde. We hebben een rijk cultuur leven met industriële geschiedenis, voldoende werkgelegenheid en een hoogwaardig voorzieningenniveau. Het aanwezige groen en water in onze wijken en de nabijheid van het buitengebied draagt bij aan ontspanning, ontmoeting en onze gezondheid. Dit alles centraal liggend in Twente en ten opzichte van de Randstad, Zwolle en de stedelijke gebieden in Duitsland.



Vijverlaan Tuindorp



't Swafert



Aanwezige erfgoed in het projectgebied



Houtmaat



Europatunnel



Waterstaatskerk



Elsbeek



Begraafplaats Bornsestraat



Raphael Kerk



Plechelmusschool



Kasbah

2.2 De stad verandert

Het behoud van onze kernkwaliteiten als aantrekkelijke woon- werk en leefstad op lange termijn is niet vanzelfsprekend. Diverse trends en ontwikkelingen die nu spelen, zetten de kwaliteit van onze stad op langere termijn onder druk:

- Brede beroepsbevolking onder druk
- Samenleving wordt individualistischer
- Structureel woningtekort
- Gezondheid onder druk
- Klimaatverandering
- Toenemende verkeersdruk

Brede beroepsbevolking onder druk

De omvang en samenstelling van de Hengelse bevolking verandert door ontgroening, vergrijzing en migratie. We zien in Hengelo een afname van het aantal jongeren en daarentegen is in de afgelopen 35 jaar het aantal 70-plussers met bijna 85 % toegenomen. Er is sprake van een dubbele vergrijzing; het aantal ouderen neemt toe en tegelijkertijd worden deze ouderen ook steeds ouder.

Bij onveranderde omstandigheden moet meer werk verricht worden door minder mensen.

En tevens zien we dat het aantal inwoners tot 35 jaar dat vertrekt groter is dan het aantal inwoners in deze leeftijdsgroep dat zich in Hengelo vestigt.

De vraag om extra voorzieningen voor ouderen en mensen met een ondersteuningsvraag neemt toe. De extra vraag om huisvesting en zorg zorgt voor stijgende kosten, een andere vraag op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt. De zorg komt steeds meer onder druk te staan door groeiende wachtlijsten, toenemende personeelstekorten en hoge werkdruk. Het aantal beschikbare arbeidskrachten stagneert.

De samenleving wordt individualistischer

Mensen streven steeds meer naar autonomie en vrijheid. Dit zet druk op de sociale cohesie en noaberschap. Individualisering en digitalisering zorgen onder andere voor polarisatie en maatschappelijke onrust. Eenzaamheid neemt toe en kan leiden tot gezondheidsrisico's. Daarnaast staat het noaberschap, verenigingsleven en aantal vrijwilligers onder druk. Inwoners hebben minder vrije tijd om te helpen als vrijwilliger in de sport of welzijn, mantelzorger etc.

Structureel woningtekort

Nederland en ook Hengelo kent een woningtekort als gevolg van bevolkingsgroei door natuurlijke groei, immigratie en een toenemend aantal eenpersoonshuishoudens. De nieuwbouw van woningen kan de vraag niet bijbenen en de betaalbaarheid staat voor veel groepen onder druk. Inwoners met een ondersteuningsvraag wonen steeds meer zelfstandig in de wijk.

Gezondheid onder druk

De leefomgeving en de leefstijl hebben invloed op onze gezondheid. Veel mensen hebben overgewicht, hart- en vaatziekten, diabetes en mentale gezondheidsproblemen. Mensen met een lage sociaal-economische status (ses) hebben vaak een minder gezonde leefstijl en minder gunstige werk- en woonomstandigheden. De gezondheid van deze mensen is vaak slechter dan van mensen met een hoge ses. Ze vergroten het verschil tussen rijke en arme inwoners in het kader van kansengelijkheid. Jongeren en jongvolwassenen hebben, mede door sociale media en de Corona periode, vaker mentale problemen.

In de vooruitblik Volksgezondheid Toekomstverkenning 2024⁴ van het RIVM wordt bovenstaande genoemd als grote opgave voor de volksgezondheid en zorg op weg naar 2050.

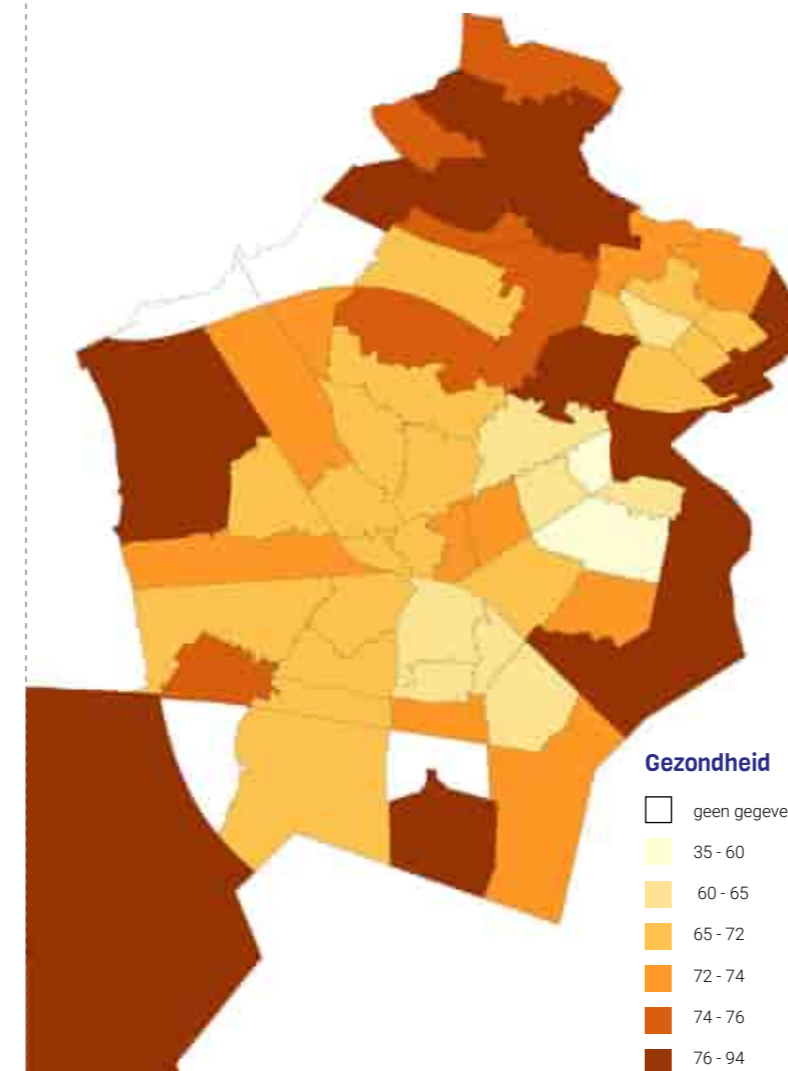
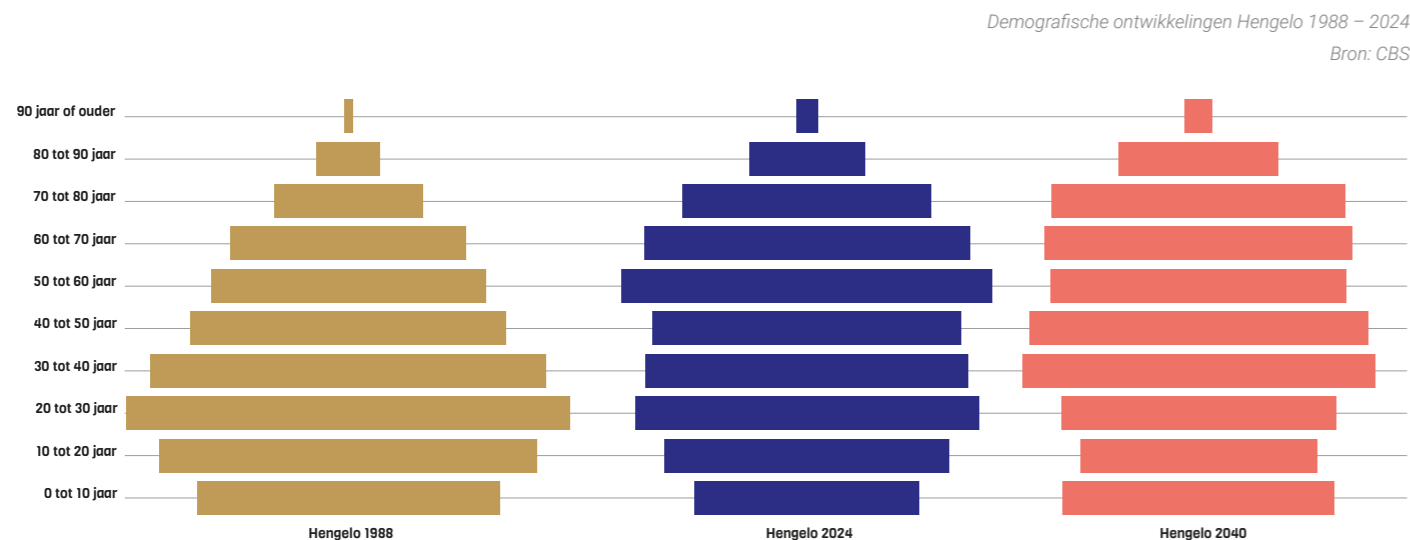
Het klimaat verandert

Het klimaat verandert. De kans op extreme regenbuien, hittegolven en droogte neemt flink toe. Dit heeft grote gevolgen voor onszelf en onze omgeving. Dit leidt op sommige momenten tot wateroverlast en op andere momenten juist tot watertekort en hittestress. We moeten onze leefomgeving hier enerzijds op gaan aanpassen door bijvoorbeeld meer groen aan te leggen en anderzijds bijdragen aan het verder voorkomen van verdere opwarming van de aarde. Mede daarom moeten onze energievoorzieningen veranderen. Fossiele brandstoffen maken plaats voor andere, hernieuwbare bronnen zoals bijvoorbeeld zon- en windenergie en warmtenet.

Toenemende verkeersdruk

De mobiliteitsvraag groeit verder door o.a. de bevolkingsgroei, meer ouderen die langer actief en vitaal blijven en groei van aantal eenpersoonshuishoudens. Voornamelijk bij de radialen vanaf het hoofdwegennet de stad in, aan de oost- en zuidzijde van de Wijkring en op het noordelijke gedeelte van de Centrumring zien we de verkeersdruk toenemen. Daardoor ontstaan er files en zijn we als stad zowel met fiets als auto slechter bereikbaar. Dit vraagt om scherpe keuzes en actief mobiliteitsbeleid.

⁴ VTV-2024 | Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024



Goed ervaren gezondheid

Bron: buurtatlas: gezondheid per buurt, wijk en gemeente 2022

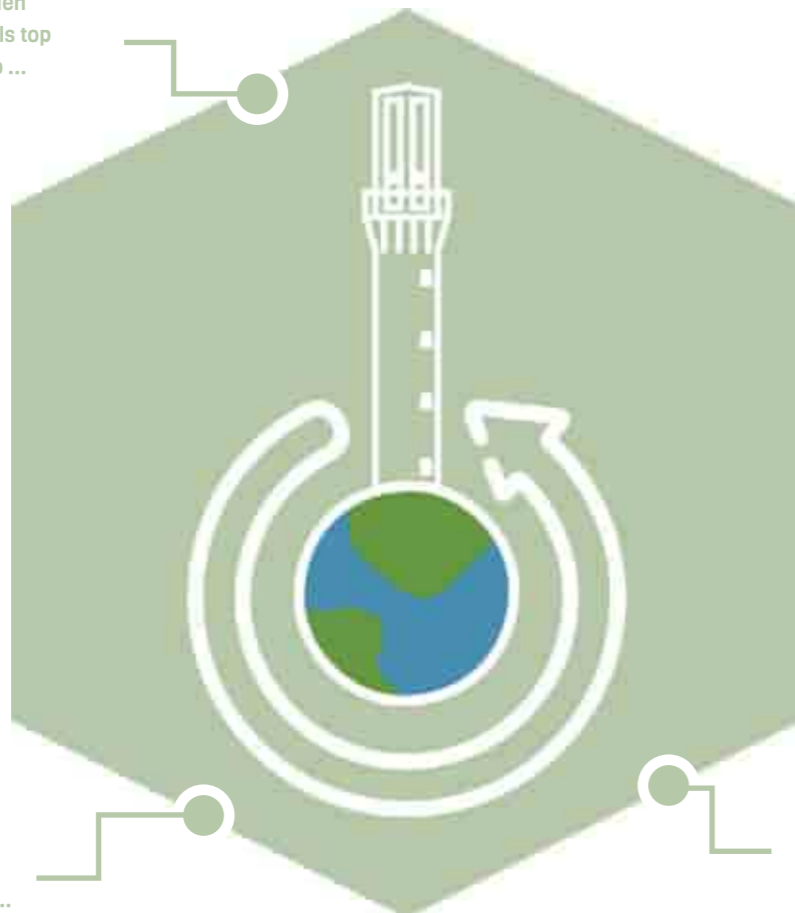
2.3 (Inter)nationaal verbonden én lokaal versterken

Om onze kwaliteiten te kunnen behouden en tegelijkertijd goed in te kunnen spelen op trends en ontwikkelingen, sturen we als gemeente actief op de ontwikkeling van onze stad. Onze ambitie is om in 2040 (nog steeds) een gezellige, inclusieve, duurzame en gezonde stad te zijn die bruist van het leven, waar mensen bij elkaar betrokken zijn en onze historie zichtbaar is verbonden met de toekomst. In 2040 is Hengelo een gemeente met een vitale leefomgeving waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk⁵ /voorzieningenniveau) groot is, die we verder vergroten en ook op lange termijn op peil houden.

Dat gaat niet vanzelf. Om onze ambitie te bereiken is onze strategie:

- De high tech sector en innovatieve maakindustrie de komende decennia verder ontwikkelen zodat we in 2040 behoren tot de top drie van groene technologische regio's van Nederland met een sterke internationale concurrentiepositie in de maakindustrie⁶.
- De high tech en innovatieve maakindustrie inzetten als motor voor de brede sociaal-economische ontwikkeling van onze stad en regio. Ontwikkeling van deze sectoren zorgt voor banen, stimuleert de welvaart en verhoogt de potentie voor het voorzieningenniveau. We zetten de maakindustrie ook nadrukkelijk in om de stad in een duurzame en gezonde richting verder te ontwikkelen, waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners groot is.
- Tegelijkertijd lokaal te blijven wortelen door onze kern kwaliteiten en lokale identiteit in te zetten, te beschermen, versterken en te benutten bij het verwezenlijken van onze ambities.

Meedoen en verbonden op de wereldmarkt als top technologische regio ...



... en daarmee onze stad in brede zin verder ontwikkelen ...

... en tegelijkertijd de lokale worteling versterken door kernkwaliteiten te behouden en te benutten.

Schematische weergaven van de strategie voor behoud en ontwikkeling van de leefomgeving.

⁵ Strategisch plan (twenteboard.nl)

⁶ Omgevingsvisie Binnenstad en Hart van Zuid Hengelo

Groene technologische topregio met een sterke internationale positie

In de hele wereld staat kennis steeds centraler in de sociaal-economische ontwikkeling van steden en regio's. Twente heeft met de combinatie van universiteit, hogescholen, vakopleidingen en een hoogwaardige maakindustrie een sterke uitgangspositie op de wereldmarkt. Gezamenlijk hebben we voor 2040 de ambitie om de brede welvaart (kwaliteit van leven in brede zin) duurzaam te behouden en te versterken door ons te blijven richten op techniek. We trekken vooral mensen aan die werken in de techniek en in creatieve beroepen. Met een goede balans tussen leeftijd, inkomen en opleiding.

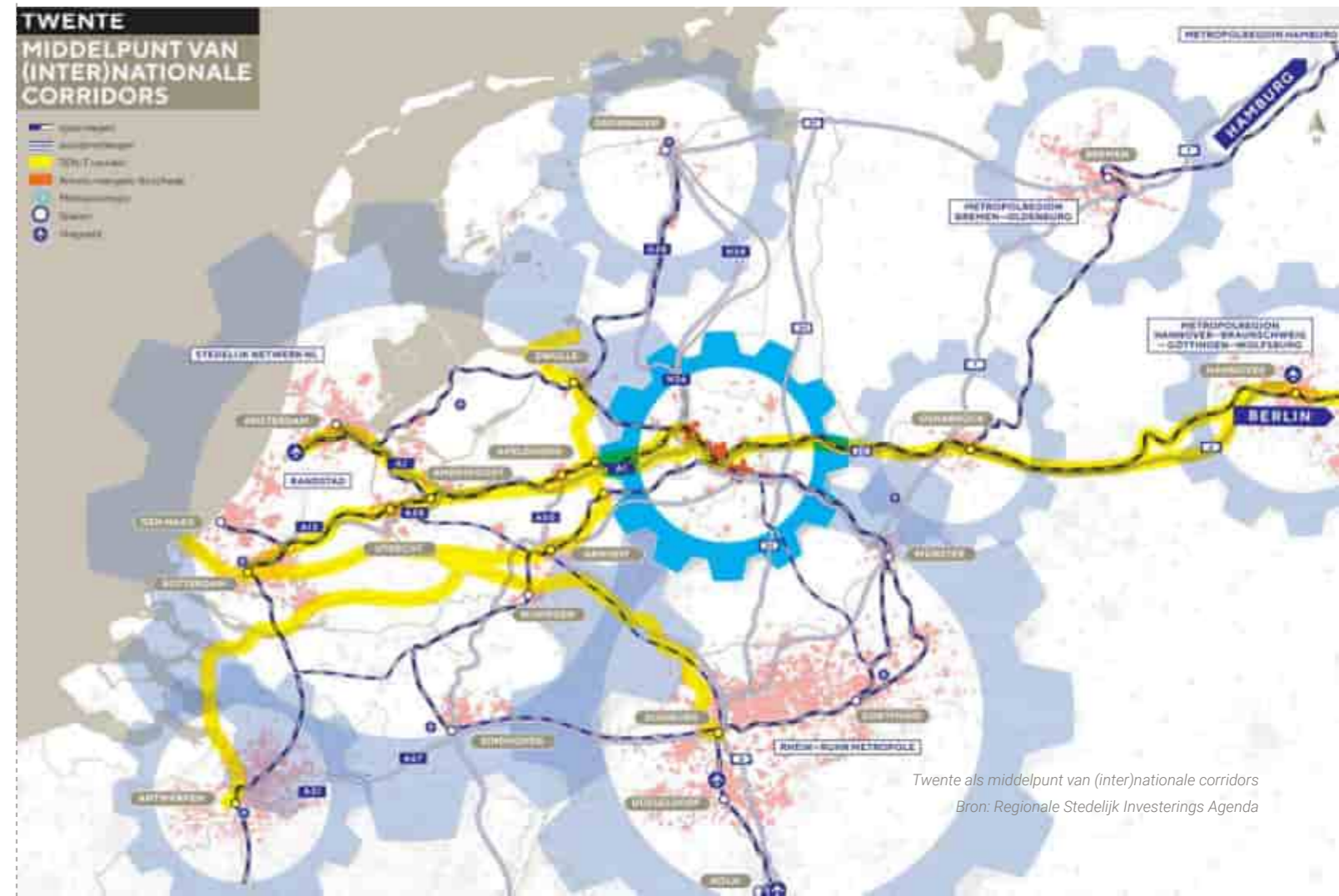
Met onze strategie versterken wij onze internationale concurrentiepositie als stedelijke regio en stimuleren wij de voor ons zo belangrijke groei van de (beroeps) bevolking. Voor Twente, en dus ook Hengelo, is deze koers noodzakelijk en onvermijdelijk. Twente is één van de vier regio's in Nederland met een sterke geconcentreerde en goed georganiseerde hightech maakindustrie: Brainport-Eindhoven, Arnhem-Nijmegen, omgeving Delft én Twente. Een substantieel deel van onze bedrijven en instellingen, en dus ook van onze inwoners, werkt voor een internationale markt. Die bedrijven en instellingen moeten zich ontwikkelen in het tempo dat door de wereldmarkt gedictieerd wordt. En als dat hier niet kan dan zijn ze gedwongen naar andere gebieden te verhuizen. Er

zijn daardoor maar twee lange-termijn scenario's voor Twente, en dus ook voor ons. Ofwel Twente gaat mee met de wereldmarkt, en alles dat daarbij hoort zoals groei, en een stedelijke en diverse cultuur. Ofwel Twente trekt zich terug uit de wereldmarkt, en accepteert krimp, vergrijzing en verkleining van voorzieningen. Mede gedwongen door wetgeving uit Den Haag heeft Twente in de afgelopen 20 jaar een tussenweg bewandeld. Waar wereldwijd, en zeker in Nederland, de 'internationale' regio's sterk groeiden bleef Twente in aantal inwoners nagenoeg gelijk.

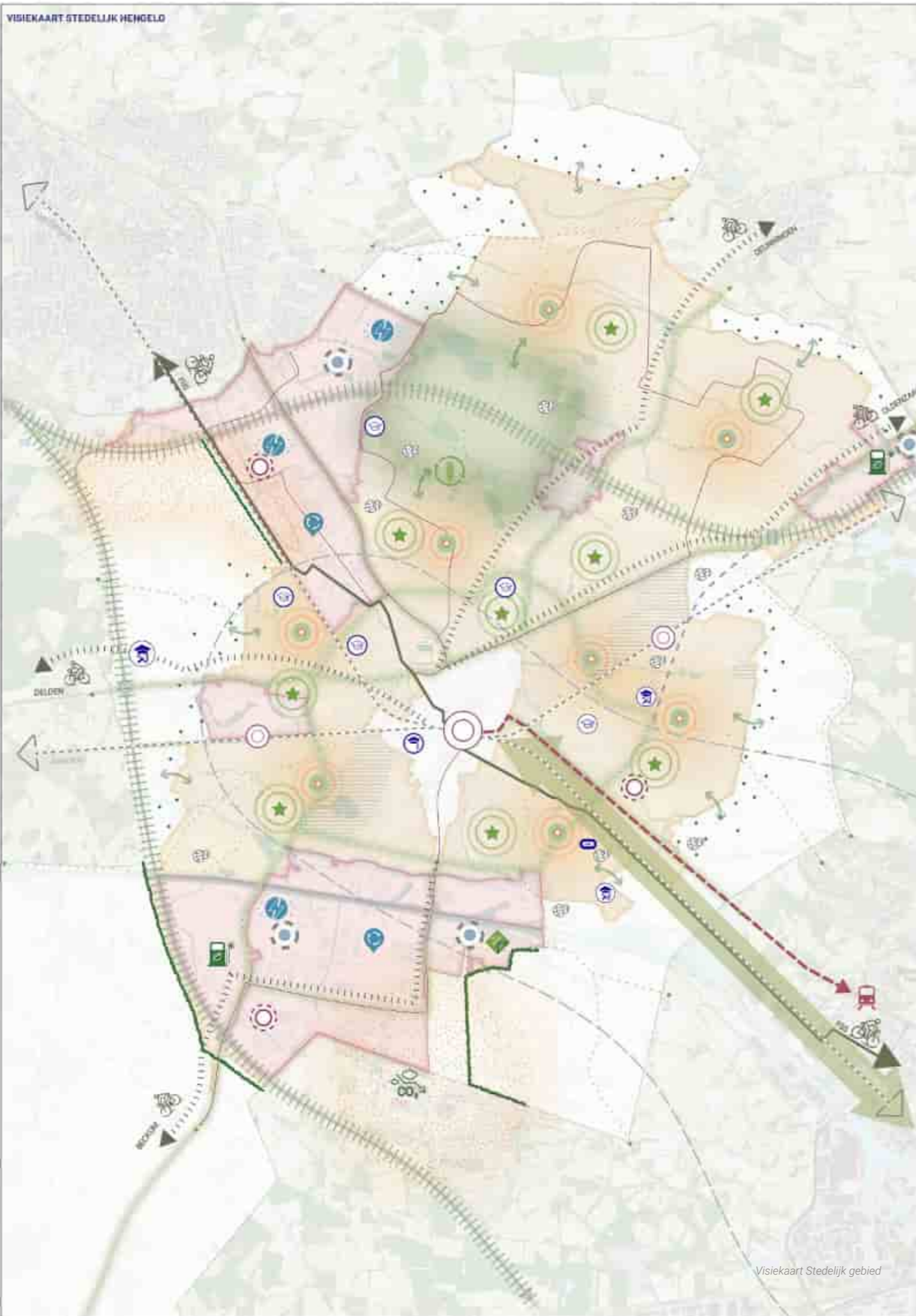
Bij ongewijzigd beleid krimpt de beroepsbevolking als gevolg van vergrijzing. Groei van de beroepsbevolking is nodig om zowel de bestaande economie als de sociale voorzieningen te waarborgen, die nodig zijn om aan de ondersteuningsbehoefte van de vergrijzende samenleving te voldoen.⁷

Twente heeft met de combinatie van universiteit, hogescholen, vakopleidingen en een hoogwaardige maakindustrie een kansrijke uitgangspositie om als regio mee te spelen op wereldschaal en daarmee te zorgen voor banen en het stimuleren van de welvaart. Hengelo gaat met de samen met de regiogemeenten haar steentje hieraan bijdragen.

⁷ Position Paper Twente 2050



Twente als middelpunt van (inter)nationale corridors
Bron: Regionale Stedelijk Investerings Agenda



Breed ontwikkelen naar een aantrekkelijke bruisende stad

Om in 2040 tot een technologische topregio te behoren is een uitstekende bereikbaarheid van groot belang. De kracht van Hengelo zijn onze goede verbindingen over de weg met de A1 en A35, over het water met het Twentekanaal en de grootste haven van Overijssel en over het spoor met de uitstekende treinverbindingen van Centraal Station Twente. Bij de groei en ontwikkeling van onze stad is er voldoende ruimte en mogelijkheden voor high tech bedrijven nodig. Zodat zij zich in Hengelo

kunnen vestigen en verder ontwikkelen. Met de focus op innovatieve maakindustrie en high tech wil niet zeggen dat er geen ruimte is voor andere sectoren. High tech omringt zich met een pallet aan ondersteunende bedrijven en spin-offs zoals transport, ICT en diensten, grondstoffen, etc. We vinden het belangrijk om de werklocaties die daaraan bijdragen, zoals bedrijventerreinen en kantoren locaties, maar ook informele werklocaties in en bij woningen passend bij de buurt, te laten floreren. Dat geldt niet alleen voor Hengelo maar voor heel Twente. Dit is complementair aan elkaar.

VISIEKAART STEDELIJK HENGLO

- stedelijk gebied
- welusttracé
- bedrijventerreinen
- huiskamer van de wijk
- zoveel mogelijk zichtbare bomen
- snelwegen
- radleien
- stadradiaal (nieuw)
- F45 - fiets snelweg
- regionaal fietsnetwerk
- stadfietsnetwerk
- Hoogwaardig openbaar vervoer (HOV)
- verbeterde HOV - Spoorzone (SHV)
- stedelijke hub centraal station twente
- stedelijke hub station
- hub stadstrand
- hub logistiek
- afwisselende stadstrand vanuit het buitengebied door het toevoegen van landschappelijke elementen
- onzichtbare stadstrand vanuit het buitengebied door een volledig groene inpassing
- relatie stad en landschap
- ontwikkelgebied
- stimuleren ontmoeten, bewegen en sporten in de openbare ruimte
- theoretisch onderwijs
- praktijk onderwijs
- middelbaar onderwijs
- sportvoorzieningen
- CO2 afvang Twente
- smart energy hub
- circulair grondstoffendeponie
- clean energy hub
- Nobian CO2 neutraal in 2030
- circulaire landbouw en biomassa Westflap
- energie-opwekgebied

Eris behoefte aan voldoende en gevarieerd woningaanbod voor de brede en internationale beroepsbevolking. Onze bestaande (woon)wijken zijn goed op orde. Dat moet zo blijven. De aanwezigheid van een hoogwaardig voorzieningenniveau is doorslaggevend: sport, cultuur, ontspanning, groen, onderwijs en winkelen. Een goede ruimtelijke kwaliteit is een bepalende factor. We willen het juiste woon- en voorzieningenniveau bieden voor onze huidige inwoners en tegelijk nieuw talent aantrekken en binden aan de stad en de regio.

We zijn een inclusieve samenleving waarin iedereen mee doet en gelijke kansen heeft. Er zijn voldoende ontplooiingskansen en ruimte om opleidingen te volgen. Samen met onze inwoners en maatschappelijke partners realiseren we wat nodig is om mee te kunnen doen aan de samenleving. We benutten de digitale mogelijkheden slim en optimaal ('smart city' oplossingen) voor maatschappelijke opgaven om het leven van de Hengeloer beter, gezonder en mooier te maken. Maar tegelijkertijd hebben we ook aandacht voor inwoners die moeilijk mee kunnen komen in de digitale wereld.

Hengelo is een duurzame gemeente. Dat betekent dat we met al onze inwoners en partners inzetten op het versterken van een duurzame samenleving. We zetten de high tech maakindustrie en het onderwijs in voor verduurzaming van onze gemeente en voor innovaties zoals circulaire economie.

Lokale worteling versterken

We zetten onze internationale high tech en innovatieve maakindustrie in als motor voor de brede sociaal-economische ontwikkeling van onze stad en regio. We doen mee op het internationale speelveld maar vergeten onze lokale identiteit en worteling niet! De groei en ontwikkeling van onze stad moet blijven passen bij de Hengelose identiteit. Sterker nog, we willen onze lokale eigen kwaliteiten actief inzetten bij de (inter)nationale verbinding en de groei van onze stad in de komende decennia. Juist onze identiteit en kwaliteiten geven onze gemeente en regio een eigen kleur en profiel en zorgt ervoor dat onze inwoners in Hengelo blijven wonen en werken. Een sterk eigen profiel helpt ook bij het behouden en aantrekken van talenten aan de stad en de regio. Ze zijn welkom en binden zich aan Hengelo, aan onze binnenstad, woonwijken en bedrijventerreinen.

Visiekaart Stedelijk gebied

2.4 Thema's voor ontwikkeling van de stad

Vanuit onze ambitie en strategie zoals in de vorige paragraaf benoemd, ontwikkelen we onze stad vanuit de volgende vijf thema's die in de hoofdstukken hierna verder worden uitgewerkt:

De innovatieve maak- en werkstad

In 2040 neemt Hengelo als onderdeel van de (inter)nationaal groene technologische topregio een belangrijke positie in. Hengelo beschikt over een sterke economische structuur waarin het uitblinkt in de high tech en innovatieve maakindustrie met een brede schil aan (lokale en regionale) bedrijvigheid eromheen. Sectoren waarin we ons verleden én toekomst te danken hebben. Met de aantrekkelijke en toekomstbestendige bedrijventerreinen hebben we in Hengelo een troef in handen. Gezien de centrale ligging in Twente hebben deze bedrijventerreinen een sterke regionale functie wat veel diverse werkgelegenheid oplevert. Deze locaties dragen sterk bij aan het aantrekken van bedrijven in de genoemde sectoren alsook het behoud van talent. Een sterke maakindustrie zorgt ook voor een waaier aan gerelateerde bedrijven en sectoren daaromheen die bijdragen aan de brede sociaal-economische ontwikkeling van onze stad.

De bereikbare stad

In 2040 zijn we nog sterker (inter)nationaal verbonden. We zijn een centraal knooppunt voor vervoer over spoor, water én de weg tussen oost en west: met het Centraal Station van Twente, het knooppunt A1/A3, het Twentekanaal en de haven van Hengelo als grootste haven van Overijssel en een van de grootste binnenhavens van Nederland. Daarbij zijn snelle en goede verbindingen met andere (binnenlandse en buitenlandse) topregio's randvoorwaardelijk voor de werkgelegenheid en sociaal-economische positie. In 2040 willen we nog beter dan nu sterk verbonden zijn met de stedelijke internationale regio's.

In en om de stad zelf kun je je in 2040 veilig en optimaal verplaatsen via fiets, wandelen en openbaar vervoer. Je kunnen verplaatsen van, naar en in de stad is onderdeel van het dagelijkse leven. Naar school, werk, de huisarts, de supermarkt en zelfs met de hond uit laten verplaats je door de stad. De ene keer te voet, de andere keer te fiets, met het openbaar vervoer of met de auto. Juist voor de verplaatsingen binnen Hengelo zetten we fors in op de fiets en te voet. Korte afstanden die prima met de fiets te overbruggen zijn, zijn ook nog eens gezond en duurzaam.

De sociale betrokken woonstad

In 2040 is er voldoende passende, betaalbare en duurzame huisvesting voor iedereen. We bieden uiteenlopende woningen en woonmilieus om Hengeloërs hier te houden en om (intern)nationale talenten langdurig aan onze stad en regio te binden. We zijn een stad waar mensen mee kunnen doen in de maatschappij, zichzelf zijn en sociale contacten hebben. Onze ouderen en inwoners met een ondersteuningsvraag kunnen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en functioneren. In onze woonwijken als basis kunnen mensen zich ontplooiën met een hoogwaardig voorzieningenniveau. Er zijn voldoende mogelijkheden voor ontmoeting en aanbod van sport-, cultuur en onderwijs. De inrichting van de openbare ruimte draagt hieraan bij. In Hengelo bouwen we verder aan de stad waarin inwoners elkaar meer opzoeken, meer delen en meer helpen.

De gezonde en groene stad

In 2040 hebben we een nog groenere stad en dragen onze parken en de verbinding met het buitengebied ook bij aan een aangenaam woonklimaat voor onze beroepsbevolking en daarmee aan het vestigingsklimaat voor bedrijven. Mensen wonen graag in een gezonde, schone en veilige leefomgeving, die uitnodigt tot ontmoeten, spelen, lopen en fietsen.

Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is. Een gezonde leefomgeving is per definitie een groene omgeving. Een groene stad is gunstig voor het welzijn en gezondheid van onze inwoners. Veroorzaakt minder schade aan het milieu (minder geluidsoverlast) en kan bijvoorbeeld zorgen voor waterafvoer, waterberging en verkoeling. Ook kan groen de biodiversiteit verrijken.

De energieneutrale en circulaire stad

In 2050 zijn we klimaatneutraal. We benutten de ontwikkeling van onze maakindustrie nadrukkelijk ook om onze stad in een duurzame richting te ontwikkelen. Juist de innovatiekracht die aanwezig is kan ons daar op lokaal niveau bij helpen. Om verdere opwarming van de aarde tegen te gaan moeten we snel schoner produceren en consumeren. Van het gas af, energiezuiniger bouwen, kringlooplandbouw, slimme mobiliteit: de grote duurzaamheidsvraagstukken van vandaag beperken zich allang niet meer tot milieu en klimaat. Ze raken ook de inrichting van onze regio's, steden en wijken en vragen om grootschalige en langetermijninvestering in technologie en arbeid. Zonder een perspectief vanuit brede welvaart zullen de oude maatschappelijke scheidslijnen tussen mensen die geld, kennis en invloed hebben en diegenen voor wie dat niet geldt waarschijnlijk toenemen.

De beschikbare ruimte is beperkt. Alle hiervoor genoemde thema's voor de ontwikkeling van de stad hebben ruimte nodig. Dit betekent dat we keuzes moeten maken. Zeker met onze ambitie om de economische groei te versterken. De ruimtelijke vertaling van onze groeiambitie vindt plaats in fase 4 van de omgevingsvisie.



WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

Ontwikkeling van de stad aan de hand van vijf thema's

innovatieve maak- en werkstad

bereikbare stad

sociaal betrokken woonstad

groene gezonde stad

energieneutrale en circulaire stad



3 De innovatieve maak- en werkstad

OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

3

3 Innovatieve maak- en werkstad



In 2040 hebben we een sterke innovatieve economie die wordt aangedreven door de innovatieve high tech en maakindustrie.

Met een scherpe profilering hebben we voor elk type bedrijvigheid een passend vestigingsmilieu. Zo is er onderscheid in terreinen voor high tech, de zware maakindustrie, gemengde terreinen en werklocaties in woonwijken voor lichte bedrijvigheid. De juiste bedrijven zitten op de juiste plek.

Zo creëren we ruimte voor bedrijven die wél passen bij het profiel van het terrein.

Door herstructurering worden de terreinen efficiënter en intensiever gebruikt. In 2040 hebben we hoogwaardige bedrijventerreinen met balans tussen groen, circulaire economie en mobiliteit.

We onderzoeken eventuele mogelijke locaties voor nieuwe bedrijventerreinen.

Scherpe profilering van bedrijventerreinen naar high tech, zware maak en gemengde terreinen.

Bedrijvigheid en werken in de woonwijken voor leefbare wijken

Verkennen naar ontwikkeling nieuw bedrijventerreinen

Duurzame, veilige en aangename werklocaties



Herstructurering en intensivering van bedrijventerreinen

3.1 Meer ruimte voor bedrijvigheid

Op de bestaande terreinen zijn (voor reguliere bedrijvigheid) nauwelijks nog vrije kavels beschikbaar. De vraag naar bedrijfsruimte is groter dan het aanbod. En als we volgens onze ambities doorontwikkelen als groene, technologische topregio dan moeten we de huidige en daaruit voortvloeiende aanvullende vraag kunnen faciliteren. Dit betreft onder andere de toenemende ruimtebehoefte die benodigd is voor de transitie naar circulaire economie.

Tegelijkertijd hebben we onvoldoende ruimte om volledig aan deze vraag te voldoen. De huidige bedrijventerreinen zijn vol. Dat betekent dat we keuzes moeten maken over welk type bedrijvigheid we waar willen faciliteren en welke niet. Om de bestaande én toekomstige vraag naar bedrijfsruimte te sturen en te faciliteren, zetten we in op de volgende sporen:

Scherpere profilering van bedrijventerreinen

Bepaalde terreinen, zoals Twentekanaal-Zuid en delen van Westermaat, lenen zich vooral voor bedrijven die vanwege lokale milieueffecten (geluid, geur, trillingen, veiligheid) niet samengaan met wonen. De ruimte voor dit soort bedrijven is schaars; we willen deze terreinen daarom vooral reserveren voor bedrijven die deze milieuruimte nodig hebben. Daarnaast hebben we ruimte nodig voor kennisintensieve high tech bedrijvigheid. De terreinen die daarvoor juist geschikt zijn, willen we ook meer voor dit soort bedrijven benutten. Andere kleinere terreinen zijn juist weer geschikt voor meer lokaal functionerende bedrijven in aanvullende sectoren.

Met een scherpere profilering willen we ook bevorderen dat bedrijven die elkaar kunnen versterken, worden geclusterd. De voordelen van clustering kunnen zich voordoen op verschillende terreinen: uitwisseling van kennis, samenwerking rond energiegebruik (lokaal beheerd energienetwerk), nuttige toepassing van reststromen, gezamenlijke voorzieningen voor

medewerkers, terreinbeheer etc. Bovendien draagt een duidelijk profiel bij aan het creëren van een aantrekkelijk vestigings- en werkklimaat en aan de vindbaarheid en positionering van bedrijven. Bedrijven die minder passen in het profiel van een terrein proberen we te faciliteren om te verplaatsen naar een nieuwe locatie. Op deze manier creëren we ruimte voor bedrijven die wel passen in het profiel (juiste bedrijf op juiste plek). We beseffen ons wel dat dit moeilijk te beïnvloeden keuzes van de bedrijven zijn.

Herstructurering en intensivering

Herstructurering gaat boven uitbreiding, dat is zowel nationaal, provinciaal⁸ als regionaal beled⁹. Bij herstructurering ontstaat er meer ruimte voor meer bedrijven en gaan we efficiënter met de ruimte om. We streven naar hoogwaardige bedrijventerreinen met balans tussen groen, biodiversiteit, circulaire economie en mobiliteit. Uiteraard in samenspraak met bedrijven, de ondernemersverenigingen en vastgoedeigenaren. Maar we weten dat we met alleen herstructurering en intensivering onvoldoende ruimte hebben voor bedrijvigheid. Daarom verkennen we de mogelijkheden voor ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein. Door een goed ontsloten en modern bedrijventerrein te ontwikkelen, kunnen bedrijven naar deze locatie verplaatsen en ontstaan er kansen voor herontwikkeling in het bestaande stedelijk gebied. Deze verkenning is een bouwsteen voor de omgevingsvisie fase 4 waar de integrale afweging gemaakt zal worden.

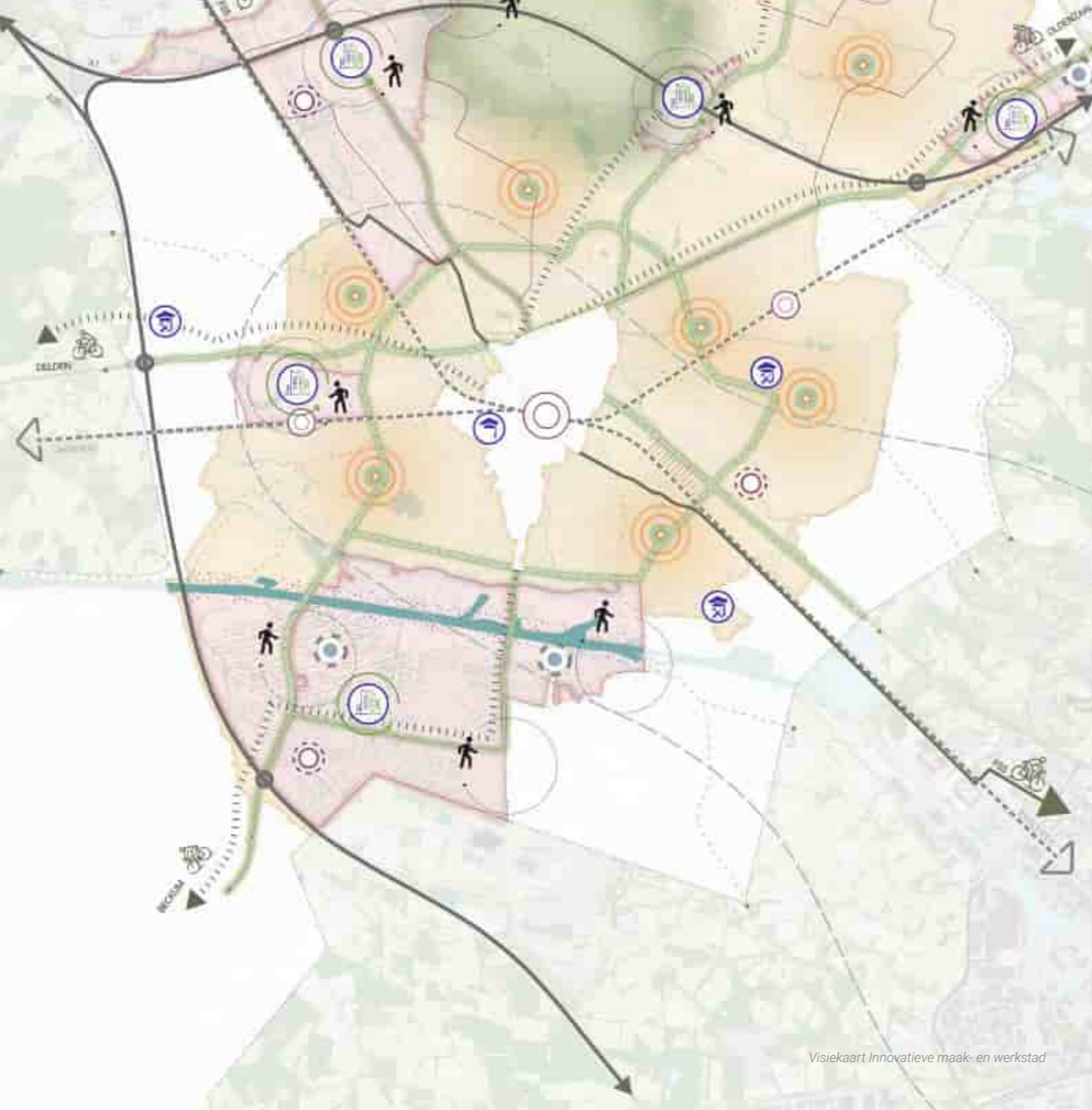
⁸ Omgevingsvisie Overijssel - Provincie Overijssel

⁹ Programmeringsafspraken bedrijventerreinen Regio Twente 2023-2026



INNOVATIEVE MAAK- EN WERKSTAD

- Wereld gebied
- werfgebied
- bedrijventerreinen
- bedrijventerreinen hoogbouw
- bedrijventerreinen zware industrie
- bedrijventerreinen hoogbouw
- mogelijke functiemix voor woon- en werkgebieden
- maximale woon- en werkdichtheid
- fietswegen
- wandelpaden en fietspaden
- regionale verkeerswegen
- stadsverkeerswegen
- werfgebied met openbare voorzieningen
- werfgebied met openbare voorzieningen
- fiets stationair
- fiets ergoisch
- recreatie
- recreatieve bedrijventerreinen
- recreatieve bedrijventerreinen
- publiek gebied

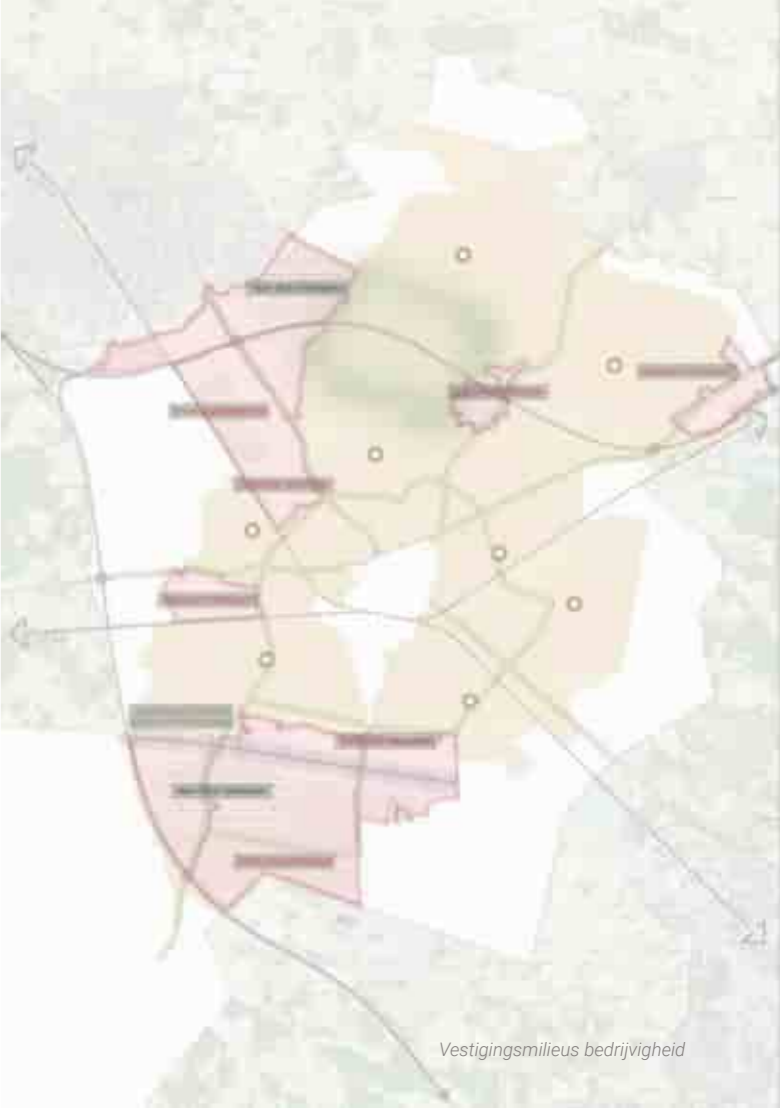


Visiekaart Innovatieve maak- en werkstad

3.2 Vier vestigingsmilieus voor diversiteit bedrijvigheid

Met de uitgangspunten uit paragraaf 3.1 onderscheiden we in de toekomst de volgende verschillende type vestigingsmilieus. Elk met eigen kenmerken die elk voor uiteenlopende type bedrijvigheid ruimtelijke mogelijkheden biedt:

- High tech terreinen
- Zware maakterreinen
- Gemengde terreinen
- Werken in woonwijken



Vestigingsmilieus bedrijvigheid



High Tech Systems Park



Container terminal Twentekanaal



Westermaat Campus



Winkelcentrum Hart van Zuid

High tech terreinen

De Hightech terreinen kenmerken zich door innovatieve bedrijvigheid en ontwikkelen zich rondom HTSP ten zuiden van het Twentekanaal. Het heeft een campusachtige setting met hoge verblijfskwaliteit en groen. Bedrijven delen elkaars faciliteiten en de kennis met onderzoeken en onderwijsinstellingen. De uitwisseling is groot. We stimuleren tegelijkertijd andere ontwikkelingen die hieraan bijdragen.

Het heeft een dynamische sfeer mede door de ondersteunende sport- en horecavoorzieningen. De fiets- en OV-bereikbaarheid zijn belangrijk voor de werkgevers en werknemers. Niet alleen de banen en de arbeidsvoorwaarden, maar zeker ook de werkomgeving zijn belangrijk om (jonge) werknemers te trekken en vast te houden. De (innovatieve) uitstraling van de High Tech terreinen, het groen, de duurzaamheid, de bereikbaarheid en mogelijkheden voor ontspanning en ontplooiing doen ertoe. De aanwezige bedrijven dragen actief bij aan de doorontwikkeling van de High Tech terreinen.

Kernwoorden: Innovatieve bedrijvigheid, campus setting, hoge verblijfskwaliteit inclusief groen, gedeelde faciliteiten, sport & horeca ondersteunend, fiets- en OV-bereikbaarheid en (gebieds)ontwikkeling samen met bedrijven.

Zware maakterreinen

De zware maakindustrieterreinen bieden ruimte voor kleine, middelgrote en enkele grote bedrijven in de maakindustrie. Het betreft rondom het Twentekanaal, grotendeels ten zuiden van het Twentekanaal, Veldkamp en Westermaat-zuidwest. De maakindustrie is een heel belangrijke economische sector waarvan delen zich bovengemiddeld ontwikkelen en innoveren. Deze kennis wordt mede ingezet om circulariteit te bevorderen.

De activiteiten van deze maakbedrijven moeten vanwege het geluid, de trillingen en soms de geur of het veiligheidsrisico afstand bewaren tot woongebieden. Op die werkruimte zijn we zuinig en is daar bedrijvigheid toegestaan die deze specifieke (milieu)ruimte nodig hebben. Ook de goede bereikbaarheid via de A1, A35 en het Twentekanaal is een sterke kwaliteit van de terreinen. Hengelo heeft de grootste haven van Overijssel en één van de grootste binnenhavens van Nederland. Dit biedt volop kansen voor circulaire economie. We zijn zuinig op deze kwaliteit en staan hier daarom alleen watergebonden bedrijvigheid toe. Dit deel van het bedrijventerrein biedt mogelijkheden voor bedrijven die voor de aan- en afvoer van grondstoffen en producten afhankelijk zijn van het water.

Kernwoorden: hoge milieucategorie, bedrijvigheid primaire functie, bereikbaarheid: A1 /A35 en Twentekanaal, toepassen van circulaire initiatieven en watergebonden bedrijvigheid bij de Haven.

Gemengde terreinen

De overige bedrijventerreinen hebben een gemengd profiel en bieden ruimte aan een scala aan lokale en regionale gebonden bedrijvigheid. Ieder terrein heeft een eigen identiteit. In het gezondheidspark dat gericht is op gezondheidszorg met een hoogwaardige uitstraling voor zorg, neemt het wonen toe passend binnen het profiel. Terwijl juist op Oosterveld bedrijfswoningen niet zijn toegestaan.

Kernwoorden: verkleuring (indien passend bij bedrijventerrein), lokaal gebonden bedrijvigheid, stedelijke inbedding, terreinen met eigen identiteit en PDV/GDV

Plein Westermaat is een van de aangewezen landelijke GDV-locaties (grootschalige detailhandel vestigingen) met een sterke regionale functie. In het aantal meters ($\pm 52.800 \text{ m}^2$ vvo) is dit het grootste detailhandel gebied van Hengelo. Het beschikt over een sterk aanbod aan grootschalige regionaal onderscheidende winkels. Hiermee heeft de locatie een aantrekkende werking voor inwoners van heel Twente en trekt het ook Duitse bezoekers. Zo komt meer dan driekwart van de bestedingen op Plein Westermaat van buiten Hengelo.

Werken in woonwijken

Kleinschalige bedrijvigheid gaat prima samen met wonen. Het zorgt voor levendigheid in woonwijken. Het gaat om kleinschalige bedrijven met een lage milieucategorie en in sectoren die passen bij wonen zoals dienstverlening, reparatie etc. Er is op alle momenten van de dag wat te doen, in plaats van monofunctionele woonwijken. Bovendien wordt de schaarse ruimte op bedrijventerrein hierdoor ontzien. Bij verplaatsing van bedrijven naar woonwijken ontstaat er meer ruimte voor bedrijven op bedrijventerreinen passend bij de profilering van het terrein.

Wij zijn daarom zuinig op passende bedrijfslocaties in woonwijken die de woonkwaliteit niet verstoren. We werken in beginsel mee aan initiatieven voor bedrijvigheid in woonwijken, mits dat niet ten koste gaat van de woon- en leefkwaliteit en de veiligheid.

Kernwoorden: Versterken levendigheid in de wijk, ondersteunend aan leefbaarheid, wijk winkelcentra in stand houden en lage milieucategorie.

3.3 Duurzame, veilige en aangename werklocaties

De samenwerking met het onderwijs (Smeot, bouwschool Twente, ROC, Saxion en UT) en andere kennispartners als het WTC en Novelty zijn belangrijk. Voor het delen en vasthouden van kennis en de ontwikkeling van innovatieve ideeën. Twentse technologie draagt bij aan de verduurzaming van de regio en versterkt de ontwikkeling van een duurzaam Nederland. Wendbare bedrijven en veerkrachtige instellingen hebben de toekomst. De duurzame economie heeft invloed op bedrijven, arbeidsmarkt en ontwikkeling, innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo). Uitdagingen pakken we samen met kennis- en onderwijsinstellingen op. We zoeken in gemengd verband naar oplossingen voor sociale en duurzame vraagstukken. We werken in Twente op technologisch vlak aan geïntegreerde energiesystemen voor decentrale opwekking, opslag, omzetting en gebruik van duurzame energie. Dit kost de nodige ruimte. Ook op bedrijventerreinen dragen groen en water belangrijk bij aan een gezonde verblijfs- en werkomgeving. Er wordt alleen verharding aangebracht als dat nodig is. De ruimte is schaars. We zetten in op meervoudig efficiënt ruimtegebruik in combinatie met duurzaamheid.



Boeklosebrug



Maakindustrie



HP Valves - Bedrijventerrein Twentekanaal Zuid



Maakindustrie

4 De bereikbare stad

OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

4

4 De bereikbare stad



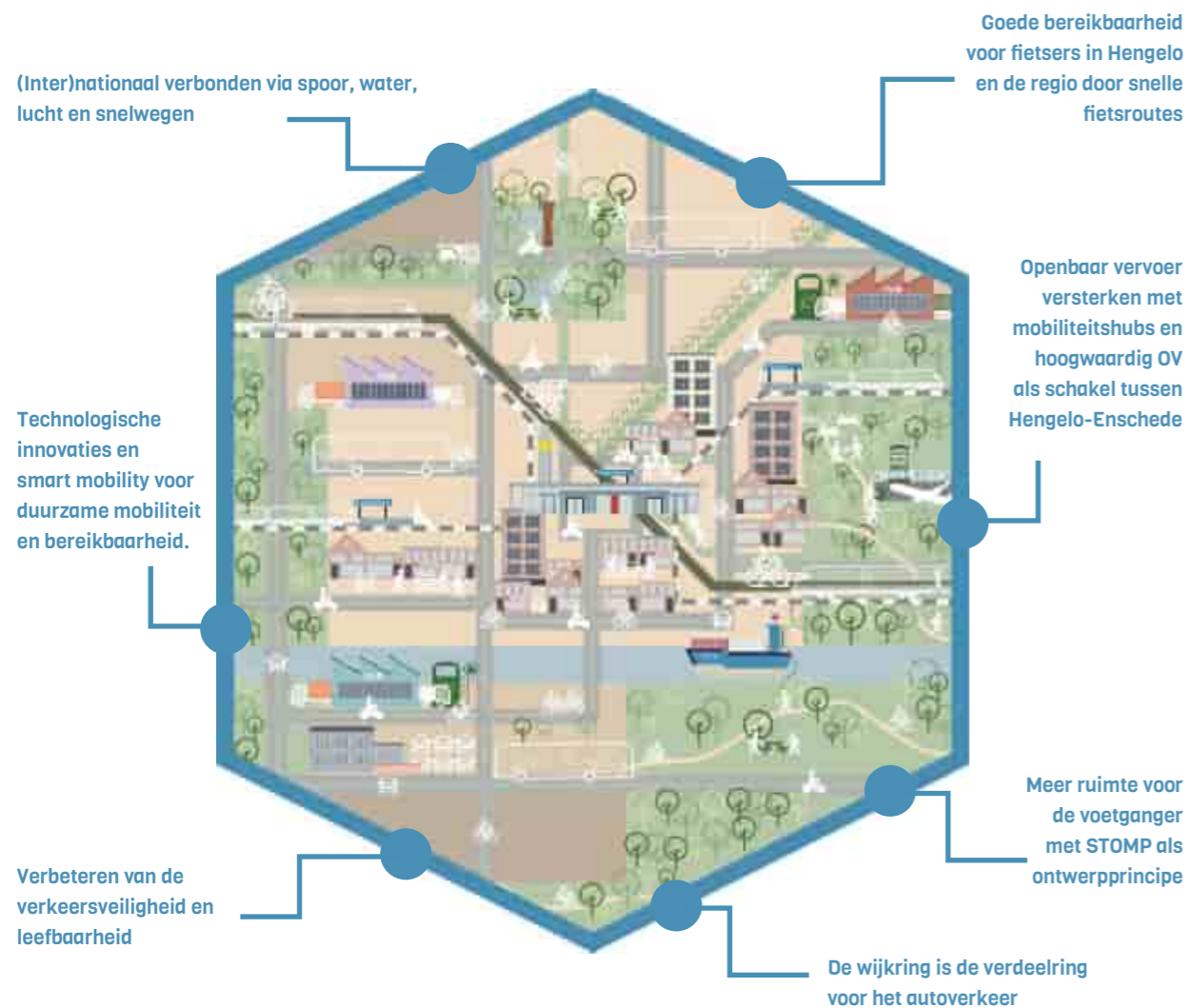
Een goede bereikbaarheid op alle niveaus is cruciaal om in 2040 te kunnen behoren tot de groene technologische topregio's van Nederland. We werken toe naar een duurzaam, gezond en veilig mobiliteitssysteem met op elk schaalniveau de juiste passende verbindingen en vervoermiddelen.

In 2040 zijn alle belangrijke economische en maatschappelijke bestemmingen in Hengelo en de regio uitstekend bereikbaar voor fietsers. We hebben een hoogwaardig openbaar vervoersysteem en stations als multimodale mobiliteitshubs.

Op internationaal niveau benutten we de centrale ligging van Hengelo optimaal en versterken we onze verbindingen via water, spoor, (snel)wegen en de lucht (airport Twente). Logistiek vervoer vindt zoveel mogelijk plaats over water en het spoor.

Op het niveau van de stad hanteren we het STOMP ontwerpprincipe. Dat betekent dat we eerste prioriteit geven aan wandelen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit en als laatste kijken naar de auto.

In de woonwijken komt alles samen: leven, spelen en verplaatsen. Des te belangrijker zijn verkeersveiligheid en leefbaarheid. Daarom geldt in de woonwijken 30 km/u als maximumsnelheid, tenzij 50 km/u noodzakelijk is.



Principes van bereikbare stad

4.1 Duurzaam mobiliteit systeem

Om ons te ontwikkelen tot internationale top tech regio is het cruciaal dat wij ons als stad en regio zo goed mogelijk met de rest van het land en de wereld verbinden. Hengelo functioneert al als knooppunt tussen west en oost (Europa). Deze positie versterken we verder.

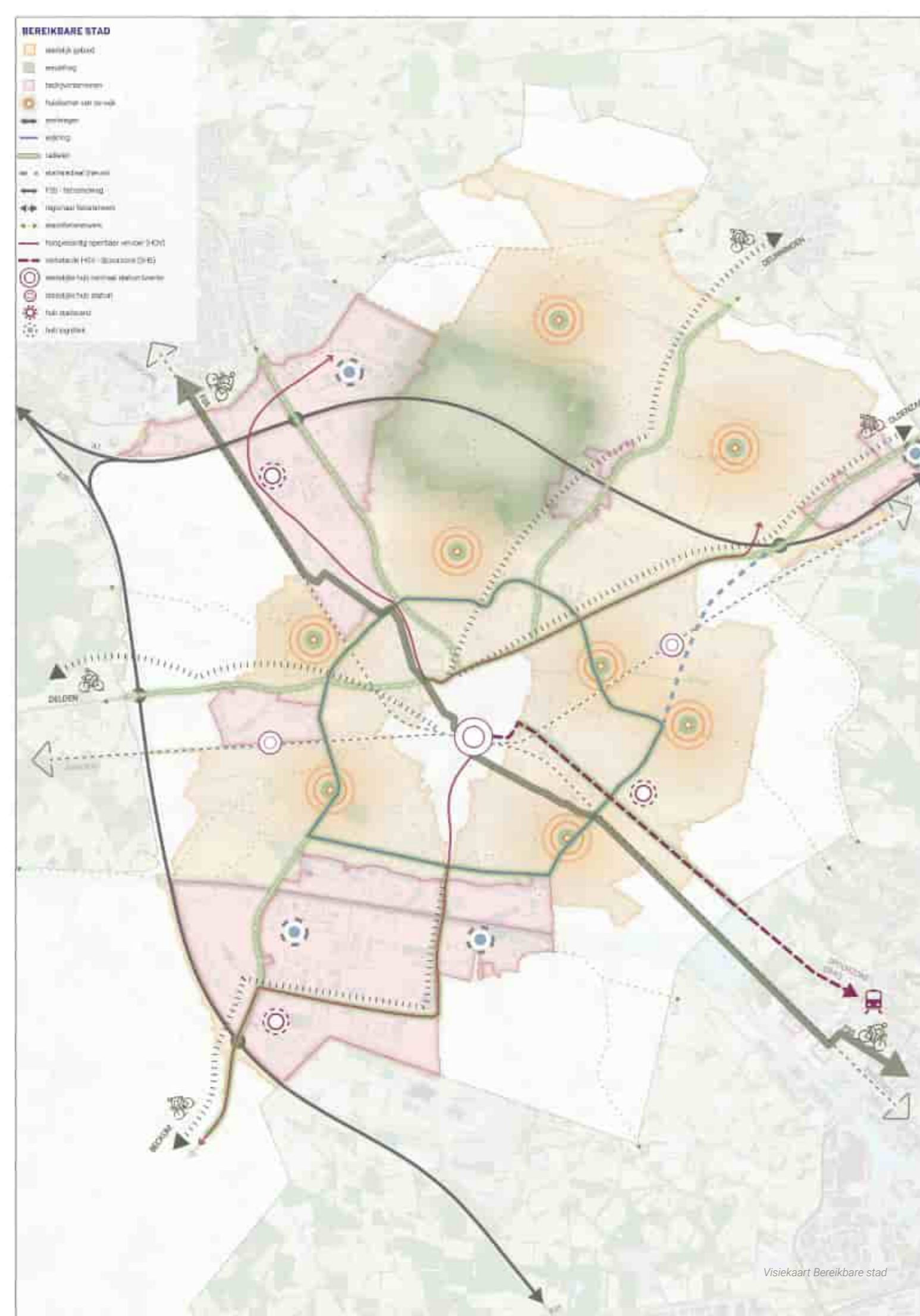
De transitie naar een technologische topregio brengt voor mobiliteit ook uitdagingen met zich mee. Een toename van het aantal inwoners en bedrijven, betekent ook meer verplaatsingen. Daarnaast verplaatsen we ons per persoon steeds meer. Zonder ingrijpen in het mobiliteitssysteem wordt het extra druk, ontstaan er files en ontstaan er onveilige situaties. Daarnaast stoot gemotoriseerd verkeer CO2 en fijnstof uit en levert het geluidshinder op.

In de mobiliteitsnota 'Hengelo in beweging'¹⁰ hebben we vastgelegd dat we in 2040 multimodaal bereikbaar zijn in het (inter)nationale mobiliteitsnetwerk. Economische topregio's Arnhem-Nijmegen, Utrecht, Amsterdam, Eindhoven en Münster zijn snel bereikbaar per openbaar vervoer en per auto. We zijn een aantrekkelijke en veilige stad die voor iedereen toegankelijk en verbonden is. Daarbij zetten we in op duurzame mobiliteit.

¹⁰ Mobiliteitsplan 2040- Definitief- LR.pdf (hengelo.nl)



F35 ter hoogte van Deldenerstraat en Mitchamplain



Visiekaart Bereikbare stad

4.2 Hengelo internationaal verbonden

Hengelo op de internationale spoorkaart

We willen onze positie op de internationale spoorkaart versterken. Hengelo is de laatste (of eerste) Nederlandse stop op de IC Amsterdam-Berlijn en een regionaal knooppunt binnen Nederland. Wat nog ontbreekt is een goede regionale verbinding over de grens. We streven naar een rechtstreekse treinverbinding tussen zowel Zwolle en Münster als tussen Hengelo en Dortmund (Ruhrgebied).

Het streefbeeld voor de lange termijn is twee rechtstreekse verbindingen per uur tussen Zwolle en Münster en één rechtstreekse verbinding tussen Hengelo en Dortmund. Onder leiding van de provincie Overijssel voeren we bij het Rijk en EU een intensieve lobby, samen met regio Zwolle, Twente Board en onze collega's over de grens.

Twente Airport

Via zakelijke vluchten vanaf Airport Twente is de regio daarnaast ook op de lange afstand goed met de wereld verbonden. De goede verbindingen bieden kansen voor het aantrekken van nieuw talent en de uitbouw van grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden binnen bedrijfsleven en onderwijs.

Stimuleren slimme en schone logistiek op bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen en logistieke knooppunten van Hengelo hebben een gunstige ligging, zowel over het water met onder andere het Twentekanaal als per spoor met de strategische ligging in Twente. Daarnaast ligt Hengelo op de TEN-T North Sea-Baltic Corridor. Deze ligging willen we nog beter benutten voor logistiek vervoer. We stimuleren bedrijven om goederen over water te vervoeren en waar mogelijk ook per spoor. Op die wijze wordt duurzaam vervoer gestimuleerd. Goederenvervoer per spoor mag daarbij niet ten koste gaan van het personenvervoer per spoor.

We houden het hoofdwegennet draaiend

Het knooppunt A1/A35 is belangrijk voor de regionale bereikbaarheid van Hengelo. Hier staat doorstroming centraal, en deze verbindingen moeten aantrekkelijk zijn in het gebruik. We willen onnodige verkeersbewegingen door de stad voorkomen en automobilisten verleiden om de hoofdstructuur te gebruiken. Zo verleiden we bijvoorbeeld automobilisten die van Enschede naar Borne rijden om over de snelweg te rijden. Dit voorkomt onnodige verkeersbewegingen door de stad. Samen met provincie en Rijkswaterstaat verkennen we opties om de doorstroming van de A1/A35 verder te verbeteren.

Samen werken aan technologische innovaties en smart mobility

We zien ontwikkelingen in de technologische sector als kans om doelstellingen op het gebied van duurzame mobiliteit en bereikbaarheid een stap dichterbij te brengen. Dat betekent een veranderende rol van ons als gemeente. Samen met bedrijven werken we samen aan nieuwe ontwikkelingen. We zien voor onszelf daarin een stimulerende rol. Het is uiteindelijk aan bedrijven en instellingen om de innovaties uit te voeren en te realiseren.

ZWOLLE
Regio Zwolle
1.780.000

TWENTE
Twente
1.630.000

MÜNSTER
Münsterland
1.630.000



Potentie spoorlijn Zwolle-Münster

Bron: MUST

4.3 Verbonden in en met de regio

Goede bereikbaarheid voor fietsers in Hengelo en Twente

De regionale fietsroutes met o.a. de F35 vormen de hoofdstructuur van het fietsnetwerk. De andere regionale verbindingen richting Oldenzaal, Delden, Deurningen en Beckum gaan we de komende jaren verbeteren en versterken. Zodat het aansluit bij de F35. In 2040 zijn alle belangrijke economische en maatschappelijke bestemmingen in Hengelo en de regio uitstekend bereikbaar voor fietsers. Hiermee vergroten we het fietscomfort, versterken we de bereikbaarheid van Twente en onze stad en maken we het gebruik van de fiets zo aantrekkelijk mogelijk.

Openbaar vervoer versterken met mobiliteitshubs

Vanaf het station van Hengelo zijn belangrijke bestemmingen in de regio, maar ook over de grens, snel bereikbaar. Op die manier is ook voor langere afstanden duurzaam reizen aantrekkelijk. Het openbaar vervoer brengt je snel én frequent naar de belangrijkste plekken in de stad. Het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) brengt je snel en comfortabel naar belangrijke bestemmingen in de regio. HOV versterken we door mobiliteitshubs te ontwikkelen langs de HOV-lijnen. Daarnaast zijn dit bij uitstek plekken om te verdichten.

In 2040 heeft het netwerk van streek- en stadsbussen minimaal hetzelfde niveau als nu, en brengt je snel en frequent naar de belangrijkste plekken in de stad. Door nieuwe technologische ontwikkelingen wordt het openbaar vervoer aangevuld met kleinschaliger collectief of gedeeld vervoer in de rest van de stad. We verbeteren de toegankelijkheid van haltes, zodat iedereen makkelijk en comfortabel het OV kan gebruiken.

Hoogwaardige OV de schakel tussen Hengelo – Enschede

Een hoogwaardige OV-verbinding tussen Hengelo - Kennispark - Enschede is 'de schakel' in de ontwikkeling spoorzone Hengelo-Enschede en de schaa sprong naar de top-technologische regio. Deze verbinding wordt momenteel al veel gebruikt door werknemers en studenten. Voor de toekomst zetten we in op een snelle en frequente verbinding, waarbij ook de bereikbaarheid in de avonden en nacht wordt verbeterd tussen Hengelo - Kennispark - Enschede.

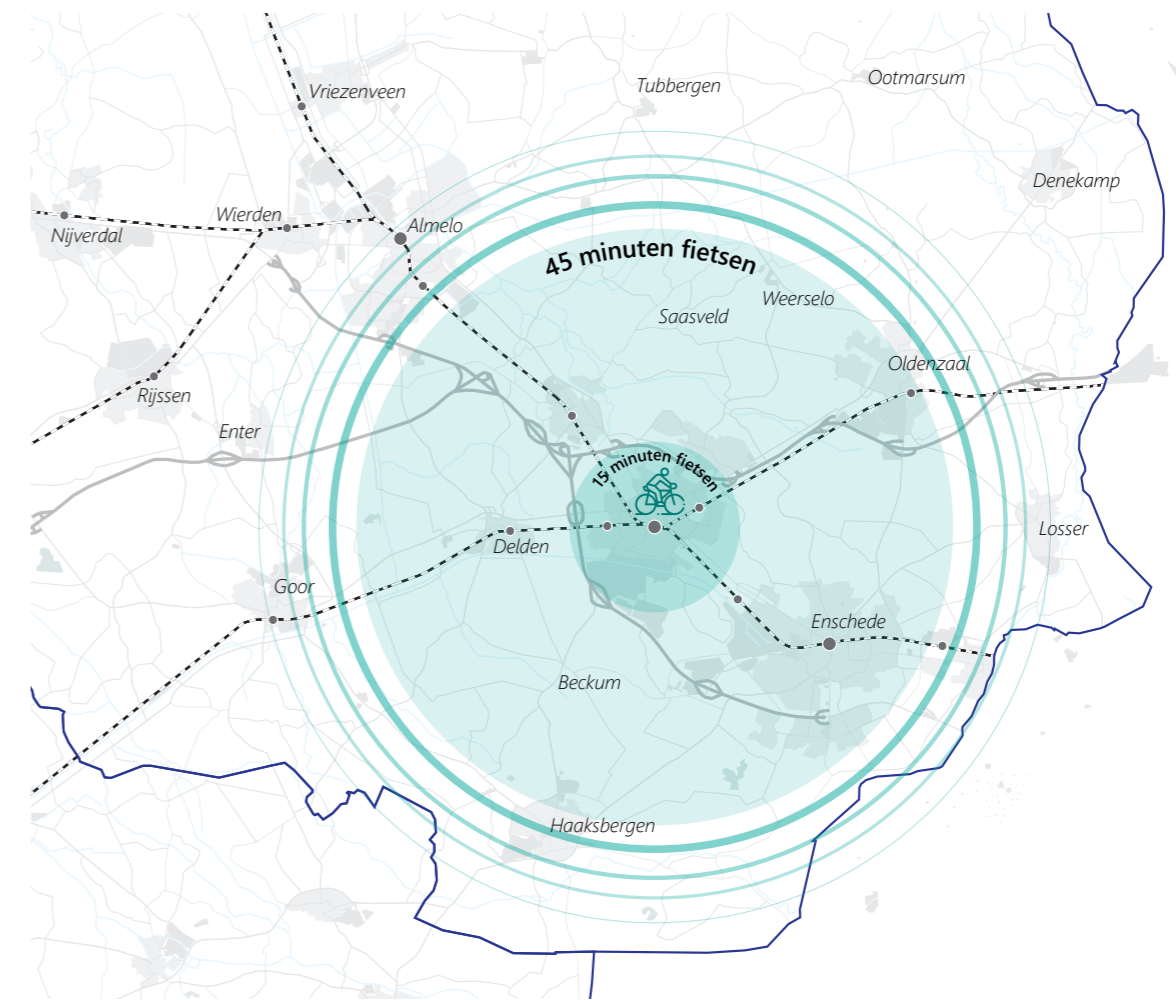
Bereikbaarheid oostzijde Hengelo

De schaa sprong zal voor een groot deel in de Spoorzone plaatsvinden waardoor de verkeersdruk, met name aan deze oostzijde van Hengelo, verder toeneemt. In het autonetwerk wordt de Verlengde Laan van Driene al langere tijd gezien als ontbrekende schakel. Binnen de studie naar de bereikbaarheid van de oostzijde van de stad moet de nut en noodzaak van deze verbinding aantonen. De aanleg van een dergelijke weg is ingrijpend. Het heeft impact op het gehele verkeersnetwerk, o.a. de Wijkring en de Centrumring. We gaan de verbinding verder onderzoeken voordat een besluit genomen wordt. Dit doen we in samenhang met de ontwikkelingen van de Spoorzone Hengelo-Enschede en het onderzoek naar de verkeerscirculatie rond het centrum.

Impressie mobiliteitshubs, links een ov-knooppunt en rechts een wijkhub.
Bron: provincie Overijssel, NS en Ruimtevolk.



Plaatsen die bereikbaar moeten zijn binnen 45 minuten fietsen
Bron: Mobiliteitsplan "Hengelo in Beweging"



4.4 Duurzame mobiliteit in de stad

De mobiliteit van de toekomst vraagt om bewuste keuzes. Meer leefbaarheid betekent een openbare ruimte die meer plek biedt aan voetgangers, fietsers en openbaar vervoer en minder dan nu wordt gedomineerd door auto's, vrachtwagens en bestelbussen. Het vraagt om schone lucht en stillere mobiliteit, met zero emissie, in een gezonde balans tussen leefbaarheid en sociaal-economische vitaliteit.

Hengelo heeft op basis van de landelijke afspraken in het Energieakkoord en de regionale doelstellingen uit de Regionale Energiestrategie (RES) een ambitie om meer in te zetten op het verduurzamen van de mobiliteit. Hiervoor moeten onze verplaatsingen schoner worden. De CO₂-uitstoot van het verkeer in Hengelo is sinds 1990 tot 2010 toegenomen met 35%. Sinds 2010 daalt de uitstoot van mobiliteit. Om deze verder te verlagen zijn aanvullende maatregelen nodig.

We zetten in op het zo duurzaam mogelijk vormgeven van de groeiende verplaatsingsbehoefte. Daarbij is het van belang om het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer te stimuleren, vooral op het lokale en regionale niveau. We stimuleren wandelen en fietsen voor verplaatsingen in de stad en zien de fiets als kans voor regionale verplaatsingen.

Meer ruimte voor de voetganger

Voor de voetganger is in Hengelo nog veel winst te behalen. Zowel in het stedelijk gebied, als ook in werkgebieden en het buitengebied, maken we meer ruimte voor de voetganger. Niet alleen omdat dat functioneel en veilig is, maar ook omdat we vinden dat de omgeving moet 'uitnodigen' tot het maken van een wandeling en bewegen. De voetganger is een breed begrip. Hierbinnen vallen de wandelaar, de mindervalide, de oudere, de hardloper, de skater, etc. Bij het ontwerpen voor voetgangers kijken we goed wie de primaire doelgroep is (wie maken er gebruik van) en wat dat betekent voor bijvoorbeeld de breedte van het trottoir en de wensen voor toegankelijkheid.

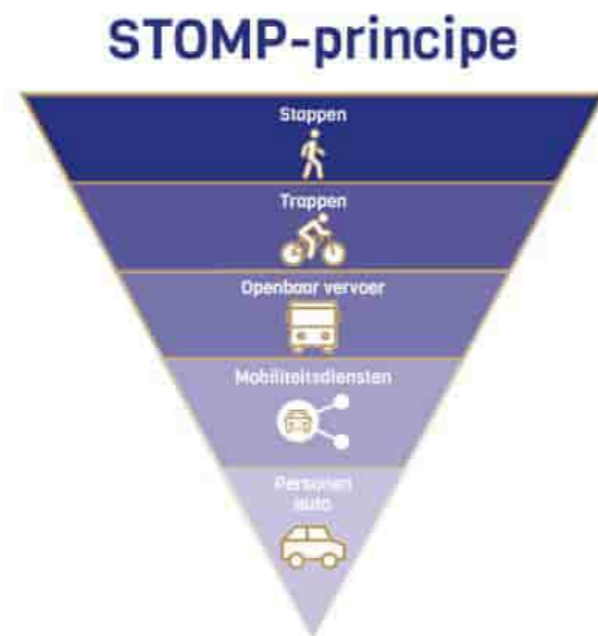
Hengelo aantrekkelijke fietsgemeente

De fiets is hét vervoersmiddel voor verplaatsingen in de stad en omgeving. Snel, ruimte-efficiënt, vrij van uitstoot en flexibel. Het gebruik van de fiets neemt toe: dat willen we faciliteren en verdere groei stimuleren. De fietser krijgt daarom ruim baan op belangrijke inpridders richting de binnenstad. We maken veilige stadsfietsroutes voor de bereikbaarheid van de woonwijken, bedrijventerreinen en voorzieningen. We verbeteren onder andere de fietsroute Binnenstad - Vossenbelt/Hasseler Es met doorloop richting Deurningen. In 2040 is de infrastructuur voor de fiets uitnodigend, kwalitatief goed, logisch ingericht, direct en veilig. Waar mogelijk benutten we technologische innovaties om fietsen nog aantrekkelijker te maken, bijvoorbeeld om fietsers te detecteren bij kruispunten waardoor ze sneller groen licht krijgen.

STOMP als ontwerpprincipe

We zetten in op het zo duurzaam mogelijk ontwikkelen van onze gemeente waarin meer mensen wonen die zich ook meer verplaatsen. Daarom stimuleren we wandelen, het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer. Deze duurzame vervoerswijzen zijn gezonder, beter voor het milieu en vragen minder ruimte, zodat de stad bereikbaar blijft en iedereen zich kan verplaatsen. Bij het STOMP-principe staat de auto (Personenauto) niet langer centraal bij de inrichting van de ruimte, maar gaan we eerst uit van de voetganger (Stappen) en vervolgens de fietser (Trappen), Openbaar Vervoer en MaaS¹¹ (Mobility as a Service). Als laatste wordt de privéauto meegenomen in de inrichting. Het STOMP-principe is inmiddels uitgegroeid tot een belangrijk uitgangspunt waarin de mens centraal staat in gebiedsontwikkelingen en dat invulling geeft aan de leefbaarheid en bereikbaarheid. Per gebied staat maatwerk centraal in het toepassen van het STOMP-principe.

We vinden het belangrijk dat iedereen kan meekomen in de samenleving en kan deelnemen aan activiteiten. Ook om die reden hanteren we het STOMP-principe. Vanuit het oogpunt van toegankelijkheid ligt de focus op de meest kwetsbare verkeersdeelnemers, zoals jonge kinderen, slechtzienden en mensen met een fysieke handicap. Voor deze doelgroepen zijn geclusterde voorzieningen, zoals scholen, ziekenhuizen, wijkcentra goed bereikbaar.



Schematische weergave van het STOMP principe

¹¹ [Mobility as a Service \(MaaS\): multimodaal reisadvies op maat | Mobiliteit nu en in de toekomst | Rijksoverheid.nl](#)

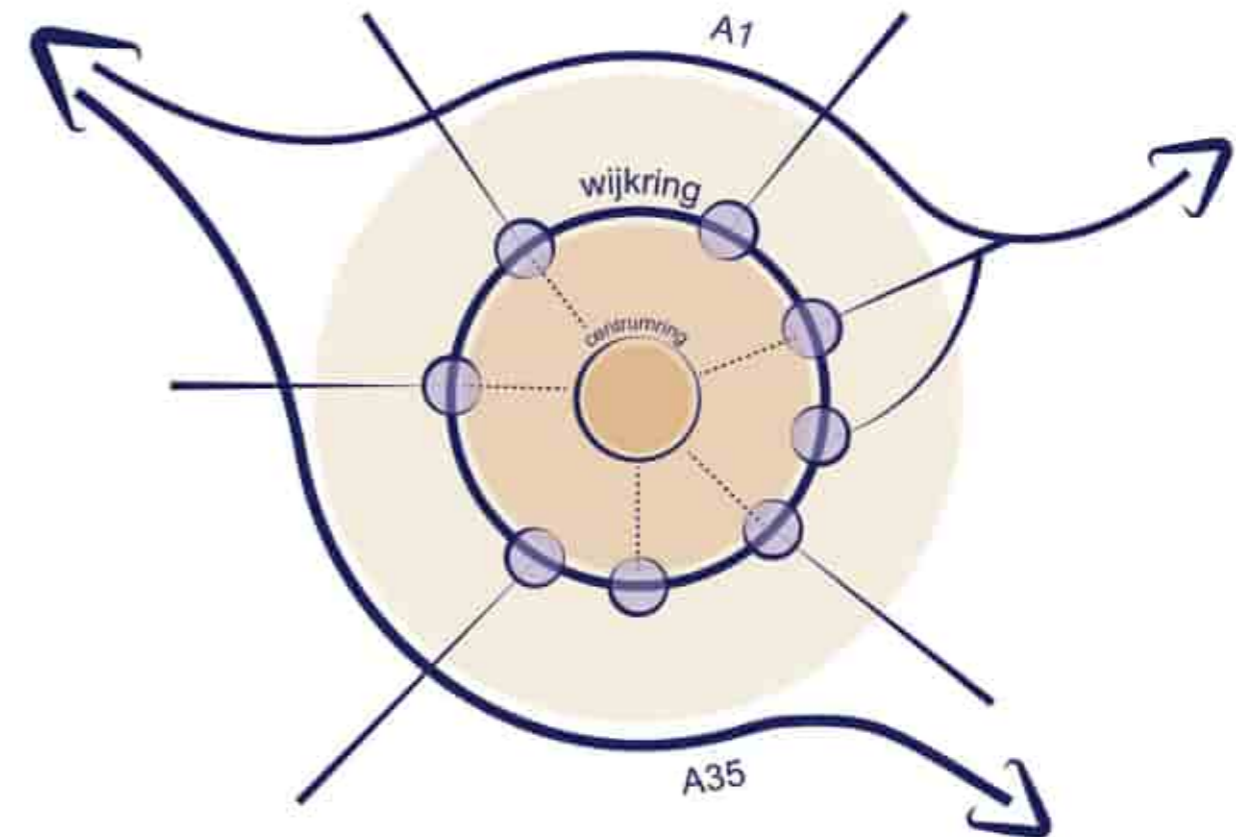
De wijkring is de verdeelring voor het autoverkeer

Voor het autoverkeer verbeteren we de doorstroming op de Wijkring, zodat deze een belangrijke verdelende functie krijgt in het netwerk. Het verkeer op de Wijkring zal daardoor toenemen zodat verkeer in de wijken afneemt. De schaa sprong van Hengelo naar de groene technologische topregio mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid in bestaande wijken. Daarom willen we zo min mogelijk doorgaand autoverkeer door de woonwijken en de binnenstad. De Wijkring wordt gebruikt als verdeelring en de wegen binnen de Wijkring worden ingericht voor bestemmingsverkeer. De effecten van een toename van autoverkeer langs deze dichtbebouwde route moeten zo klein mogelijk worden gehouden. Dit vraagt om maatwerkoplossingen op kruispuntniveau. Een ander aandachtspunt is de herkenbaarheid en uitstraling van de Wijkring.

Verbeteren van de verkeersveiligheid en leefbaarheid

In onze woonwijken komt alles samen: leven, spelen en verplaatsen. Des te belangrijker is het om in de wijken de verkeersveiligheid en leefbaarheid te verbeteren. Daarom gaan we het principe hanteren: 30 km/u waar kan, 50 km/u waar moet. Concreet houdt dit in dat alle straten binnen de wijking een maximumsnelheid krijgen van 30 km/u. De verwachting is dat dit bijdraagt aan een verlaging van de verkeersongevallen met als bijkomend positief effect een verbetering van de leefbaarheid langs deze wegen. Buiten de Wijkring gaan we verkennen welke ontsluitingswegen in de woonwijken 50 km/u als maximumsnelheid moeten behouden.

We blijven ons inzetten voor het verbeteren van de verkeersveiligheid en de sociale veiligheid op straat, zodat iedereen veilig van A naar B kan komen en zich daar prettig bij voelt. Verkeersveiligheid is een gezamenlijke opgave, waarin iedereen zijn of haar verantwoordelijkheid heeft. Beïnvloeding van het gedrag van de verkeersdeelnemers is een belangrijke pijler voor het verbeteren van de verkeersveiligheid.



Schematische weergave van autonetwerk

5 De sociale en betrokken woonstad

OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

5

5 De sociale en betrokken woonstad



Elke wijk heeft in 2040 een gezonde mix van inwoners, generaties en inkomens. Er is een diversiteit aan woningen en woonmilieus voor onze huidige en nieuwe inwoners. Specifiek zetten we in op het behouden en aantrekken en binden van nieuwe talenten en het bieden van passende woningen met een passende leefomgeving (kunst, cultuur, sport etc.). Ouderen en mensen met een ondersteuningsvraag wonen (langer) zelfstandig in de wijk.

Elk woonwijk heeft een sterk voorzieningenniveau, het liefst geclusterd in één centraal voorzieningshart. Daarnaast biedt elk woonwijk voldoende mogelijkheden voor ontmoeting en ontplooiing door onder andere parken, speeltuinen, buurthuizen, scholen.

We richten de openbare ruimte daar zo optimaal mogelijk voor in. De historie van de wijk is de identiteitsdrager en inspiratiebron.

In de wijk als sociale basis staat het welbevinden van inwoners centraal. Onze inwoners ervaren gelijkwaardige kansen en voelen zich vrij en onderdeel van de samenleving.

Elke wijk een gezonde mix van bewoners en woonmilieus

De wijkwinkelcentra zijn vitale winkelgebieden en met name voor dagelijkse boodschappen.

Elke wijk heeft een gevarieerd aanbod voorzieningen, die multifunctioneel worden gebruikt en binnen 10 minuten lopen aanwezig is.



Elke wijk nodigt uit om elkaar te ontmoeten zowel in gebouwen als in de groene openbare ruimte

De ruimtelijke kwaliteit van de openbare ruimte wordt versterkt door de identiteit van elke wijk met erfgoed en (t)huiskamers

5.1 De wijk als vitale leefomgeving

In 2040 is een fijne stad om te wonen, werken en leven. Er is een diversiteit aan woonmilieus voor onze huidige en nieuwe inwoners. We vinden het belangrijk om een zo breed mogelijke beroepsbevolking te hebben. We zetten in op het binden van talenten (gouden handen en knappe koppen) en willen daarvoor een aantrekkelijk woonklimaat creëren. In eerst instantie door betaalbare woningen in het Hart van Hengelo, en daarna met doorstroommogelijkheden, een gevarieerd woningaanbod en een aantrekkelijk woonklimaat in de woonwijken. We zorgen ervoor dat nieuwkomers hier snel aarden en onderdeel worden van onze samenleving.

Hengelo bestaat uit een aantal duidelijke wijken met elk een eigen ontstaansgeschiedenis, kenmerken en identiteit. We hebben de binnenstad met haar typische wederopbouwarchitectuur, maar ook oude historische pandjes en steegjes om gezellig te winkelen of te ontmoeten.

Berflo Es, Hasseler Es, Hengelose Es, Groot Driene, Noord, Slangenbeek, Wilderinkshoek, Woolde, zijn woonwijken met diverse woningen en woongebouwen van moderne architectuur tot sfeervolle historische woningen omgeven door veel groen om prettig te wonen, te werken en te recreëren.

Tegelijkertijd kunnen ouder wordende inwoners zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en functioneren. We zijn een inclusieve stad waarin iedereen mee kan doen al dan niet met ondersteuning. We vinden het belangrijk dat onze inwoners een goede gezondheid ervaren, langer zelfredzaam zijn en een beroep doen op hun sociale kring als er een hulp vraag is. We zien graag collectieve woonvormen (waar mensen een eigen woning hebben met gezamenlijke voorzieningen). Wanneer nodig kunnen zij gebruik maken van betaalbare, toegankelijke, kwalitatief hoogwaardige en toekomstbestendige gezondheidszorg, gericht op een integrale aanpak rond de inwoner.

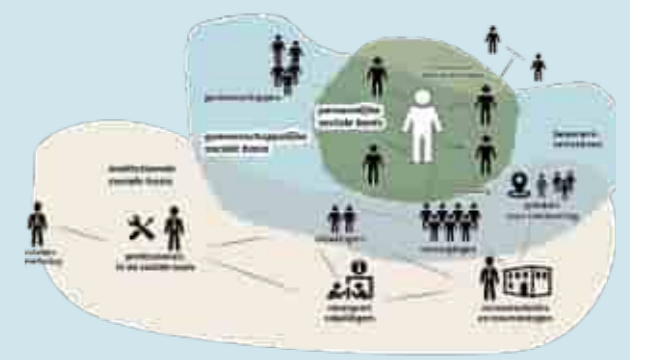
En we hebben een prachtig buitengebied met typische Twentse boerderijen, een watermolen en oude kerkepaden om even weg te zijn uit de hectiek van de stad.

We zetten in op een vitale leefomgeving, waar het goed wonen, werken en leven is nu en in de toekomst. Binnen wijken zijn buurten die verbindingen met elkaar vormen. De inwoners en de sociale basis vormen het sociale weefsel in de wijken en buurten van de gemeente Hengelo. Dit vraagt voorzieningen in de wijken, stedelijke voorzieningen, regionale voorzieningen en bovenregionale voorzieningen. Een sterke sociale basis is een onmisbaar onderdeel van een vitale leefomgeving.

Voor beide opgaven (binden nieuwe inwoners en sociaal vangnet voor inwoners met een ondersteuningsvraag) zien we de wijk als de cruciale basis en het schaalniveau om sociale binding te creëren.

Sociale basis

De sociale basis is het geheel van informele sociale verbanden (buurten, groepen, verenigingen, netwerken, gezinnen) aangevuld en ondersteund vanuit de lokale overheid, organisaties, diensten en voorzieningen. Samen maken ze het mogelijk dat inwoners kunnen participeren in sociale relaties op een manier die hun welzijn, capaciteiten en individueel potentieel verbetert. Het gaat om voorzieningen die altijd en voor iedereen voor handen zijn, zoals onderwijs, kinderopvang, sporten cultuurvoorzieningen, welzijnsactiviteiten, openbare gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg. Maar ook activiteiten voor en door inwoners in bijvoorbeeld een wijkcentrum of sportkantine en betekenisvolle relaties tussen inwoners, professionals en de overheid als verbindende factor.



Uit: 'Transformatieplan Sociaal Domein' ¹² 'Een sociaal Hengelo, nu en in de toekomst', Oktober 2022

Schematische weergave sociale basis.
Bron: Position paper Sociale Basis Verwey Jonker instituut

¹² [Transformatieplan Sociaal Domein 2022.pdf \(hengelo.nl\)](#)

SPECIAL: WONEN EN WERKEN IN DE SPOORZONE HENGELO ENSCHEDE

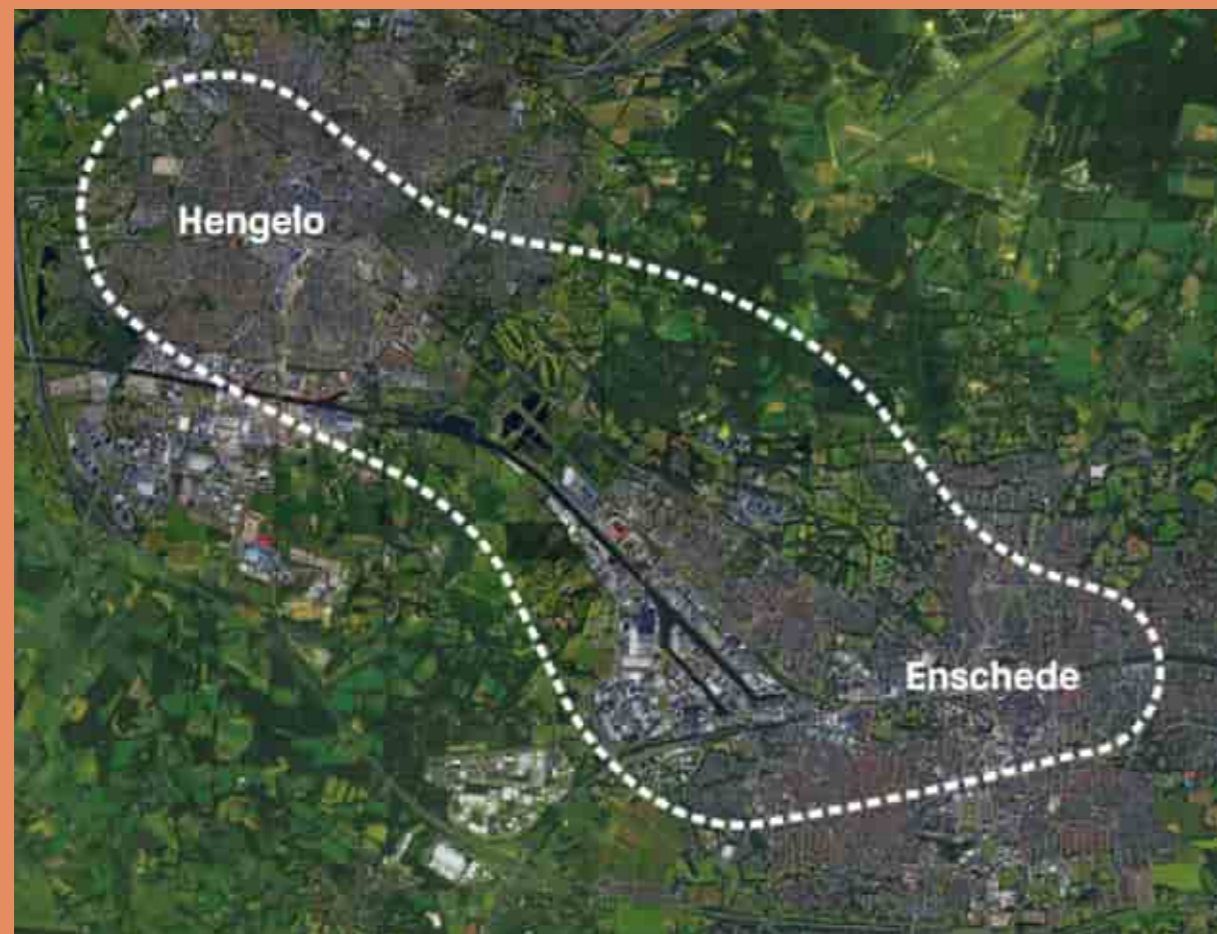
In het hart van dynamisch Twente ligt het stedelijk gebied van Hengelo en Enschede. De Spoorzone Hengelo Enschede (SHE) vormt de verbindende factor tussen beide steden. Hier komen mobiliteit, wonen, hightech bedrijvigheid, kennis en onderwijs samen. Ruimtelijk en functioneel vormt de spoorzone één samenhangend stedelijk gebied van Hengelo en Enschede. Samen goed voor circa 250.000 inwoners.

SHE is meer dan een spoorzone. Het is het kloppend hart van Twente en de Euregio en vormt de ruggengraat van het stedelijke gebied van Hengelo en Enschede. Het is een samensmelting van drie stationsgebieden in twee gemeenten tot één levendig stadsdistrict. SHE heeft het potentieel om te groeien tot dé nieuwe kennismetropool van het land. Binnen deze internationale top-technologische goed voor circa 250.000 inwoners en dé nieuwe kennismetropool van het land. Je vindt er de grootste stedelijke ontwikkelingsprojecten van Oost-Nederland, die goed zijn voor duizenden nieuwe woningen. O.a. Hart van Zuid, onze binnenstad én het gebied rondom het FBK-stadion zijn ontwikkelingsprojecten.

De Spoorzone vormt een afspiegeling van de rijke Twentse kwaliteiten met een innovatief kennispark, de vooruitstrevende Universiteit Twente, Saxion, ROC van Twente, toonaangevende culturele en sportvoorzieningen bij o.a. het FBK-stadion en landschappelijke parels. De historie is voelbaar, met name rond de stationsgebieden van Hengelo en Enschede.

Het cultureel aanbod heeft zich de laatste jaren flink verbreed en versterkt. Vanuit haar kwaliteiten biedt de spoorzone een unieke kans om de toegevoegde waarde van de corridor Zwolle-Münster te vergroten en te fungeren als katalysator voor de ontwikkeling van Hengelo en Enschede, de regio Twente en Nederland als geheel. Het biedt de kansen om bijzondere en onderscheidende woon- en werkmilieus te maken en voorzieningen toe te voegen. Dit is nodig om talenten vast te houden en groeiende bedrijven vast te houden.

In fase 4 van de omgevingsvisie (samensmelten tot één omgevingsvisie voor gehele grondgebied) integreren we de visie op de Spoorzone in onze uiteindelijke omgevingsvisie voor de hele stad.



5.3 Elke wijk een sterk cluster van voorzieningen

Gevarieerd aanbod van voorzieningen

Voorzieningen zijn het kloppend hart van de wijk. We zetten in op behoud en het versterken van clustering van wijkcentra, wijkwinkelcentra en gezondheidszorg in alle wijken zoals in de Hasseler Es en in Slangenbeek. Clustering van deze voorzieningen zorgt voor een prettige woon- en werkomgeving gedurende de hele dag. Het liefst per wijk één centraal en multifunctioneel voorzieningshart dat voor alle generaties en groepen interessant en nuttig is. Dat stimuleert onderlinge ontmoeting en identiteit. Goede functiemenging draagt bij aan levendigheid en het ontmoeten van buurtgenoten. Aanvullend kunnen er kleinere voorzieningen plekken zijn voor specifieke doelgroepen.

Verdichting in de wijken vindt vooral plaats rondom deze geclusterde voorzieningen. Dit draagt bij aan het langer zelfstandig kunnen wonen en functioneren van onze oudere inwoners.

We zetten in op multifunctioneel gebruik vastgoed. Clustering draagt bij aan het efficiënt en multifunctioneel gebruik van de beschikbare ruimte. Het aanwezige maatschappelijk vastgoed in de wijk wordt optimaal gebruikt door multifunctionaliteit.

Het type voorzieningen is per wijk verschillend. We houden rekening met wat de behoefte is van de wijk en wat de wijken aankunnen.

Uitnodigen tot ontmoeten

Ontmoeten speelt een belangrijke rol in het sociaal en emotioneel welzijn van onze inwoners en vindt plaats op verschillende plekken in de wijk. Geplande activiteiten vinden veelal plaats in een welzijnslocatie (kultuurhus, wijkcentrum, sociëteit, etc.). Denk daarbij aan dagbesteding voor inwoners met een ondersteuningsvraag, een hapje eten of een spelletje spelen. Maar ontmoeten gaat verder dan geplande activiteiten en vindt ook plaats in de openbare ruimte.

Denk aan speeltuinen, hondenspeelvelden, trapveldjes, schoolpleinen etc. Ontmoetingsplekken zijn toegankelijk en inclusief. Openbare ruimte nodigt uit ontmoeting. Dat betekent wandel- en fietsroutes koppelen en voldoende ruimte voor verblijf en activiteiten.

10 minuten stad

Voorzieningen zoals supermarkten, scholen, welzijn en gezondheids- en sportfaciliteiten zijn op fiets- en loopafstand in elke wijk aanwezig. Het maakt de wijk aantrekkelijk. Het zijn toegankelijke en vindbare (fysiek en digitaal) plekken in onze wijken waar buurtgenoten elkaar kunnen ontmoeten. Dit versterkt de sociale banden. In een buurt waar wonen, werken en een gevarieerd aanbod van voorzieningen (op het gebied van zorg, winkelen, ontspanning, ontwikkeling) goed gemengd zijn, wordt meer bewogen omdat zij lopend of met de fiets bereikbaar zijn. Dit zorgt ervoor dat meer mensen de auto laten staan (en dus minder luchtverontreiniging, geluidsoverlast en verkeersproblemen). Clustering van voorzieningen zorgt ervoor dat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen. Ze zijn op loopafstand, toegankelijk en eenvoudig te bereiken.

Wijkeconomie

Onze wijkwinkelstructuur is sterk. De wijkwinkelcentra zijn vitale winkelgebieden voor met name het dagelijkse winkelen. Het dagelijkse winkelen willen we behouden en versterken. Supermarkten bevinden zich in de wijkwinkelcentra. Om de wijkwinkelcentra vitaal te houden voegen we geen solitaire winkels en supermarkten toe op ander plekken in de wijk.

De voorzieningen dragen daarnaast bij aan de economische ontwikkeling van de wijk door werkgelegenheid te creëren en lokale bedrijven te ondersteunen. Kleinschalige bedrijvigheid gaat prima samen met wonen en zorgt voor levendigheid.



MFA 't Berflo Veldwijk noord



Mitchamplein - Bankastraat

5.4 De ruimtelijke kwaliteit versterkt de identiteit van de wijk

Iedere wijk is door zijn eigen (cultuurhistorische) identiteit een aantrekkelijke en interessante plek om te wonen en te werken. Het erfgoed is de identiteitsdrager van gebieden en wordt zoveel mogelijk gekoppeld aan ontmoeting en gebruik.

Erfgoed als identiteitsdrager

Deze kwaliteit is ontstaan door typische kenmerken van bouw en stedenbouw uit de periodes waarin een gebied (wijk) is gebouwd. Zo is bijvoorbeeld Tuindorp 't Lansink gebouwd naar voorbeeld van een Engelse Tuinstad. Een eigen wijk met alle voorzieningen, ruim van opzet en voor alle lagen in de bevolking een type woning beschikbaar. Klein Driene, een wijk uit de wederopbouwperiode is heel anders van opzet. Gebouwen staan in een zogenaamde stedenbouwkundige stempelstructuur welke zich blijft herhalen. Tussen de bouwblokken is uitzonderlijk veel groen aanwezig. En de Hasseler Es heeft straten die van bovenaf lijken op een bloemkolenstructuur. Al deze verschillende cultuurhistorische aspecten geven elk gebied (wijk/ buurt) in Hengelo een uniek karakter qua bebouwing en inrichting van openbare ruimte en daardoor elk weer een unieke sfeer.

(T)huiskamers in de openbare ruimte

We versterken de identiteiten en kwaliteiten van elke wijk door het creëren van levendige inclusieve openbare ruimte waar ingezet wordt op het gevoel van verbondenheid, identiteit, welzijn en ontmoeting. De zogenaamde '(t)huiskamers' in de openbare ruimte in de wijk die het unieke karakter en identiteit van de wijk versterken met behulp van erfgoed, kunst en cultuur.

Als gemeente bepalen wij niet de behoefte van de '(t)huiskamers', het zijn de inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden die de openbare ruimte gebruiken. Daarbij vinden wij het belangrijk dat de huiskamers ontmoeting en een gezonde levensstijl bevorderen.

We focussen ons op multifunctionele en flexibele openbare ruimte die meebeweegt met de bevolkingsopbouw van de wijk. Waar eerst behoefte is aan speeltoestellen voor kinderen, is in een latere fase meer behoefte aan hangplekken of jeu de boules banen.



Kasbah



Kunst in Hasseler Es



Slangenbeek



Broekvijver



Watertorenpark Veldwijk Noord
Bron: SVP Architectuur en Stedenbouw



Weusthag



Thiemsland



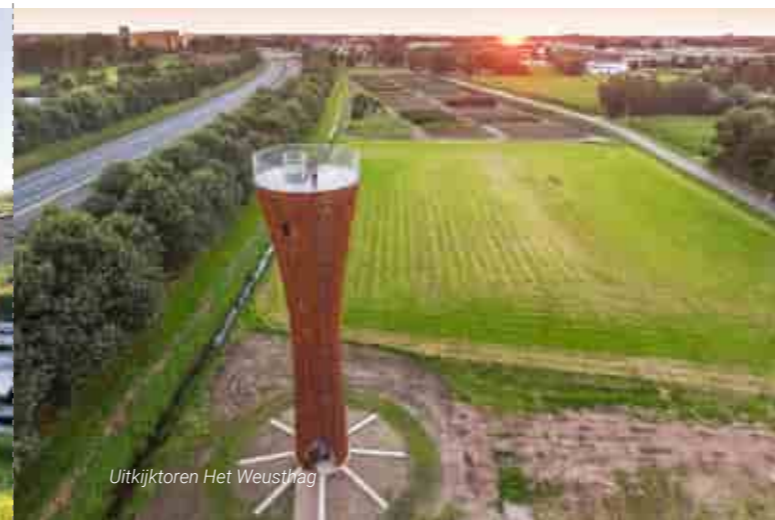
Tuindorpbad



Kunst in Groot Driene



Berflobeek Veldwijk Zuid



Uitkijktoren Het Weusthag



Onze-Lieve-Vrouwekerk

6 De groene en gezonde stad

**OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO**

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

6

6 De groene en gezonde stad



In 2040 behoort Hengelo tot de groene technologische top regio's van Nederland. Om talenten aan onze stad te binden moeten de voorwaarden om naar Hengelo te komen goed zijn. Als groene stad hebben de aanwezige natuur en landschappen in en rondom de stad een sterke invloed op de kwaliteit van wonen, werken en verblijven in Hengelo.

We vergroten de biodiversiteit in de bestaande stad door rekening te houden met de bestaande ecosystemen en de aanwezige flora en fauna. We versterken de groenstructuur daar waar deze onvoldoende aanwezig is. Iedere inwoner kan nabijheid van groen ervaren met positief effect op de gezondheid.

De groei van de stad vindt op een duurzame wijze plaats, waarbij kwaliteit bovenaan staat. De groene en blauwe structuur in de stad zijn de structuurdragers. Het draagt bij aan het voorkomen en verminderen van klimaatveranderingsgevolgen. We kunnen beter omgaan met droogte, hitte en wateroverlast. Daar waar kan, worden de beken zichtbaar en bovengronds.

De groene leefomgeving nodigt onze inwoners uit te ontmoeten, sporten en bewegen. Daarbij vinden we het belangrijk dat iedereen mee kan doen, ongeacht fysieke en/of mentale fitheid, leeftijd en financiële situatie. Zo heeft iedere inwoner gelijke gezondheidskansen in zijn/haar leefomgeving.

Beken als groenblauwe dragers en verbinding met het buitengebied

Weusthag als groene parel voor ontmoeten, beleving, activiteiten, schaduw en stilte

Groene plekken voor ontmoeten, sporten, spelen en bewegen. Wandel- en fietsroutes worden gekoppeld aan groene routes.

Actief, gezond en stedelijk leven bij FBK sport City

Elke wijk voldoende en kwalitatief groen, waar ten minste wordt voldaan aan de basiskwaliteit natuur



Principes van de groene gezonde stad

6.1 Vergroenen en meer bewegen

In 2040 is de stad kwalitatief vergroend en hebben we een gezonde woon- werk- en leefomgeving. Een gezonde leefomgeving betekent uitnodigen tot bewegen en ontmoeten en een schoon milieu. Kwalitatief groen draagt daar op diverse manieren aan bij. Een groene, aangename en schone omgeving past ook bij onze ambitie tot internationale groen high tech regio. Om die redenen is een groene omgeving cruciaal voor de toekomst van onze stad.

Klimaatadaptatie omvat niet alleen waterbeheer, maar ook hittebeheer, vergroting van biodiversiteit, droogtebestrijding en beperking van grondwateroverlast. Verschillende vakgebieden moeten samenwerken om Hengelo klimaatbestendiger te maken en preventieve maatregelen toe te passen tegen bijvoorbeeld hittestress.

Groene aantrekkelijke stad is cruciaal

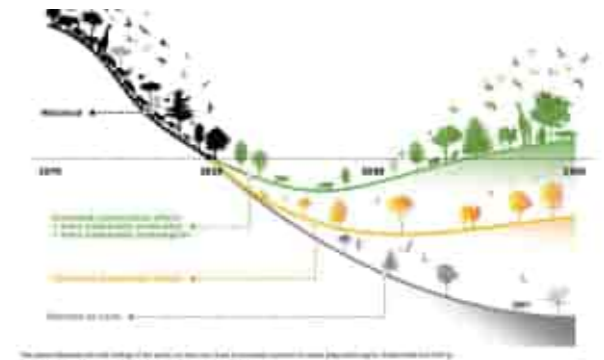
Door de krapte op de arbeidsmarkt is het des te belangrijker geworden om een aantrekkelijke stad te zijn. Karakteristiek voor Hengelo zijn haar beken, het aanwezige groen in onze wijken en de nabijheid van het buitengebied. We zijn een technologische topregio in het Twentse landschap. Dat draagt bij aan onze identiteit en een aantrekkelijk imago voor bedrijven en werknemers.

Vergroten van de biodiversiteit

We gaan de biodiversiteit vergroten in de bestaande stad door rekening te houden met bestaande natuur. We versterken de groen/blauw structuur daar waar deze onvoldoende aanwezig is zodat de natuur in de gehele stad aan een basiskwaliteit voldoet die de biodiversiteit bevordert.

Groen randvoorwaardelijk voor klimaatbestendigheid

Groen draagt in grote mate bij aan een goede aanpassing van onze stad aan het veranderende klimaat. Klimaatverandering leidt tot extremere regenbuien, nattere en drogere periodes en hittegolven. Dit heeft grote gevolgen voor ons leven, woningen en leefomgeving, waardoor we naast het verminderen van klimaatverandering ons ook moeten aanpassen.

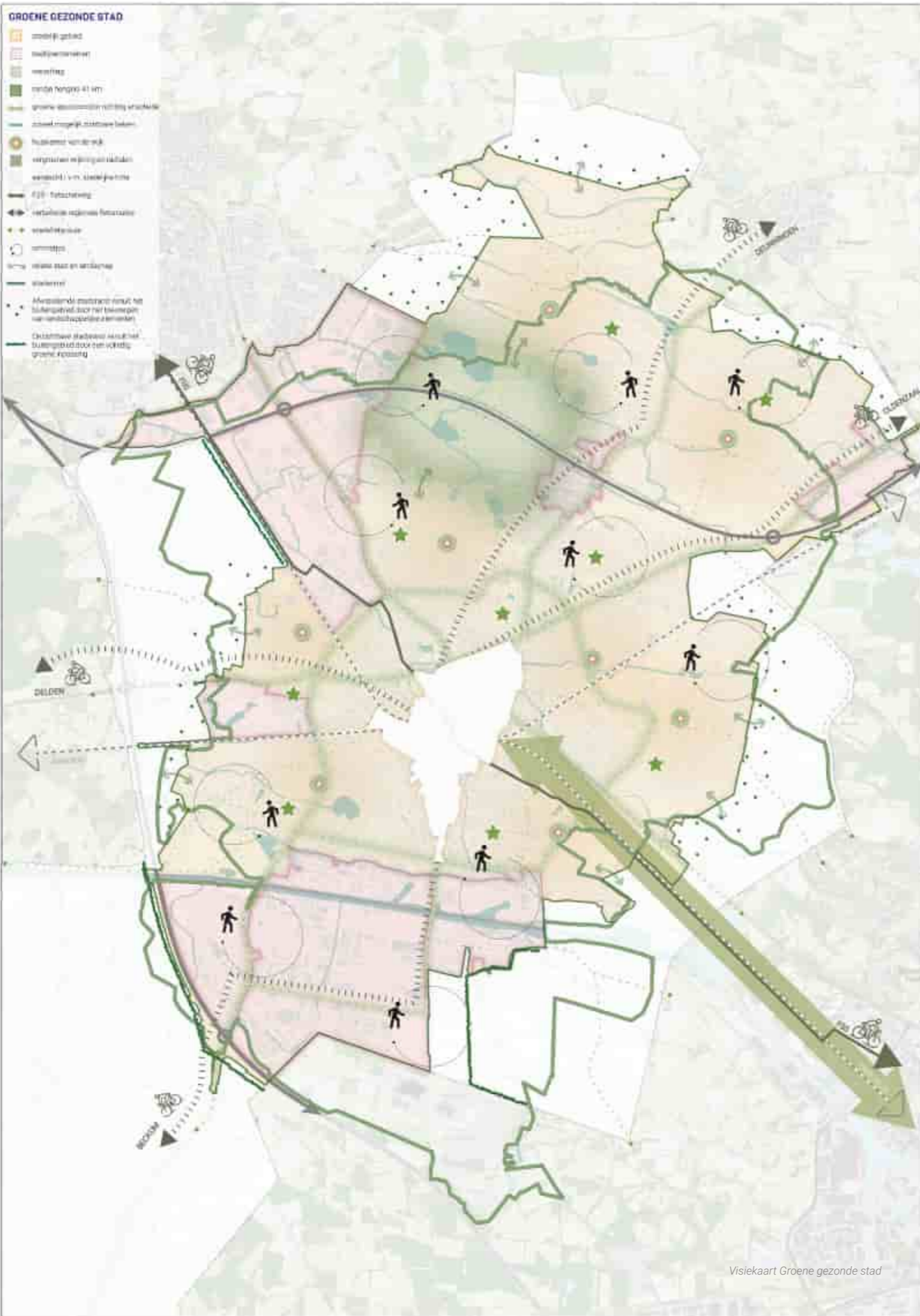


Functies van groen

Het belang van biodiversiteit
Bron: Land van Ons



| | | |
|---|---|--|
| <p>Huizenwaarde Uitzicht op aanwezigheid van groen en blauw zorgen voor een hogere WOZ-waarde.</p> | <p>Gezondheid Groen zorgt voor minder ziekteverzuim en gezondere inwoners.</p> | <p>CO2 afvang Bomen vangen CO2 af uit de lucht waardoor de opwarming van de aarde wordt tegengegaan.</p> |
| <p>Luchtzuivering Groen draagt bij aan het zuiveren van de lucht.</p> | <p>Verkoeling Groen zorgt voor verkoeling en daarmee voor een aangename leefklimaat.</p> | <p>Waterregulatie Groen is een cruciale schakel in elke klimaatadaptatie strategie.</p> |
| <p>Waterberging Groen zorgt voor de berging van water en vermindert daarmee schade door wateroverlast.</p> | <p>Biodiversiteit Groen geeft een impuls aan de stedelijke biodiversiteit.</p> | <p>Bewegen en ontmoeten Groen stimuleert het sporten, spelen, bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte.</p> |



Visiekaart Groene gezonde stad

6.2 Elke wijk voldoende en kwalitatief groen

Projecten gaan samen met vergroenen

De groeiambitie van de stad brengt de opgave met zich mee om kwalitatief groen te realiseren in de bestaande stad en bij ruimtelijke ontwikkelingen. De beschikbare ruimte is beperkt. Dat betekent dat in de bestaande stad en bij nieuwe ontwikkeling rekening gehouden wordt met de aanwezige natuur en biodiversiteit en deze waar mogelijk wordt versterkt. Een natuur inclusief gebouwde omgeving draagt hieraan bij.

Basiskwaliteit natuur

Groen is belangrijk voor de natuur, biodiversiteit en ecologie in de stad. Ook in de stad hebben planten een gezonde bodem en zonlicht nodig om te groeien. Dieren hebben plekken nodig om voedsel te verzamelen, zich te verschuilen en zich voort te planten. We hanteren daarbij het begrip "basiskwaliteit natuur". Daarmee bedoelen we de condities die minimaal nodig zijn (bodem, groenblauwe dooradering, samenhang van habitats, beheer) voor een biodivers natuurtipe dat past bij de aard van de omgeving. Belangrijk hierbij is het zoeken naar een balans waarin de biodiversiteit niet wordt verstoord en waarin we een gezonde en fijne stad hebben om in te leven. Hoe meer (bio)diversiteit, hoe meer evenwicht in het ecosysteem en hoe minder kans op overlast en plagen van bijvoorbeeld de eikenprocessierups.

Om te komen tot de groene en gezonde stad waarin ten minste wordt voldaan aan de basiskwaliteit natuur gaan we bij nieuwe ontwikkelingen richtlijnen hanteren. Dergelijke richtlijnen bieden handvatten om het belang van de biodiversiteit, de natuur (ecosysteem), de nabijheid van groen e.d. op een gestructureerde manier vanaf het eerste moment van planvorming mee te wegen bij zowel gemeentelijke ontwikkelingen als bij particuliere initiatieven.

We gaan onderzoek doen naar mogelijke richtlijnen voor de hoeveelheid groen per wijk en welke methodiek daarbij passend is¹³. Gedacht wordt aan de maatlat 'groene klimaat adaptieve gebouwde omgeving'¹⁴, 'natuur inclusieve stedenbouw' of de '3-30-300' richtlijn (drie bomen zichtbaar vanaf de woning, 30% boom bedekking en 300 meter tot het dichtstbijzijnde park).

¹³ [Groen en water in de stad \(hengelo.nl\)](#)

¹⁴ [Landelijke maatlat \(overheid.nl\)](#)

Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving
Bron: Tauw - Arcadis

Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving

| | | | | |
|--|---|--|--|---|
| <p>Biodiversiteit en natuurinclusiviteit</p> <p>Groenblauwe structuren en de gebiedsgeen biodiversiteit worden versterkt op alle schaalniveaus</p> <p>Richtlijn</p> <p>Waardevolle habitat en basiskwaliteit natuur realiseren</p> <p>Groene oplossingen gebaseerd op natuurlijke processen en structuren hebben de voorkeur boven technische oplossingen groen, tenzij</p> <p>Verbonden met thema's:</p> <p>Percentage groen op buurtniveau realiseren</p> <p>Verbonden met thema's:</p> <p>Voorkeursvolgorde</p> <ul style="list-style-type: none"> •Benutten en besparen, •Vasthouden en infiltreren, •Bergen, •Afvoeren | <p>Droogte</p> <p>Langdurige droogte leidt niet tot structurele schade aan bebouwing, landerijen, wegen, groen, water en vitale of kwetsbare functies.</p> <p>Decentrale norm</p> <p>Grondwaterstanden en zoetwaterbeschikbaarheid zijn sturend bij keuze functie, systeem en inrichting</p> <p>Richtlijn</p> <p>Vergroten infiltratie en minimaliseren verharding</p> <p>Verbonden met thema's:</p> <p>Hergebruik van water, zuinig gebruik van drinkwater en verbeteren waterkwaliteit is onderdeel van het ontwerp</p> <p>Voorkeursvolgorde</p> <ul style="list-style-type: none"> •Benutten en besparen, •Vasthouden en infiltreren, •Bergen, •Afvoeren | <p>Bodemdaling</p> <p>Bodemdaling van gebouwd gebied en de gevolgen ervan blijven beheerbaar en betaalbaar</p> <p>Decentrale norm</p> <p>Dragkracht bodem is mede sturend bij keuze functie, systeem en inrichting</p> <p>Gebiedsspecifieke keuze ontwerp, restzettingsmaatregelen en materiaal op basis van de meest kosten effectieve investering gegeven de levensduur.</p> | <p>Hitte</p> <p>Tijdens hitte biedt de gebouwde omgeving een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving</p> <p>Richtlijn</p> <p>Geen directe opwarming van verblijfsplekken in de private of openbare buitenruimte door gebouwen(installaties)</p> <p>Schaduw op verblijfsplekken, loop- en fietsroutes en drinkwaterstroken</p> <p>Afstand tot groene koele verblijfsplekken</p> <p>Verbonden met thema's:</p> <p>Warmteverende oppervlakten</p> <p>Vitale en kwetsbare functies en groenvoorzieningen zijn bestand tegen hitte</p> <p>Voorkeursvolgorde</p> <p>De ladder van koeling door OSKA:</p> <ul style="list-style-type: none"> •Koele omgeving •Warmte weer en •Passief koelen •Actief koelen | <p>Wateroverlast</p> <p>Hevige neerslag leidt niet tot waterschade aan gebouwen, boven- en ondergrondse infrastructuur en voorzieningen. Kwetsbare en vitale functies en voorzieningen blijven beschikbaar.</p> <p>Landelijke norm</p> <p>Geen waterschade tot en met een bui die 1x per 100 jaar voorkomt, vitale en kwetsbare functies blijven beschikbaar</p> <p>Geen waterschade bij 0,2 meter waterdiepte op straat</p> <p>Verbonden met thema's:</p> <p>Decentrale norm</p> <p>Neerslag op privaat terrein vervoeren op privaat terrein of daarvoor bestemde extra voorzieningen in het plangebied of binnen de watersysteemgrenzen</p> <p>Ontwikkeling voorkomt afwenteling</p> <p>Richtlijn</p> <p>In het gebied is natuurlijke en bovengrondse afwatering zoveel mogelijk aanwezig.</p> <p>Voorkeursvolgorde</p> <ul style="list-style-type: none"> •Benutten en besparen, •Vasthouden en infiltreren, •Bergen, •Afvoeren |
|--|---|--|--|---|

SPECIAL: WATER EN BODEM STUREND

Water en bodem zijn van grote invloed op ons dagelijks leven. We halen ons drinkwater uit de bodem. De bodem biedt stevigheid als fundament voor voedsel en natuur en voor onze wegen en huizen. Is de bodem te nat of juist te droog? Dan merken we dat aan lagere opbrengsten, schade aan natuur of infrastructuur of in de supermarkt aan hogere prijzen. Elk stukje bodem, oppervlakte- en grondwater in ons land is in gebruik, soms voor verschillende doeleinden tegelijk. Niet alleen bovengronds, maar veelal ook ondergronds.

In het verleden pasten mensen zich aan de natuurlijke omstandigheden. Dat veranderde; we proberen het bodem- en het watersysteem aan te passen aan ons. Daarbij lopen we nu tegen grenzen aan. De kwaliteit, functionaliteit en flexibiliteit van de bodem- en het watersysteem staan onder druk. We hebben een gezonde bodem en water nodig voor aanpassing aan het veranderende klimaat en voor instandhouding van biodiversiteit.

In 2022 koos het kabinet de beleidslijn 'water en bodem sturend'¹⁵ als uitgangspunt voor de inrichting van Nederland. Dat betekent dat je rekening houdt met de belasting van het bodem en het water en dat je dat niet afwentelt naar volgende generaties of naar andere gebieden. De bodem moet weer onderdeel worden van een vitaal ecosysteem en een spons om natte en droge extremen op te kunnen vangen. Dat betekent onder meer niet afdekken en niet vergraven als dat niet nodig is en sowieso niet verontreinigen. De ruimte is beperkt en de ruimteclaims zijn groot, zoals kabels, leidingen, rioolnetwerk, stroomkabels, bomen, grondwater en het warmtenetwerk. Al deze functies vragen om ruimte in de bodem.

¹⁵ [Kabinet maakt water en bodem sturend bij ruimtelijke keuzes | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)



6.3 Beken als groenblauwe dragers

Daar waar het kan, worden beken hersteld met natuurvriendelijke oevers en ruimte voor waterberging. De beken worden bovengronds, en daarmee zichtbaar. We creëren ruimte voor inheemse beplanting ter versterking van de biodiversiteit en het zuiveren van water. Met het toevoegen van wandelpaden langs de beken heeft het water ook een plus voor onze inwoners waarbij ze worden verleid om naar buiten te gaan.

Daarnaast verbinden we het groen in onze stad met ons mooie groene buitengebied (zoals het Weusthagpark, Tweekelo en Oele) voor zowel onze inwoners als voor de natuur. Binnen 10 minuten ben je in het buitengebied om te ontspannen en te recreëren. Om het echte buitengevoel te vergroten gaan we aan de slag met onze stadsranden. Tweekelo is en blijft de groene buffer tussen Hengelo en Enschede.

6.4 Bewegen in het groen

Hengelo is een sportieve en inspirerende stad met gezonde inwoners, mooie evenementen en een sterk en stimulerend aanbod. Met de FBK-games is dit niet alleen lokaal. Ook internationaal weten mensen dit prachtige evenement te vinden wat bijdraagt aan de aantrekkelijkheid en internationale positie van Hengelo.

Groene plekken voor ontmoeten, sporten, spelen en bewegen

Sporten, spelen en bewegen draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners. Het zijn juist de groene en blauwe plekken, mits schoon, veilig en toegankelijk, die als aantrekkelijke plekken worden ervaren. We zetten in op dubbelgebruik, dus naast ruimte voor de natuur is er in het groen ook ruimte om elkaar te ontmoeten, te sporten, te spelen en te bewegen¹⁶. Dit kan onder andere plaatsvinden in de (t)huiskamers. Paden die worden begeleid door groen worden als prettig ervaren en zijn de routes die uitnodigen tot sporten en bewegen. Met beweegtracks in de openbare ruimte worden snelle en veilige routes gecreëerd om je makkelijk te verplaatsen binnen de wijken en tussen de diverse stadsdelen.

We vinden het belangrijk dat iedereen wordt uitgenodigd om te gaan sporten, spelen en bewegen, ongeacht fysieke en/of mentale fitheid, leeftijd en financiële situatie. Zo heeft iedere inwoner gelijke gezondheidskansen in zijn/haar leefomgeving.

Aantrekkelijke wandel- en fietsroutes

We creëren aantrekkelijke wandel- en fietsroutes langs de groene (hoofd)structuur. Hierdoor wordt het verleidelijker om de fiets te pakken in plaats van de auto. We weten dat de beleving van de wandel- en fietsroutes erg belangrijk is. Een lange saaie fietsroute duurt psychologisch langer dan een groene en afwisselende route. Fietsen in een groene omgeving vermindert stress en verbetert het gevoel van welzijn. Dit komt doordat groene omgevingen rustgevend en kalmerend zijn.

¹⁶ [Sport- en bewegvisie 2023-2033.pdf \(hengelo.nl\)](#)



Berfobeeek



Broekmedenpad



Wandelpad Slangenbeek

6.5 De groene parel: Weusthagpark

Het Weusthagpark¹⁷ heeft een unieke positie in de stad. Een 200 hectare groen en landelijk gebied midden in de stad. Het is als het ware een stuk platteland midden in de stad. We versterken het landschappelijke karakter van het park met aandacht voor de biodiversiteit en de groenblauwe dooradering. De karakteristieke Twentse elementen zoals houtwallen en kleinschaligheid zijn duidelijk terug te zien.

Het park vervult een belangrijke functie als natuurlijk recreatief uitloopgebied voor de bewoners van de omliggende wijken en Westermaat Campus. Hier kun je ontspannen en vertragen. Voor de campus is het Weusthagpark een aanvulling op een aantrekkelijke omgeving voor de (internationale) high tech industrie die zich daar bevindt. Vanuit Westermaat Campus is het makkelijk om een ommetje te lopen in het Weusthagpark. Dit maakt ook de Campus extra aantrekkelijk voor werknemers.

Ontmoeten staat centraal in het Weusthagpark

Ontmoeten draagt bij aan de sociale cohesie en mentale gezondheid van onze inwoners. Het park kent twee duidelijke karakters: In het zuidelijke deel is plek voor reuring, met sport en bewegen, evenement, natuur gebonden activiteiten, picknicken en speelmogelijkheid voor kinderen. Dit gebeurt onder andere rondom de kinderboerderij 'Erve 't Weusthag'. Het noordelijke deel van het park is een rustiger gebied waar de natuur centraal staat. Er is ruimte om te sporten en te bewegen aangevuld met rustgebied voor dieren en planten.

Zonering in park en natuurgebieden in nabijheid stad

Bron: Beheer- en inrichtingsplan Burgerpark Het Weusthag



¹⁷ ambitieplan burgerpark Weusthag

Beleving en activiteiten

In het park leggen we nadrukkelijk de koppeling met educatie om zo onze inwoners meer te leren over de natuur. Bijvoorbeeld over waar ons voedsel vandaan komt door middel van een voedselbos. Hoe we de biodiversiteit kunnen vergroten en wat we doen tegen klimaatverandering.

Het park stimuleert de Hengeloërs om meer te gaan bewegen en te sporten in de openbare ruimte. In het park zijn veel sporten te beoefenen zoals schaatsen en skeeleren op de combibaan, tennisbanen en bij de Alpenstraat diverse voetbal- en hockeyvelden. Ook is het bij uitstek een plek om een ommetje in het groen te lopen en te fietsen. Het lopen en fietsen staan dan ook centraal in het park. Zowel bewegen als een groene omgeving bevorderen de gezondheid.

Schaduwrijke en koele plekken

Het Weusthagpark is door zijn groene schaduwrijke omgeving een ideale plek om koelte binnen de stad te vinden. Het biedt de gelegenheid om de hitte te ontvluchten zonder daarbij achter de voordeur te verblijven bij een airco. Het park is een klimaatbestendige oase binnen het stedelijk gebied.

Tijdens heftige regen dragen de Houtmaat vijver, de vijver bij de kinderboerderij en kleigaten van Rientjes bij aan het opvangen en verwerken van regenwater.

Het park wordt doorsneden door de A1. Het verbinden tot één landschapspark, met zowel gemeentelijke al particulier grondbezit en -gebruik, is een uitdaging. Hierbij leggen we de focus op het verbeteren van de beleving van het park.



6.6 FBK Sportcity

In 2040 is Sportpark Veldwijk dé topsportlocatie van Twente en een belangrijke schakel in de spoorzone Hengelo-Enschede. In het FBK-stadion worden letterlijk snelheidsrecords gevestigd. Hengelo heeft de ambitie met het FBK-stadion en de omliggende sportvoorzieningen zich te ontwikkelen naar een stad met hoogwaardige sportvoorzieningen met een regionale uitstraling. De jaarlijks FBK-games hebben een internationale uitstraling.

Rondom het FBK-stadion gaan we verdichten naar een actief en gezond stedelijk leven. Met het toevoegen van onder andere de Apollotoren en MFA 't Berflo zijn we hier al mee begonnen.

FBK Sportcity

Bron: Positionpaper Spoorzone Hengelo-Enschede Yes, SHE can!



7 De energie neutrale en circulaire stad

OMGEVINGSVISIE
STEDELIJK HENGELO

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

7

7 De energie neutrale en circulaire stad



In 2040 zijn we een heel eind op weg om in 2050 klimaat- en energieneutraal en circulair te zijn. Klimaatneutraal betekent geen netto-uitstoot van broeikasgassen. Energieneutraal betekent dat er net zoveel energie in- als uitgaat op jaarbasis.

Samen met bedrijven en inwoners gaan we zuinig om met energie, wekken we hernieuwbare energie op, slaan we deze lokaal op en gebruiken we deze lokaal.

In 2040 worden grondstoffen zoveel mogelijk lokaal geproduceerd en hergebruikt. Waar hergebruik niet mogelijk is wordt afval op schone wijze verbrand en wordt de daarbij vrijkomende warmte gebruikt voor gebouwverwarming en industriële processen. Dit geldt ook voor restwarmte uit onze maakindustrie.

Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een duurzame, circulaire en gezonde stad.

Nieuwbouw en verduurzaming van de woningvoorraad gaat middels circulair bouwen, onderhouden en renoveren.

In 2040 de CO2 uitstoot gedaald met 80% ten opzichte van 1990

Samen met inwoners en bedrijven nemen we verantwoordelijkheid

Een circulaire stad waar grondstoffen worden hergebruikt

In 2040 minstens 50% van de woningen en de bedrijven aardgasvrij

Gezamenlijk met Twente werken aan circulaire economie

Maatschappelijke waarde bepalen bij ontwikkelen van nieuwe ontwikkelingen

Energie besparen en de opwek, opslag en gebruik van energie gebeurt zoveel mogelijk lokaal



Principes van de energie neutrale en circulaire stad

7.1 Klimaatneutraal in 2050

Het klimaat verandert, dat heeft ook haar uitwerking op Hengelo. Door bijvoorbeeld hittestress, wateroverlast, verdroging van tuinen, waterpartijen en akkers en een aanzienlijk verminderde biodiversiteit. We willen een bijdrage leveren aan het beperken van deze klimaatverandering door de netto-uitstoot van broeikasgassen af te bouwen naar nul. Dat levert ook veel voordelen voor onze directe leefomgeving: lucht, bodem en water worden schoner en door groen verbeterd onze fysieke en mentale gezondheid,

Geen uitstoot van CO2

In 2040 willen we dat de CO2-uitstoot met 80% is gedaald ten opzichte van 1990. Uiterlijk in 2050 is Hengelo klimaat- en energieneutraal. We vormen het energiesysteem om naar een slim, groen, robuust systeem met verbruik en opslag daar waar het wordt opgewekt. Huishoudens, transport, industrie en overheid werken daarbij slim samen, zodat pieken en dalen in vraag en aanbod kunnen worden opgevangen. Inwoners ondersteunen we om energiearmoede tegen te gaan.

Circulair

In 2050 hebben we een circulaire samenleving. Afval bestaat niet meer en grondstoffen worden steeds hergebruikt. Grondstoffen worden namelijk steeds schaarser. En door deze te hergebruiken voorkomen we nieuwe uitstoot van broeikasgassen. We willen het liefst dat grondstoffen hergebruikt worden en een lokale herkomst hebben via korte ketens (ook op het gebied van bouw en voedsel). Bewustwording is hierbij cruciaal: van nuttigen naar benutten, van kwantiteit naar kwaliteit en van consumeren naar consuminderen.

We zijn een integraal duurzame samenleving in Hengelo. Met een positieve wisselwerking waarbij mens en omgeving elkaar wederzijds voeden. Dat doen we door als gemeente van verbinding samen met de bevolking en partners de handen ineen te slaan. Iedereen doet mee om vanuit de eigen mogelijkheden samen dezelfde kant op te bewegen naar een duurzame toekomst van Hengelo. De aanwezige toptechnologie en onderwijs dragen bij aan kennisdeling, kennisontwikkeling en innovatie om deze doelen te halen. En omgekeerd zorgen deze doelen voor commerciële kansen. Gezamenlijk werken we aan de groene technologische topregio, waarin duurzaamheid een randvoorwaarde is.

Het DNA van Hengelo is heel geschikt om verduurzamingsmaatregelen te nemen; de saamhorigheid van een dorp met de voorzieningen van een stad. Ook is Hengelo centraal gelegen in de regio met goede verbindingen voor trein, boot, auto en fiets, wat ons ook een goede situering geeft voor korte ketens; een nabije en rechtstreekse band tussen producent en consument. Net als bij de periode van de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog dient zich nu ook een periode aan van ruimtelijke uitdagingen. Een nieuwe wederopbouw die mens- en natuur inclusief is.

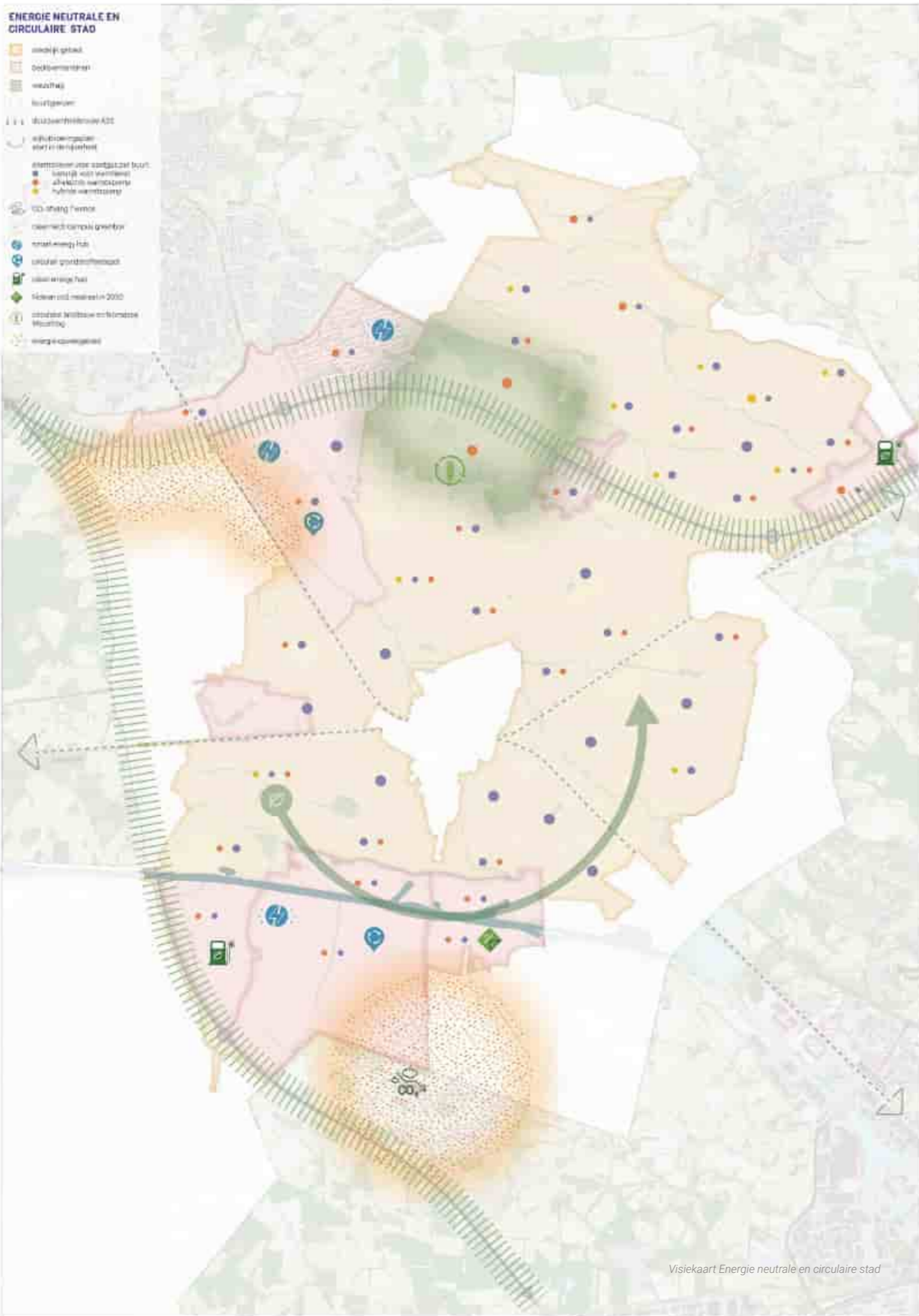
Duurzaamheid is voor de samenleving ook een kans om economisch, sociaal en ecologisch te verzilveren als het gaat om de verbetering van de kwaliteit van leven. Het maakt mensen creatiever en flexibeler en het zorgt voor verbinding, zowel onderling als met de directe leefomgeving. Duurzaamheid vraagt een andere manier van denken die voor de gemeente ook de kans met zich meebrengt om deze terreinen niet fragmentarisch maar integraal en systematisch te benaderen. Hierbij stellen we de leefwereld van de Hengeloërs centraal en laten we zelf het goede voorbeeld zien.

Duurzaam afval schieden



ENERGIE NEUTRALE EN CIRCULAIRE STAD

- woonwijkgebied
- oederveerster
- woonwijk
- buurtgebied
- duurzame transitiezone
- energieoverschotzone
- energieoverschotzone met warmte
- afvalstoffenverwerkingszone
- hybride warmtezone
- CO₂-sluifzone
- overdekte openbare ruimte
- marktenergy hub
- circulaire grondstoffenmarkt
- waterenergy hub
- sluizen met maximaal 2000
- circulaire waterbouw en landbouw
- energieoverschotzone



Visiekaart Energie neutrale en circulaire stad

7.2 Schone en circulaire economie

Hergebruik van grondstoffen

Grondstoffen zijn schaars, dus we beperken het gebruik ervan en hergebruiken waar mogelijk. De aanwezige high tech en maakindustrie in Hengelo zetten we in om kennis en innovatie te ontwikkelen op onder andere het hergebruik van grondstoffen.

Het hergebruiken van grondstoffen past bij onze geschiedenis als industriestad. Op herontwikkelingslocaties in de stad kijken we hoe we materialen kunnen hergebruiken of dat we de gebouwen een andere functie kunnen geven. Het versterkt de identiteit van de plek en draagt bij aan het behoud van erfgoed. Onze haven is een strategische plek en logistieke hub voor hernieuwbare grondstoffen.

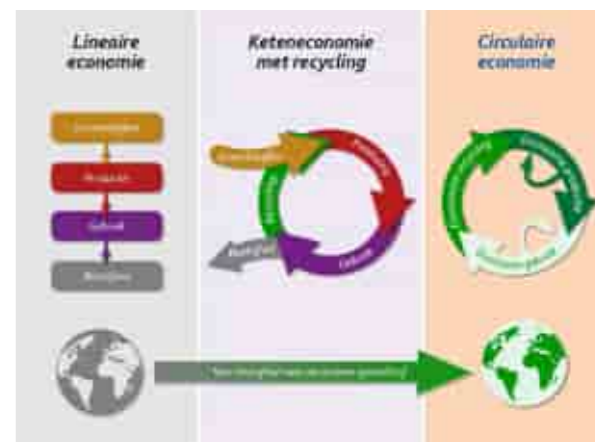
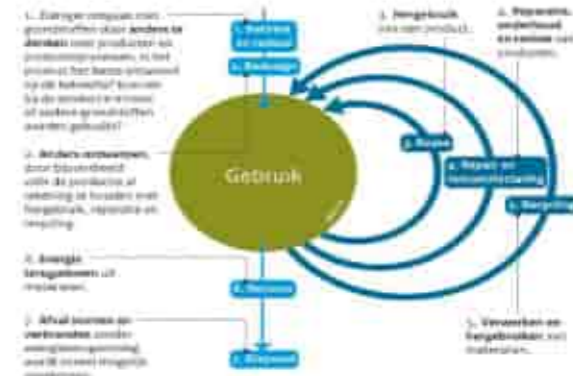
Een circulaire economie heeft ook nog andere voordelen:

- kortere productie- en consumptieketens versterken de lokale economie;
- creëert werkgelegenheid;
- minder afval;
- verminderde afhankelijkheid van anderen.

Regionale circulaire economie

Binnen Twente is zowel tussen overheden onderling alsook tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs afgesproken gezamenlijk te werken aan een circulaire economie (gesloten grondstofkringlopen). Dit heeft als voordeel om kennis en kunnen met elkaar te delen. Tevens laten we aan ondernemers zien dat we een circulaire economie belangrijk vinden. Tot slot levert regionale samenwerking schaalvoordelen op. Zo werken we aan een regionale materialenbank zodat gemeenten (bouw)materialen onderling kunnen verhandelen of uitwisselen.

Hergebruik grondstoffen
Bron: Planbureau voor de leefomgeving



Circulaire economie
Bron: Bio Futura



Grondstoffenbank
Bron: Circulaire grondstoffenbank Veho



Twentekanaal

7.3 Lokale opwek, opslag en gebruik

Nieuwe schone energie

We willen het gebruik en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen verminderen. Enerzijds geven we onze inwoners vrijheid om zelf te verduurzamen en te kiezen voor nieuwe schone energie. Anderzijds is toegang tot elektriciteit voor verlichting, koken en leven een basisbehoefte waarin wij als overheid een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. Betrouwbare continue levering van elektriciteit staat door de energietransitie onder druk: het elektriciteitsnet kan het niet aan. Restwarmte is in een belangrijk deel van Hengelo het alternatief voor aardgas en beperkt de verzwarend van het elektriciteitsnet. Hoewel we naar minder afval willen en we afval steeds meer recycleren kunnen we voorlopig nog niet zonder afvalverbranding. Momenteel vervliegt bij Twence een grote hoeveelheid restwarmte dat gebruikt kan worden door huishoudens in Hengelo. Doordat de CO2 wordt afgevangen gaat het om relatief schone warmte die lokaal wordt opgewekt en verbruikt. Geleidelijk aan willen we de afvalverbranding afschalen en de hierbij steeds minder vrijkomende warmte vervangen door andere warmtebronnen. Voorbeelden hiervan zijn aquathermie en industriële restwarmte. Op die wijze werken we aan een betrouwbaar systeem voor de toekomst.'

De opwek, opslag en gebruik van energie gebeurt zoveel mogelijk lokaal en op elkaar afgestemd. Op basis van goede afspraken en slimme technologie. Opwek en opslag gebeurt zoveel mogelijk in clusters nabij locaties waar veel van deze energie wordt gebruikt. Zodat minder elektriciteit verloren gaat en het energienetwerk minder belast wordt. De clusters zorgen voor een nieuw type landschap dat zoveel mogelijk aansluit bij in het bestaande landschap. Dit zorgt voor rust en herkenbaarheid. De clusters in het stedelijk gebied zijn onder andere gesitueerd langs de A1/ A35 en op de bedrijventerreinen. We streven naar meer dan 50% lokaal eigenaarschap in hernieuwbare energieprojecten en financiële participatie om de maatschappelijke acceptatie te verhogen en te zorgen voor een eerlijke verdeling van lusten en lasten. Dat willen we vormgeven met energiecoöperatie Energie van Hengelo of andere lokale energie-initiatieven, maar ook met partijen die in Hengelo een rol willen spelen om energieprojecten te realiseren en de opbrengsten ten gunste van het gebied en de samenleving willen laten komen.



Zonnepark Twence - Christian van der Meij

Maatschappelijke waarde bepalen bij nieuwe ontwikkelingen

De beschikbare ruimte in de bestaande stad is schaars. Grote maatschappelijke opgaven hebben weerslag op de beschikbare ruimte bij ontwikkelingen, zoals klimaat, bodem en water. Ook de transitie naar circulaire economie vraagt ruimte. Des te belangrijker is om ook regionaal afspraken te maken over vergelijkbare ontwikkel- en uitgifte voorwaarden bij bedrijventerreinen op het vlak van energie, klimaat, groen, water en circulariteit. Bij nieuwe ontwikkelingen wegen we af of de maatschappelijke waarde voldoende opweegt tegen de maatschappelijke kosten van bijvoorbeeld hoge energiebehoefte of schadelijke uitstoot.

Duurzame nieuwbouw en renovatie

Energie die we niet gebruiken hebben we ook niet nodig. Daarom gaan we voor optimaal isoleren en besparen van energie. Duurzame nieuwbouw en verduurzaming van de woningvoorraad gaat middels circulair bouwen, onderhouden en renoveren. Dit gebeurt zowel wanneer de gemeente zelf aan zet is, als wanneer een particulier of een bedrijf bouwt. Op die wijze wordt het energieverbruik per huishouden verminderd en voorkomen we energiearmoede. Bij energiearmoede kunnen onze inwoners de energierekening niet betalen, waardoor huishoudens in de winter hun woning niet kunnen verwarmen of in de zomer kunnen koelen. Dit kan leiden tot gezondheidsproblemen.

Aardgasvrije wijken

In 2040 willen we dat minstens 50% van de woningen en bedrijven aardgasvrij is. Daarvoor maken we (wijk) uitvoeringsplannen, waaruit blijkt hoe we een wijk aardgasvrij maken en per wanneer. En we benaderen deze opgave integraal. Dat betekent dat we bij het aardgasvrij maken van wijken ook meteen kijken of andere aspecten in de wijk verbeterd kunnen worden

Vanwege de nabijheid van afvalverbrander Twence ligt het voor de hand de hier vrijkomende ongebruikte warmte te gebruiken voor een warmtenet, als alternatief voor verwarmen op aardgas. Maar dit is niet vanzelfsprekend. Het door de gemeente voorgestelde alternatief voor aardgas (warmtenet of (hybride) warmtepomp) moet namelijk haalbaar en betaalbaar zijn en de laagste maatschappelijke kosten hebben. Een collectieve oplossing heeft de voorkeur, mede omdat dit mensen ontzorgt. Mensen hebben de vrijheid om een eigen duurzaam aardgasalternatief te kiezen. We zetten alles op alles om alle onze inwoners te bereiken en mee te nemen. En waar nodig ondersteunen we hen met passende regelingen. Dit stemmen we af met woningcorporatie Welbions en energiecoöperatie Energie van Hengelo. Het aardgasalternatief heeft ook als voordeel dat deze veiliger en gezonder is.

Inwoners en bedrijven aan zet

We vinden het belangrijk dat inwoners en bedrijven verantwoordelijkheid nemen en (mede-) eigenaar worden van lokale opwek en opslag van energie. We helpen deze eindgebruikers om te experimenteren en op te schalen, zodat zij groeien in hun rol als mede-eigenaar. Voorbeelden hiervan zijn het ontwikkelen van smart grids en het aanbieden van oplossingen op straatniveau voor opwek, opslag en verdeling van energie.

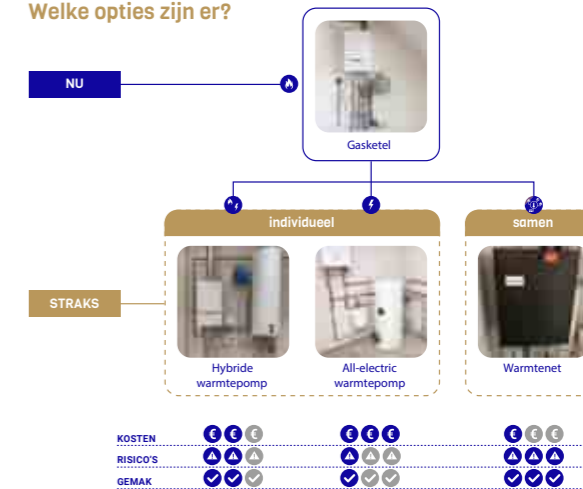
De energietransitie heeft grote ruimtelijke impact. Neem alleen al de verzwarend van het elektriciteitsnet, de uitrol van het warmtenet en beheer en onderhoud van de openbare en ondergrondse ruimte. We gaan de verschillende plannen op elkaar afstemmen zodat er een logische volgorde ontstaat. Daarin nemen we de wijken, buurten en bedrijventerreinen mee.

Ook op andere vlakken stimuleren en faciliteren we initiatieven van inwoners en bedrijven. Het initiatief voor natuurinclusieve stadslandbouw in het Weusthagpark is hiervan een goed voorbeeld.

Rollen

We werken als gemeente samen met betrokkenen en partners aan duurzaamheid. Een gemeente waarvan inwoners, organisaties, ondernemers en anderen deel uitmaken. En als gemeente (net)werken wij samen met anderen, van lokaal tot internationaal. Daarbij hebben we als overheid verschillende rollen: ondersteunen, samenwerken, reguleren en/of realiseren. De verschillende rollen zetten we gericht in op waar we over gaan en waar we met name impact kunnen hebben op verduurzaming. Als overheid geven we het goede voorbeeld door bijvoorbeeld het maatschappelijke vastgoed van de gemeente energieneutraal te bouwen en te verduurzamen. Om elkaar mee te nemen in de (gedrags) veranderingen en beweging te bereiken is participeren, communiceren en elkaar uitnodigen belangrijk.

Welke opties zijn er?



Infographic De Nijverheid aardgasvrij

8 Uitvoering

OMGEVINGSVISIE STEDELIJK HENGELO

WAAR LEVEN EN WERKEN SAMEN KOMEN

8

8 Uitvoering

8.1 Uitvoeringsfilosofie

Als overheid stellen we traditioneel kaders waarbinnen de samenleving initiatieven kan nemen. Met de komst van de Omgevingswet wordt een andere basishouding van de overheid verwacht die wij als gemeente Hengelo overnemen omdat we erin geloven. De basishouding is om te sturen op maatschappelijke doelen (en niet alleen vanuit regels) en het stimuleren en mogelijk maken van goede ontwikkelingen die daaraan bijdragen. Om dit waar te maken zullen we de samenwerking zoeken met de samenleving en samen met andere partijen optrekken bij zowel de ontwikkeling als realisatie van beleid voor de fysieke leefomgeving.

De Omgevingsvisie Stedelijk Gebied is samen met de samenleving opgesteld en we willen de visie ook graag samen met de samenleving tot uitvoering brengen. Sterker nog, we hebben de samenleving nodig om onze doelen te bereiken. Omgekeerd kunnen we als gemeente actief ondersteunen in het ontwikkelen en realiseren van plannen en initiatieven die de samenleving belangrijk vindt. We sturen op de beleidsdoelen voor 2040 en nodigen de samenleving uit om met initiatieven te komen die daarbij aansluiten. Samen komen we tot een evenwichtige inrichting van onze stad!

Van huidige naar gewenste situatie

Met de Omgevingsvisie richten we ons beleid samenhangend en overzichtelijk in. Al ons beleid en projecten voor de fysieke leefomgeving worden gekoppeld aan de visie, zo kunnen we er ook daadwerkelijk op sturen. In de visie beschrijven we de gewenste situatie vanuit een uitnodigend kader waarbinnen ontwikkelingen en nieuwe initiatieven kunnen plaatsvinden. Het dient als inspiratiebron waarin kansen worden benoemd en als kader met randvoorwaarden waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwikkelen van diverse gebieden en initiatieven.

8.2 Instrumenten

Om tot uitvoering van de visie te komen kunnen we de volgende instrumenten inzetten:

- **Omgevingsprogramma:** een van de volgende beleidsinstrumenten van de Omgevingswet. Daarin kunnen de doelen en ambities uit de omgevingsvisie voor een bepaald thema en/of deelgebied worden uitgewerkt en vertaald naar maatregelen. Omgevingsprogramma's zijn gericht op complexe trajecten met vaak meerdere mogelijke middelen en uiteenlopende doorlooptijden en schaalniveaus.
- **Project:** geen beleidsinstrument maar enkel gericht op uitvoering in de praktijk. De doelstellingen en mogelijke middelen om deze te bereiken, doorlooptijd en mogelijke betrokken partijen zijn duidelijk en relatief overzichtelijk.
- **Afwegingskader:** Een instrument om bepaalde type initiatieven vanuit de samenleving te wegen en sturen. Dit kan bestaan uit een uitwerking van criteria, voorwaarden en definities aan de hand waarvan we als gemeente bepalen of we medewerking willen verlenen aan een initiatief. Belangrijkste vraag is: Past het initiatief bij de integrale doelen die we gezamenlijk hebben bepaald?
- **Omgevingsplan:** De juridische borging van de omgevingsvisie zal te zijner tijd in het omgevingsplan plaatsvinden. Het omgevingsplan is dus geen 'uitwerking' van de visie maar een aparte laag van ons omgevingsbeleid. Het omgevingsplan heeft een zelfstandige rol om waarden te beschermen en moet daarnaast de ruimte bieden voor de realisatie van de visie.

8.3 Mogelijke rollen

Bij het ontwikkelen van omgevingsprogramma's en projecten willen we actief de samenwerking opzoeken met de samenleving. Met de samenleving bedoelen we maatschappelijke organisaties met een duidelijke missie of individuen die zich hebben georganiseerd rondom een gezamenlijk thematisch of gebiedsgericht) doel. Afhankelijk van het type en de urgentie kiezen we bij elk omgevingsprogramma of project een passende rolverdeling:

- De gemeente neemt een rol als trekker en de samenleving een rol als adviseur.
- De samenleving neemt een rol als trekker en de gemeente een rol als facilitator.
- Gemeente en samenleving trekken gezamenlijk op in de rol van partner.

Bij het afwegingskader heeft de samenleving een rol van initiatiefnemer en de gemeente de rol van beoordelaar om te bepalen in hoeverre initiatieven uit de samenleving passen bij de doelen en aarden van de omgevingsvisie. Hierbij hanteren we het principe 'ja, mits'. Dat betekent dat als het initiatief past bij de omgevingsvisie, we mee willen werken aan om het initiatief mogelijk te maken.

Omgevingsprogramma's

Om de doelen uit de visie te behalen gaan we de komende jaren omgevingsprogramma's opstellen. Het is voor ons een belangrijk instrument om de doelen uit van de visie te verlaten naar uitvoering. Een omgevingsprogramma kan bestaan uit twee onderdelen:

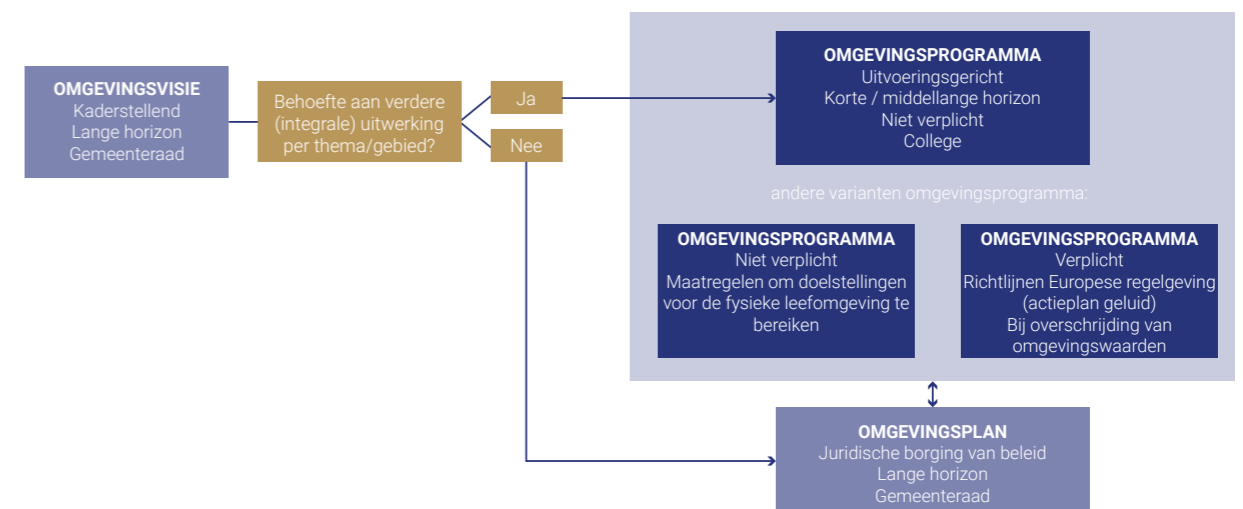
- **Uitwerking van het beleid voor een bepaald thema of gebied (thematisch of gebiedsgericht programma).** Het programma kan gericht zijn op ontwikkeling, gebruik, beheer, bescherming en/of behoud van aspecten in de leefomgeving.
- **Een set van maatregelen om de doelstellingen voor een bepaald thema of gebied te bereiken.** Dit kunnen uiteenlopende maatregelen zijn die zowel juridisch als niet juridisch van aard zijn, en zowel inhoudelijk als procesmatig.

De vorm van een omgevingsprogramma is vrij. Het is te vergelijken met sectoraal of gebiedsgericht beleid zoals we dat onder de wet ruimtelijke ordening gewend zijn (bijvoorbeeld een wijkvisie of woningbouwbeleid).

Onder de Omgevingswet is het vaststellen van de omgevingsvisie de bevoegdheid van de gemeenteraad. Besluitvorming over de omgevingsprogramma's is de bevoegdheid van het college. Om voldoende inhoudelijke samenhang te creëren tussen beide instrumenten gaan we een uitvoeringsagenda opstellen. Daarmee wordt een kader gecreëerd voor de op te stellen omgevingsprogramma's. En voordat we aan een omgevingsprogramma beginnen, stellen we eerst een startnotitie op met de opdrachtformulering. Daarin staat wat de bijdrage van dat programma moet zijn aan het behalen van de gewenste situatie. In de begrotingscyclus kiezen we jaarlijks welke programma's we gaan starten en wat we gaan doen voor de lopende programma's. Prioriteiten worden bepaald aan de hand van de actualiteit, beschikbare middelen en de verwachte bijdrage aan de doelen van de visie.

Verkenning vervolgstappen

Nadat we deze fase van de omgevingsvisie (het stedelijk gebied) hebben opgesteld gaan we aan de slag met een uitvoeringsagenda. Ondertussen worden de doelen van de omgevingsvisies geïntegreerd in lopende trajecten zoals Programma Duurzaam Hengelo 2050, wijkgericht werken en het programma Volkshuisvesting. Bij het opstellen van de uitvoeringsagenda gaan we bepalen welk instrument het beste past bij welk thema of gebied. De opdrachtformuleringen voor omgevingsprogramma's (in een startnotitie) volgen daarna. Dat is ook het moment om per instrument de rolverdeling tussen gemeente en samenleving te bepalen.



8.4 Ontwikkelprincipes

In de strategische visie in hoofdstuk 2 zeggen we dat Hengelo in 2040 een gemeente is met een vitale leefomgeving waarin de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk¹⁸/voorzieningsniveau) groot is, die we verder vergroten en ook op lange termijn op peil houden.

Vitale leefomgeving

'Een vitale leefomgeving in Hengelo is een omgeving waarin de leefbaarheid, gezondheid, en sociale cohesie op een hoog niveau liggen. Een vitale leefomgeving heeft zowel een relatie met de fysieke leefomgeving als met de sociale leefomgeving. Dit betekent dat de omgeving niet alleen fysiek aantrekkelijk en goed onderhouden is, maar ook dat de bewoners er zich veilig voelen, actief deelnemen aan de gemeenschap en toegang hebben tot basisvoorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs, winkels, en openbaar vervoer. In een vitale leefomgeving is er aandacht voor duurzaamheid, bijvoorbeeld door groenvoorzieningen en energiezuinige woningen. Is er aandacht voor een veilige en schone leefomgeving met passende mobiliteit en diversiteit in het woningaanbod. De fysieke leefomgeving levert een bijdrage aan de creëren van een hechte en ondersteunende gemeenschap'.

In hoofdstukken 3 t/m 7 zijn binnen de thema's de elementen en functies die bijdragen aan een vitale leefomgeving beschreven.

Voor de ruimtelijke vertaling van de elementen en functies is een integraal afwegingskader nodig. Het afwegingskader is een optelsom van alle elementen en functies die de stad vormen en die van invloed zijn bij de schaalspong van de stad.

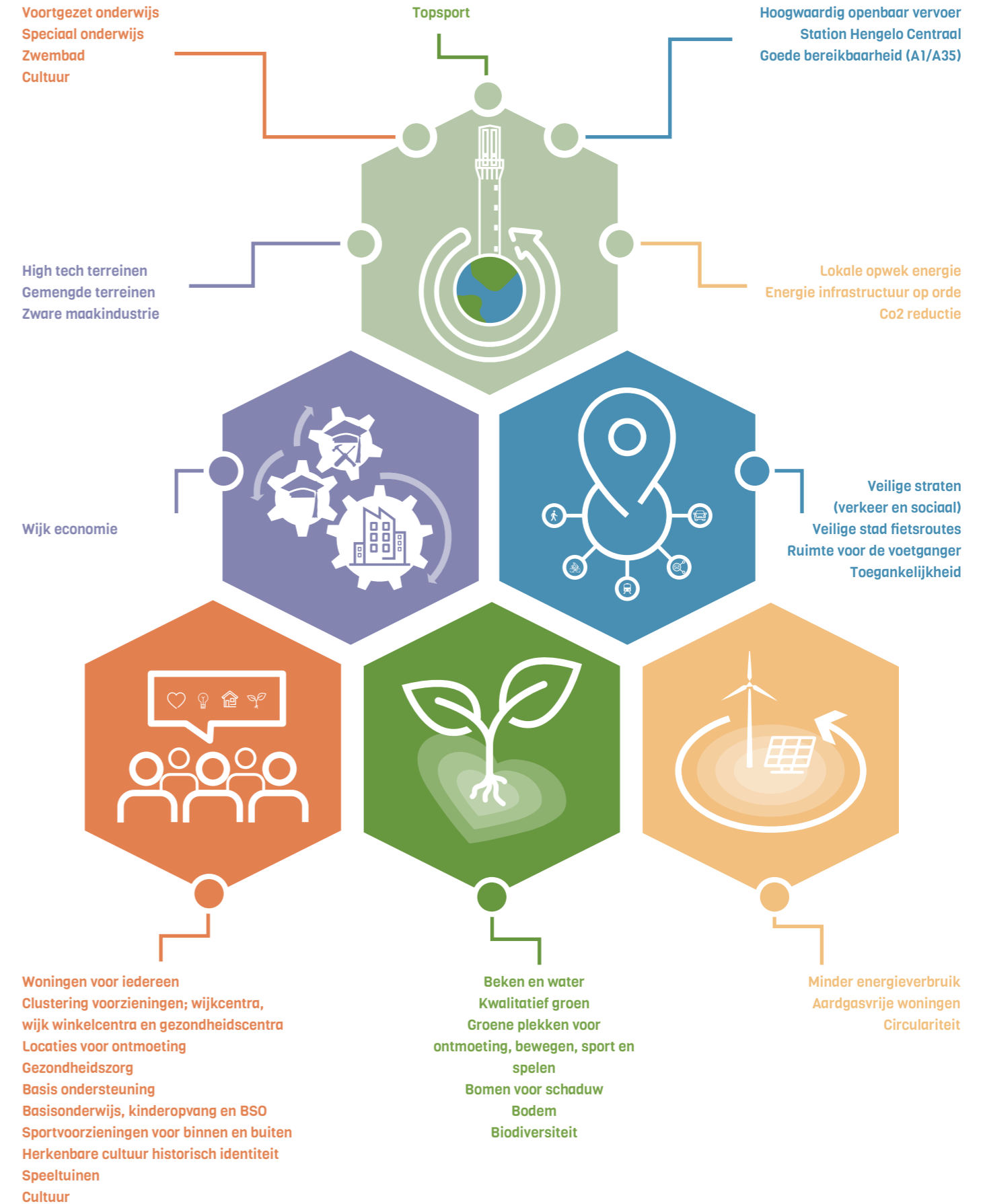
8.5 Kostenverhaal

De Omgevingswet biedt ruimte voor de ontwikkeling van activiteiten in de fysieke leefomgeving.

Voor de ontwikkeling van gebieden zal ook de overheid vaak kosten moeten maken, bijvoorbeeld voor de aanleg van openbare voorzieningen, en het wijzigen van het omgevingsplan. De aanleg van voorzieningen vindt in veel gevallen plaats voor rekening van de gemeente. De initiatiefnemers van de ontwikkeling profiteren meer van de aanleg van die voorzieningen dan andere burgers en bedrijven. Om die reden is het gerechtvaardigd om de kosten te verhalen op de initiatiefnemers.

Naast de kosten voor de openbare voorzieningen worden ook de overige kosten omgeslagen over alle eigenaren.

De Omgevingswet verplicht overheden om de kosten voor werken, werkzaamheden en maatregelen naar evenredigheid te verhalen op de initiatiefnemers die profijt hebben van de aan te leggen openbare voorzieningen.



¹⁸ Strategisch plan (twenteboard.nl)

Colofon

Uitgave van de gemeente Hengelo. Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend.

Tekst, beeldmateriaal en vormgeving

Het beeldmateriaal en de foto's in dit document zijn afkomstig uit het archief van de gemeente Hengelo. De gemeente Hengelo heeft haar uiterste best gedaan om de bronnen en rechthebbenden van het gebruikte beeldmateriaal te achterhalen. Mocht er desondanks beeldmateriaal zijn opgenomen waarvan u (mede-)rechthebbende bent en waarvoor u geen toestemming hebt verleend, dan kunt u contact opnemen met de gemeente.

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

www.hengelo.nl



Gemeente
Hengelo



Omgevingsvisie

Stedelijk gebied
participatieproces

augustus 2024

www.hengelo.nl



Gemeente
Hengelo

Inhoud

| | |
|---|----|
| 1. Inleiding | 3 |
| 2. Participatie aanpak | 5 |
| 2.1 Participatie denkkader | 5 |
| 2.2 Doel | 6 |
| 2.3 Participatie bij Kader | 6 |
| 2.4 Participatie uitwerking tot visie | 6 |
| 3. Bevindingen participatieproces | 7 |
| 3.1 Participatiemomenten Kader | 7 |
| 3.1.1 Themagesprekken strategische partners | 7 |
| 3.1.2 Enquête onder inwoners en ondernemers | 8 |
| 3.2 Participatiemomenten omgevingsvisie | 9 |
| 3.2.1 Brede bijeenkomst op thema's | 9 |
| 3.2.2 Brede bijeenkomst op visiekaarten | 10 |
| 3.2.3 Adviseurs van de toekomst | 11 |
| 4. Ter inzage periode | 13 |
| 5. Terugblik | 13 |
| 5.1 Participatie rondom kader | 13 |
| 5.2 Participatie rondom omgevingsvisie | 13 |
| | |
| Bijlage 1. Themagesprekken het Kader | 14 |
| Bijlage 2. Enquête onder inwoners en ondernemer | 30 |
| Bijlage 3. Brede bijeenkomst op thema's | 32 |
| Bijlage 4. Brede bijeenkomst op visiekaarten | 52 |
| Bijlage 5. Selectie van posters 'adviseurs van de toekomst' | 64 |

I. Inleiding

Bij de totstandkoming van de omgevingsvisie zijn inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties betrokken. Deze notitie beschrijft op welke wijze de participatie heeft plaatsgevonden en wat de resultaten waren. Daarbij gaan we in op: participatiedoelen, doelgroepen en wanneer en hoe zij zijn betrokken. Een verkorte samenvatting van deze notitie wordt opgenomen in de omgevingsvisie.

Aanpak omgevingsvisie in Hengelo

In Hengelo stellen we de omgevingsvisie in drie fasen op voor verschillende delen van de gemeente. We zijn begonnen met de omgevingsvisie 'Hengeloos Buiten', de visie voor het buitengebied. Deze is vastgesteld in de gemeenteraad op 7 oktober 2020. De tweede fase bestond uit de omgevingsvisie voor de binnenstad en Hart van Zuid, 'Het Hart van Hengelo' en is vastgesteld in de gemeenteraad op

23 november 2022. De derde fase en huidige fase is de omgevingsvisie voor de rest van de stad, het stedelijk gebied. De visies uit fase 1 en 2 zijn bouwstenen voor deze fase. We nemen de ervaringen en geleerde lessen uit fase 1 en 2 mee. Na de afronding van fase 3 wordt op basis van de drie deelvisies één integrale omgevingsvisie voor de hele gemeente gemaakt. De drie deelvisies vormen hiervoor de basis.

Daarbij kunnen eventuele keuzes die voortvloeien uit de deelvisies integraal worden afgewogen.

De in fase 2 gemaakte strategische keuze van een stedelijke schaa sprong (van 80.000 naar 100.000 inwoners) wordt verder uitgewerkt in fase 4. Daar wordt de ruimtelijke vertaling gemaakt van deze keuze naar de verschillende deelgebieden van de visie.

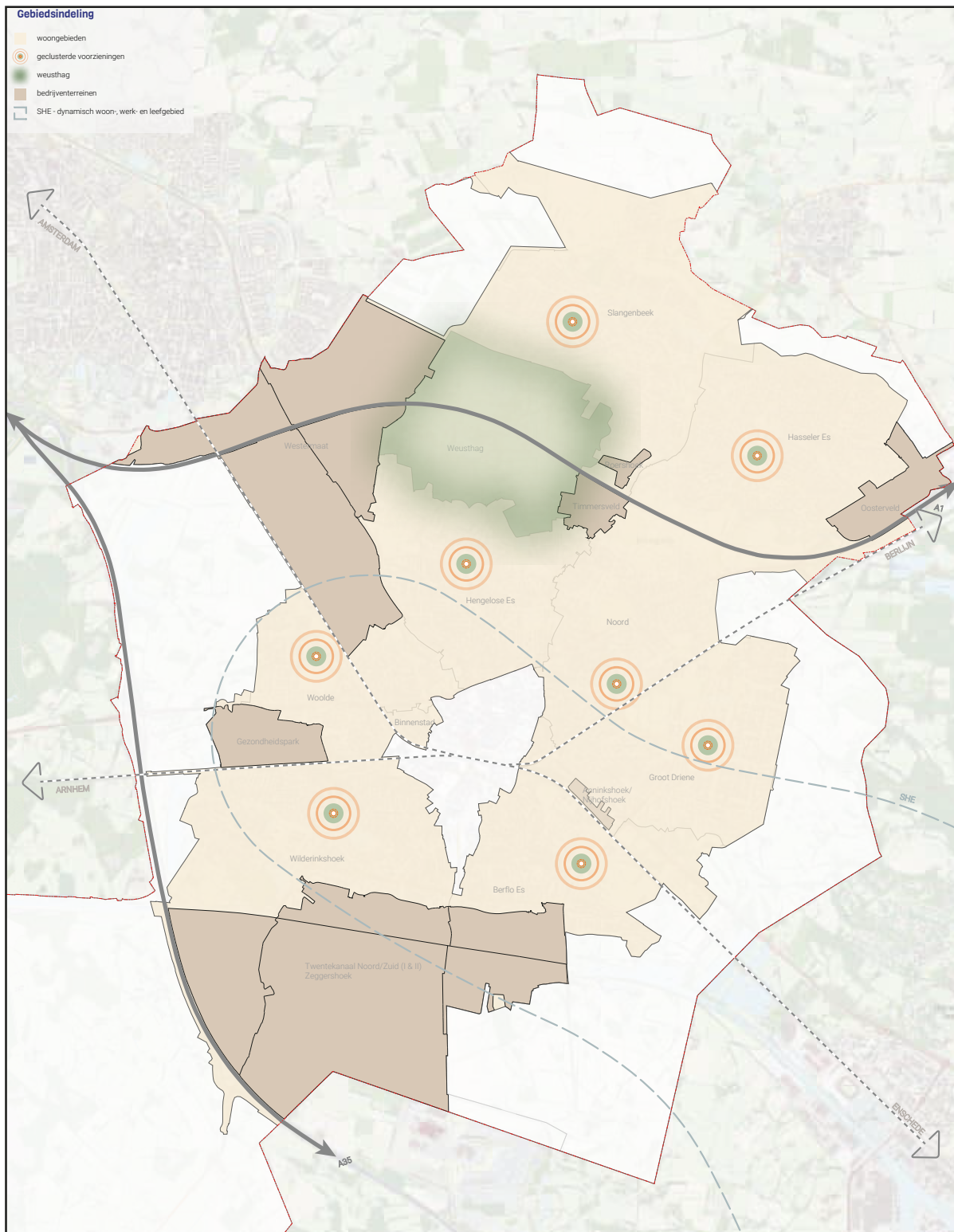


Afbeelding 1. Schematische weergave opstellen omgevingsvisie

Het visiegebied

De omgevingsvisie Stedelijk Gebied beslaat het bestaand stedelijk woon-, leef- en werkgebied, het Weusthagpark en het stedelijk gebied dat onderdeel uitmaakt van de spoorzone Hengelo-Enschede. Het is het directe leefgebied van onze inwoners en het werkgebied van de gevestigde bedrijven met hun werknemers. Het is ook een belangrijk verzorgingsgebied voor inwoners waarin dagelijks of doelgericht wordt gewinkeld, zorg en welzijn wordt verleend, sport en (amateur) kunst wordt bedreven, onderwijs wordt gegeven en wordt gerecreëerd.

Het visiegebied omsluit het Hart van Hengelo en wordt omsloten door ons buitengebied. De gebieden zijn verbonden en ontsloten door infrastructuur en nutsvoorzieningen. De bodem en ondergrond, groenstructuren en waterlopen geven ruimte aan het leefgebied van diverse flora en fauna en zijn belangrijke gebieden om onze stad klimaatbestendig te maken.



Afbeelding 2. Kaart van het visiegebied derde fase omgevingsvisie

Proces om te komen tot omgevingsvisie

Voor het ontwikkelen van de omgevingsvisie stedelijk gebied is een proces omschreven. Gestart is met in kaart brengen van de vraagstukken voor het stedelijk gebied. Dit is vastgelegd in 'Het kader' en vastgesteld door gemeenteraad op 21 juni 2023 (stap 1).

Vervolgens is de omgevingsvisie nader uitgewerkt in thema's en deelgebieden om tot één gezamenlijke visie te komen (stap 2 t/m 4).



Afbeelding 3. Processtappen - ontwikkeling omgevingsvisie

2. Participatie aanpak

In deze aanpak staat beschreven wie we op welk moment meenemen in het proces. Daarnaast gaat de aanpak in op welke doelen we met de participatie per onderdeel willen behalen. De aanpak biedt structuur voor het organiseren, plannen en uitvoeren van de participatie.

2.1 Participatie denkkader

Voor het participatieproces voor de omgevingsvisie stedelijk gebied hebben we gebruik gemaakt van het participatie denkkader. Dit denkkader zorgt ervoor dat wanneer we in Hengelo een participatieproces inrichten, we goed nadenken of participatie aansluit bij de belevingswereld van de inwoner.

Het participatie denkkader gaat uit van een aantal randvoorwaarden, voordat bewonersparticipatie wordt ingezet. Afbeelding 5 gaat hier dieper op in en geeft weer hoe het stappenplan eruit ziet om tot een participatieaanpak te komen.

Randvoorwaarden voor bewonersparticipatie

Om te bepalen of **bewonersparticipatie** zinvol is om te doen, maken we een bewuste afweging. Het moet daarom voldoen aan elk van de volgende randvoorwaarden:

1. Participatie draagt bij aan:
 - a. het maken van een plan, beleid, of uitvoering, en/of;
 - b. het verbeteren van de leefomgeving, en/of;
 - c. het creëren van betrokkenheid en/of het in gesprek zijn met inwoners.
2. Het onderwerp is voor de inwoners relevant en sluit aan bij hun belevingswereld. Dit kan verschillend zijn per doelgroep.
3. Inwoners hebben werkelijk invloed.
4. Er is voldoende (voorbereidings)tijd, ambtelijke tijd en budget om participatie te faciliteren. Dit vraagt om keuzes en/of prioritering. *hoofdstuk 5 om te komen tot een participatieaanpak.*



Afbeelding 4. Denkkader participatie

2.2 Doel

Het primaire doel van deze participatie is om de lokale gemeenschap op een gestructureerde en effectieve manier te betrekken bij beleidsvorming, projectplannen, en stadsontwikkeling. Door verschillende stakeholders en inwoners tegelijkertijd te betrekken bij besluitvormingsprocessen hebben we gezorgd voor een mooie mix vanuit de samenleving. Hierdoor ontstond er een gelijkwaardig gesprek waarin eenieder zijn/haar input kon geven. We hoopten hiermee de volgende doelen te bereiken:

1. Het vergroten van draagvlak.
2. Het benutten van lokale kennis en ervaringen.
3. Het verbeteren van de kwaliteit van de Omgevingsvisie voor het stedelijk gebied.
4. Het toetsen van beleid.

Mate van invloed

Tijdens een participatie is het mogelijk deelnemers in meer of mindere mate invloed te laten uitoefenen. Er zijn dan ook meerdere vormen van invloed zoals: informeren, meedenken, meedoen en meebepalen. Voor de omgevingsvisie stedelijk gebied hebben wij ervoor gekozen inwoners en stakeholders mee te laten denken en daarnaast te informeren. Op die manier kiezen we ervoor ze te betrekken bij het proces van tot stand komen bij alle stappen. Zoals in afbeelding 5 is inzichtelijk gemaakt dat de mate van invloed aan het begin van het proces groter is dan na aan het einde van het proces. De reden hiervoor is dat bij de start van het proces ophalen van input van groot belang is, naarmate het proces vordert willen we de opgemaakte stukken toetsen bij de deelnemers.

2.3 Participatie bij Kader

Het kader beschrijft de uitgangspunten waarmee in de visie rekening gehouden moet worden. De uitgangspunten worden bepaald op basis bestaande beleidskeuzes (voorraadkast) en geformuleerde vraagstukken. In het stappenplan hiernaast geven we aan in welke mate participatie heeft plaats gevonden. Tijdens de vorming van het kader en het bepalen van de vraagstukken hebben er gesprekken plaats gevonden met verschillende partners en stakeholders.

Doel

Ophalen van vraagstukken uit de samenleving met betrekking tot het stedelijk gebied.

Daarvoor heeft de volgende participatie plaatsgevonden:

- Bijeenkomsten ambtelijke organisatie
- Themagesprekken met strategische partners
- Enquête onder inwoners en ondernemers
- Werksessie met de raad.

2.4 Participatie uitwerking tot visie

Stap 3 en 4 om te komen tot de omgevingsvisie zijn gericht de thema's en gebieden uit te werken tot een concept omgevingsvisie stedelijk gebied.

Doel

Bij de eerste brede bijeenkomst was het doel de hoofdlijnen per thema te toetsen onder de doelgroep.

Voor de tweede brede bijeenkomst was het doel de uitwerking van de thema's in visiekaarten te toetsen bij de doelgroep.

Daarvoor heeft de volgende participatie plaatsgevonden:

- Brede bijeenkomst op thema's
- Brede bijeenkomst op visiekaarten
- Adviseurs van de toekomst (Opdracht Grondel 4 havo)



Afbeelding 5: mate van invloed tijdens participatieproces

3. Bevindingen participatieproces

Er hebben verschillende externe en interne participatiemomenten plaats gevonden. We beschrijven op welke wijze de participatiebijeenvakomsten hebben plaats gevonden en wat we hebben opgehaald. Voornamelijk gaan we in op externe bijeenkomsten.

3.1 Participatiemomenten Kader

Bij de participatie rondom het kader was het doel vraagstukken uit de samenleving op te halen over wat er speelt in het stedelijk gebied. Hiervoor hebben we drie externe en twee interne bijeenkomsten georganiseerd. Op deze manier zijn inwoners en stakeholders betrokken bij het ontwikkelen van de bouwstenen voor het kader en omgevingsvisie.

3.1.1 Themagesprekken strategische partners

In september en oktober 2022 zijn met ruim 40 partijen themagesprekken gehouden. Met hen hebben we vooral gesproken over wat voor hen belangrijke vraagstukken zijn die binnen het thema spelen en in de omgevingsvisie een plek zouden moeten krijgen. Voor de thema's mobiliteit en energie hebben we geen aparte themagesprekken gehouden, omdat hier in het kader van het Mobiliteitsplan en het Warmteprogramma recent nog participatietrajecten waren gehouden. De themagesprekken waren:

1. Wonen
2. Leefbaarheid en inclusie
3. Jeugd en jongeren
4. Gezondheidszorg
5. Groen, water en bodem
6. Nieuwe economie

Vanuit deze thema's zijn de verhaallijnen gedestilleerd, die bij de visie zijn doorontwikkeld tot vijf hoofdthema's. Voor de themagesprekken hebben we stakeholders uitgenodigd om met ons mee te denken over kansen in het stedelijk gebied. Allereerst hebben de stakeholders een korte presentatie gekregen waarmee iedereen op hetzelfde kennisniveau werd gebracht. Daarna volgden de gesprekken over de opgaven en de kansen. Hierbij is breed opgehaald wat er speelt binnen het stedelijk gebied. Het volledige gespreksverslag is te vinden in bijlage 1. Hierin staat tevens vermeld welke stakeholders aanwezig waren bij het gesprek. Hieronder wordt een korte samenvatting van de themagesprekken weergegeven.

Wonen

Bij het thema wonen kwamen volgens de deelnemers een aantal opgaven sterk naar voren. Zo duiden ze het voorzien in huisvesting voor (kwetsbare) doelgroepen aan als opgave. Maar zien ze tegelijkertijd de noodzaak van het aantrekken en behouden van een jonge beroepsbevolking. Tevens zien de partijen een belang in duurzaamheid. Zo gaven ze aan dat de realisatie van voldoende duurzame en betaalbare woningen en vergroening van buurten en wijken belangrijk zijn.

Volgens de deelnemers zijn er ook kansen op het gebied van wonen. Bijvoorbeeld circulair bouwen met gebruik van duurzame materialen en het stimuleren van hergebruik van water is een kans. Mogelijkheden worden gezien in een wijk- en buurtgerichte analyse/ aanpak vanuit een overkoepelende visie. Als laatste gaven de deelnemers aan de samenwerkingen als gemeente op te zoeken met dorpen en steden hier in de regio voor woonruimteverdeling.

Leefbaarheid en inclusie

De stakeholders verstaan onder leefbare en inclusieve wijken dat deze veilig en toegankelijk zijn met voldoende voorzieningen en ruimte om te ontmoeten. De belangrijkste opgaven op het gebied van leefbaarheid en inclusie zijn huisvesting, diversiteit, ontmoeting en mobiliteit. De kansen die de stakeholders hiervoor zien liggen zijn veiligheid in de brede zin van het woord; veiligheidsbeleving als voorwaarde voor een leefbare inclusieve stad. Praktische oplossingen, gebiedsgerichte aanpak, integraal werken zowel binnen als buiten de gemeente, sport en cultuur als middel en geef ruimte aan participatie en burgerinitiatieven.

Jeugd en jongeren

De opgaven en kansen voor jeugd en jongeren zijn groot. Uit het gesprek met de stakeholders geven zij aan dat jongeren zich vaak vervelen. Het is een kans om integraal samen te werken tussen scholen, Wijkkracht, verenigingen et cetera. Het is van belang om vroege signalering op problematiek te stimuleren. Scholen kunnen hierin een grote rol spelen. Daarnaast gaven de stakeholders aan dat het verstandig is om jeugd en jongeren uit te dagen om zelf aan te geven wat ze graag willen, maar ook mee te laten denken naar een oplossing om het te realiseren.

Gezondheidszorg

De stakeholders bij het thema gezondheidszorg zien verschillende opgaven die worden samengevat met de volgende woorden: ontmoeten, verbinden, positief en door de doelgroep erbij te betrekken. Maar ook met: welbevinden, veilig, groen en basisvaardigheden. Er zijn verschillende opgaven in een maatschappij met een dubbele vergrijzing.

Er zijn ook kansen volgens de stakeholders, deze kansen hebben betrekking op kansengelijkheid, ontmoeting, eigenaarschap en positieve gezondheid.

Groen, water en bodem

Het klimaat, waaronder ons groen, water en bodem zou veel aandacht moeten krijgen volgens de stakeholders. Neem volgens een van de stakeholders het nieuwe marktplein als voorbeeld, waar water en groen worden gecombineerd. In Hengelo is nog veel versteend, daarom ligt hier een goede kans om te vergroenen. Echter zal 70% hiervan particulier bezit zijn. Voorlichting en laten zien hoe het anders kan door bijvoorbeeld per wijk een voorbeeld tuin in te richten behoort tot de kansen. Bij dit thema draait het om kwalitatief groen, waarbij tijdens een herinrichting groen, water en bodem meegenomen dienen te worden al vanaf het ontwerp.

Nieuwe economie

Volgens de stakeholders zijn er een paar belangrijke opgaven die ruimte moeten krijgen binnen de visie. Allereerst aantrekkelijke bedrijventerreinen, functiemix en aandacht voor verduurzaming. Daarnaast is een verbetering in de connectie tussen gemeente, bedrijven en scholen een opgave. Dit gaat hand in hand samen met het aantrekken en behouden van een doelgroep met skills.

Er worden door de stakeholders ook kansen gezien. Door bijvoorbeeld bedrijven met elkaar te laten samenwerken en kennis met elkaar uit te wisselen. Ook door een heldere profilering van bedrijventerreinen, hierbij is het zaak duidelijk te zijn welke mensen we willen aantrekken. Meegegeven werd om als gemeente ook flexibel te zijn om te bewegen met nieuwe ontwikkelingen.

3.1.2 Enquête onder inwoners en ondernemers

De inwoners en ondernemers van Hengelo zijn via het Hengelo Panel, de gemeentelijke website, sociale media en met een gerichte flyer actie op locaties (bibliotheek, Oyfo, warenmarkt en evenementen) met een digitale enquête bevroegd op een aantal thema's). In totaal deden 1.533 inwoners mee aan de peiling. De inwoners en ondernemers konden aangeven wat zij belangrijk vinden, welke kwaliteiten ze willen behouden, maar ook wat ze nog missen in de stad. In de bijlage 2 zijn te resultaten te vinden in een infographic.

Inwoners

De inwoners van Hengelo beoordelen hun wijk gemiddeld met een 7.1. Kijkend naar de top 3 van meest positieve kenmerken van de wijk, zien dat de nabijheid van winkels als beste wordt beoordeeld. Daarnaast zijn de ligging en het groen in de wijk positieve kenmerken van de Hengelse wijken. Een 7.1 biedt tegelijkertijd mogelijkheden voor verbetering in de wijk. De top drie van verbeteringen zijn overlast door milieuaspecten, groen in de wijk en meer aangepaste woningen. Wanneer gekeken wordt naar welke woningen toegevoegd zouden moeten worden zijn dat senioren woningen, rijtjeswoningen en twee-onder-een kap woningen. Van alle respondenten gaf 61% aan in dezelfde wijk te willen blijven wonen.

Ondernemers

Onder de ondernemers geeft 52% aan zelf ook in Hengelo te wonen. De nummer één reden hiervoor is dat zij zelf in Hengelo zijn geboren en hier hun bedrijf zijn gestart. Andere redenen waren dat zij eerst naar Hengelo zijn verhuisd en toen hun bedrijf zijn begonnen en omdat hun bedrijf daar is gevestigd. 52% procent van de ondernemers die niet in Hengelo wonen maar hier wel een bedrijf hebben gevestigd geven aan dat de reisafstand dermate goed is waardoor ze niet in Hengelo hoeven te wonen. Ondernemers beoordelen hun werklocatie gemiddeld met een 7.5. Redenen hiervoor zijn, de bereikbaarheid, de uitstraling en de aanwezigheid van en samenwerking met andere ondernemers. 85% van de ondernemers geeft aan voorlopig goed op zijn/haar plek te zitten.

3.2 Participatiemomenten omgevingsvisie

3.2.1 Brede bijeenkomst op thema's Januari 2024

In januari 2024 heeft de eerste brede participatiebijeenkomst plaats gevonden voor de omgevingsvisie bij MFA 't Berflo. Hiervoor hebben we een brede oproep gedaan via verschillende kanalen. We hebben ervoor gekozen om inwoners en ondernemers te combineren met experts en stakeholders. Dit zorgde ervoor dat er een gelijkwaardig gesprek ontstond. De opkomst tijdens de eerste bijeenkomst was ronduit goed te noemen, er waren die avond 50 deelnemers aanwezig. Met goede verdeling tussen inwoners, ondernemers en belangenvertegenwoordigers. Ook was er een representatieve verdeling in leeftijd.

De achterliggende participatievraag van de avond was:
Hoe ziet Hengelo eruit in 2040?

Na een plenaire aftrap waarin de deelnemer van informatie werden voorzien over de omgevingsvisie en het proces, gingen de deelnemers uiteen in kleinere groepjes. Iedere deelnemer kon kiezen voor twee thema's om over mee te praten. Voor de omgevingsvisie stedelijk gebied zijn vijf thema's ontwikkeld. Deze komen voort uit de verhaallijnen. De thema's:

- De gezonde en groene stad
- De innovatie maak- en werkstad
- De sociale en betrokken woonstad
- De bereikbare stad
- De energie neutrale en circulaire stad

Uitgezonderd van een themagesprek was de bereikbare stad. Recentelijk heeft op dit thema participatie plaats gevonden. Hieruit kwam het Mobiliteitsplan 2040 voort, dat inmiddels is vastgesteld. Om de thema's beter aan te laten sluiten bij de belevingswereld van de deelnemers hebben we ervoor gekozen om moodboards te maken. De moodboards gaven een visualisatie van ieder thema weer, met daarin de belangrijkste beleidsuitgangspunten. Bijvoorbeeld 'klimaatadaptatie is leidend bij stedelijke ontwikkeling' of 'herstructurering gaat voor uitbreiding van bedrijventerreinen'.

Tijdens het gesprek van ongeveer 30 minuten werden de deelnemer gevraagd om te reageren op de thema's aan de hand van de volgende vragen:

- Wat vinden van de beleidsuitgangspunten?
- Mist u hier nog iets in?
- Wat kunt u hier aan bijdragen?



Een greep uit de uitspraken per thema:

De sociale betrokken woonstad

1. "Ga anders denken en wees creatief. Dit vraagt om lef!"
2. "Een mix van woningtypes zorgt voor inclusiviteit in de wijk."
3. "Hengelo is hele fijne woonstad. Vanuit het westen in Hengelo terugkomend voel je rust. Korte lijnen, gemoeidelijkheid en Hengelo heeft heel veel te bieden. Nu ook heel blij met het nieuwe marktplein. Samen gecreëerd. Hengelo is niet al te groot en ook niet te klein."

De groene gezonde stad

1. "Houdt de ambitie die je hebt voor ogen: een natuurinclusieve stad en goede kwaliteit groen."
2. "Ga de openbare ruimte anders inrichten, van stoep naar groen meanderend door de wijk. Dit geeft hele andere beleving van je wijk. Hierbij wordt opgemerkt dat behoeftes van mensen verschillen. Doe het vooral samen met inwoners. Benut de kracht die er is."



De innovatieve maak- en werkstad

1. "Samenwerking met gemeente Enschede kan helpend in de realisatie van ambities."
2. "Wat is het onderscheidende karakter van Hengelo: Waar zijn we nu echt goed in? Laat dat terug zien in de visie."

De energie neutrale en circulaire stad

1. "Ik betaal liever iets meer, maar woon dan in een aantrekkelijke groene stad (met Weusthagpark), dan dat ik de meest goedkope vorm van energie heb."
2. "Werk aan het vertrouwen! Denk in kansen in plaats van beperkingen."
3. "Belangrijk dat de gemeente de structuur aangeeft zodat inwoners/bedrijven daar hun acties op kunnen richten."
4. "Ik heb goede ervaringen met de energicoaches."

De reacties zijn verzameld en besproken, vervolgens zijn aanscherpingen aangebracht aan de omgevingsvisie. In de bijlage 3 is het verslag van de eerste brede bijeenkomst opgenomen. Uit privacy overweging is de deelnemerslijst niet opgenomen in de bijlage.



3.2.2 Brede bijeenkomst op visiekaarten

Op 17 april 2024 hebben we een tweede participatiesessie georganiseerd in het MFA 't Berflo. Tijdens de avond waren circa 35 inwoners, bedrijven en belangenvertegenwoordigers aanwezig. Het doel van avond was om het concept voor de omgevingsvisie stedelijk gebied te toetsen bij de deelnemers. Het toetsen van de omgevingsvisie werd gedaan aan de hand van visiekaarten. Op deze wijze worden de thema's uit de visie op de kaart van Hengelo gevisualiseerd.

De avond werd gestart met een plenaire aftrap waarin de visie op hoofdlijnen werd gepresenteerd. Daarnaast is er teruggekeken op de resultaten van de sessie van 24 januari en het vervolgproces gepresenteerd.

Na de plenaire presentatie was er ruimte om de visiekaarten te bekijken en daarop te reageren. Er ontstonden goede gesprekken met de deelnemers onderling en de vakinhoudelijke ambtenaren. De vragen die we hierbij hebben gesteld:

- Wat vind u van de visie op de thema's?
- Zijn de kaartbeelden compleet, ontbreekt er nog iets?



Een greep uit de reacties per thema:

De sociale betrokken woonstad

1. "Zorg voor laagdrempelige sportactiviteiten in de wijk om meer jongen in beweging te krijgen."
2. "Faciliteer niet alleen maar ontmoeting, maar zorg dat de sociale verbindingen ontstaan."
3. "Kleine kantoren in de wijken."

De groene en gezonde stad

1. "Beperk onttrekking van grondwater, om verdroging te voorkomen."
2. "Geen vervuilende bedrijven bij woonwijken."
3. "Hoe maak je groene verbindingen in de bestaande wijk? Samen met de buurt? Hoe ga je om met de tuin van inwoner?"

De innovatieve werk- en maakstad

1. "Laat zien hoe je innovatieve en maakstad organiseert."
2. "Cluster startup bedrijven en onderwijs (vakscholen)."
3. "Het gezondheidspark is meer een woonwijk dan bedrijventerrein. Dit ook zo inrichten."

De energie neutrale en circulaire stad

1. "Om hergebruik van materialen te stimuleren kan gebruik gemaakt worden van bijvoorbeeld DuSpot. Dat is een matchingstool waarin vraag en aanbod van vrijkomende bouwmaterialen in verschillende fases van een project met elkaar worden gematcht."
2. "Een dilemma voor heel Twente is: hoe om te gaan met CO₂ afvang, afval verwerking, fijnstof en warmte?"
3. "Zet in op beter OV en deelauto's."

De bereikbare stad

1. "Hoe kan je als buurt zelf deelauto's regelen? Zo zijn er minder parkeerplaatsen nodig en kan er meer ruimte vrijgemaakt worden voor groen."
2. "Hoe kan je de bereikbaarheid van het centrum voor ouderen verbeteren? Bijvoorbeeld met golfkarretjes ouderen vervoeren vanaf de parkeerplaatsen."

Het verslag van de bijeenkomst is te vinden in bijlage 4 .

3.2.3 Adviseurs van de toekomst

Als gemeente zijn wij benieuwd op welke wijze jongeren naar de toekomst van Hengelo kijken. Zij zijn immers de toekomst. In samenwerking met het Lyceum De Grundel hebben circa 90 leerlingen van 4 havo meegedacht over de toekomst van Hengelo.

In het project 'Adviseurs van de toekomst' hebben de leerlingen gedurende januari – april 2024 onderzoek uit gevoerd en advies opgesteld. Als gemeente hebben we de vijf thema's meegegeven als kader. In april 2024 hebben de adviseurs van de toekomst hun adviesrapport gepitcht aan de hand van een poster in het stadhuis.

De leerlingen adviseerden om meer sociale verbindingen in de wijk te creëren door extra hondenveldjes te realiseren. Vaak zijn dit ook groene velden met bomen, hier is dus een koppelkans om de biodiversiteit te vergroten en schaduwplekken te creëren tegen hitte. Hondenveldjes hebben dus een dubbele functie.

Winkelcentrums zijn volgens de leerlingen al centrale plekken in de wijk, echter zien zij daar kansen op meer vergroening, betere verkeersveiligheid en duurzaamheid. Daarnaast moet er bij winkelcentra ook 'iets te doen' zijn waarop zij aangaven speelplekken belangrijk te vinden.

De leerlingen vinden verkeersveiligheid een belangrijk thema. Daarom hebben ze aangegeven de fiets meer ruimte te willen geven. Maar ook trends waar we als gemeente op kunnen inzetten zijn meegenomen, neem als voorbeeld de leenfiets.

Er is meer behoefte aan woningen en sommige leerlingen kwamen met concrete locaties waar dit mogelijk gemaakt kan worden. Hierbij hebben ze het idee gevat om scholen samen te voegen en bedrijventerreinen niet als woonlocatie te bestempelen.

De leerlingen van havo 4 hebben voldoende ideeën hoe Hengelo er in 2040 uit moet zien. Daarbij hebben ze rekening gehouden met belangrijke thema's. In de bijlage 5 is een selectie van posters opgenomen om een beeld te geven van hun visie.



4. Ter inzage periode

In het proces voor de vaststelling van de omgevingsvisie stedelijk gebied is het noodzakelijk dat iedereen nog een kans krijgt zijn/haar zienswijze met ons te delen. Dit doen we door de omgevingsvisie ter inzage te leggen. In die periode van zes weken hebben inwoners en ondernemers

de kans de om kennis te nemen van de omgevingsvisie en daarnaast kunnen zij een zienswijze indienen. Als de inzage periode is afgesloten zullen wij de zienswijzen verwerken in de omgevingsvisie waarna deze voor verdere besluitvorming verder gaat in het proces.

5. Terugblik

Na een participatietraject is het waardevol om hierop terug te blikken en de geleerde lessen mee te nemen naar een volgend een participatie. Hieronder zetten we uiteen wat goed ging en waar verbeteringen in het proces aan te brengen zijn.

5.1 Participatie rondom kader

Extern hebben er themagesprekken plaatsgevonden met onze strategische partners. Veel van hen zijn al betrokken geweest bij het opstellen van de omgevingsvisie Hengelo Buiten en Hart van Hengelo. Zij hebben aangegeven het prettig en noodzakelijk te vinden om zo vroeg mogelijk onderdeel te zijn van het proces. Door ze uit te nodigen op de thema's hadden ze voldoende ruimte om inhoudelijk mee te denken.

Het betrekken van individuele inwoners en ondernemers stond eveneens centraal in dit participatieproces. Het blijft een uitdaging om een abstracte visie aan te laten sluiten bij de belevingswereld van de gemiddelde inwoner. Het is niet altijd haalbaar om aansluiting te vinden bij alle doelgroepen omdat zij soms simpelweg geen interesse hebben in de Omgevingsvisie. We hebben geprobeerd om de aansluiting te houden door de vragen laagdrempelig in te steken, vertaalt naar richtinggevende keuzes. Voor opgaves op deze schaal is het heel belangrijk om te bepalen op welk niveau er meegedacht kan worden.

5.2 Participatie rondom omgevingsvisie

Bij de participatie rondom de omgevingsvisie zijn twee brede bijeenkomsten georganiseerd. De eerste brede bijeenkomst was bedoeld om te toetsen en eveneens input op te halen onder inwoners, ondernemers en experts. Hierop terugkijkend mogen we spreken van een succesvolle eerste bijeenkomst met een redelijk hoge opkomst van 50 deelnemers. Dit hebben we weten te behalen door op tijd en goed te communiceren. Door de mix van inwoners, stakeholders en experts kunnen we stellen dat er een gelijkwaardig gesprek heeft plaats gevonden, waarin ieder zijn input is meegenomen.

Bij de tweede brede bijeenkomst hebben we ervoor gekozen gericht te communiceren naar alle deelnemers van de eerste participatieavond. Hierdoor hadden we voorafgaand aan de bijeenkomst de verwachting dat deze minder goed bezocht zou gaan worden dan de eerste bijeenkomst. Het tweede participatiemoment werd bezocht door 20 deelnemers. Zij hebben ons voorzien van input op de gemaakte

visiekaarten. Deze kaarten zijn ontwikkeld om te laten zien op welke wijze de thema's er in Hengelo uitzien.

Naar aanleiding van de lagere opkomst bij de tweede participatiebijeenkomst is een vragenlijst uit gezet onder de deelnemers om de participatie te evalueren en feedback op te halen. Voor ons was het belangrijkste om te achterhalen waarom deelnemers van de eerste bijeenkomst niet deelnamen aan de tweede bijeenkomst. Uit de antwoorden van de respondenten kunnen we concluderen dat sommigen de uitnodiging hebben gemist, niet aanwezig konden zijn door ziekte of andere verplichtingen en niet voldoende geïnteresseerd waren in de omgevingsvisie.

De gekozen locatie en tijdstip bevielen de deelnemers. Hierover kregen we meerdere complimenten van de respondenten op de vragenlijst. De brede bijeenkomsten hebben we gehouden in het MFA 't Berflo. De start van de avonden was om 19.30 uur. Hierdoor kon een groot gedeelte van de mensen die overdag werken er 's avonds toch bij zijn. Volgens de respondenten was de eerste bijeenkomst goed georganiseerd. Tijdens de tweede bijeenkomst had het doel en de opzet van de bijeenkomst duidelijker uitgelegd kunnen worden. Voor een volgend participatietraject is het van belang scherp te zijn op de uitvoering van de avond, waardoor onduidelijkheden kunnen worden voorkomen.

Enquête

Bij het opstellen van de participatie aanpak voor stap 3 en 4 van de omgevingsvisie stedelijk gebied was in eerste instantie het voorstel om tussen de twee bijeenkomsten in een enquête uit te voeren. Tijdens de voorbereiding van de enquête is in overleg met Kennispunt Twente uiteindelijk besloten om af te zien van de enquête. De vragen sloten onvoldoende aan bij de belevingswereld van inwoners. Daarnaast zal een inwoner uit Tuindorp anders reageren dan uit de Hasseler Es. Tevens is tijdens het vormen van het kader een enquête uitgezet met veel response (1.533 respondenten). Tijdens de eerste participatie avond hadden we al veel input opgehaald over de thema's. Dat heeft ons doen besluiten om de enquête niet uit te zetten.

Bijlage 1 Themagesprekken het kader

Uit privacy overweging, worden de organisaties vermeld die aanwezig waren tijdens de gesprekken.

Verslag Stakeholdersbijeenkomst Omgevingsvisie stedelijk gebied, thema Wonen

Datum: 5 september 2022

Aanwezig: Tellers en Benoemers, Gehandicaptenraad, Ho2 Hengelo, Nijhuis Bouw, Kienhuis Gebiedsontwikkeling, Van Wijnen, Euverman en Temmink Makelaars, , Seniorenraad, Twinta, Welbions, Trebbe, Tellers en Benoemers,.

Aftrap

De inleiding en presentatie worden door de gemeente verzorgd. Aan de orde komen:

- Proces Omgevingsvisie
- Actuele beleidskaders omgevingsvisie Buitengebied en binnenstad/ Hart van Zuid
- Beleidsopgaven wonen en trends/ ontwikkelingen

Ronde 1: Bespreken van de opgaven

De centrale vraag die voorligt: Wat zien de stakeholders als belangrijkste opgaven in Hengelo voor het thema wonen en wat betekent dit voor het stedelijk gebied (de ruimtelijke impact)?

Twinta:

Het voorzien in de woon-zorg vraag. Er komt geen verdere uitbreiding verpleeghuiscare, dus ligt de opgave in de realisatie van geschikte woonomgeving met mogelijkheid van 24 uur zorg. Aandachtsgebieden zijn Hengelo Zuid en richting Borne (Stroom Esch).

Welbions:

Op twee doelgroepen ligt de focus:

- Doelgroep ouderen: het gaat om zelfstandig wonen met mogelijkheid van zorg
- Doelgroep jongeren: Ik zie een verschuiving hoe ze willen wonen, mag tijdelijk, kleiner, flexibel, gemengd wonen.

Seniorenraad:

Het bieden van diversiteit in woningaanbod voor senioren. Slechts een klein percentage van de ouderen heeft zorg nodig. Niet iedereen wil in een appartement of knarrenhof wonen. Als senioren bereid zijn te verhuizen dan aandacht voor: levensloopbestendigheid, toegankelijkheid, veiligheid en nabijheid van voorzieningen.

Gemeente:

Voorzien in de huisvesting van alle kwetsbare doelgroepen. Vooral bij ouderen ligt een belangrijke opgave. Er wordt door het Rijk niet voorzien in de uitbreiding van verpleeghuis plekken. Het is belangrijk dat wonen en zorg op elkaar worden afgestemd. Noordelijk en zuidelijk stadsdeel missen nog voorzieningen voor de doelgroep ouderen.

Tellers&Benoemers:

- Behoud en aantrekking jongere beroepsbevolking. Mbo en Hbo (plus)/Wo.
- Die doelgroep aantrekken en zorgen dat ze blijven wonen.
- Betaalbaarheid en aantrekkelijke woonmilieus met dito voorzieningen
- Voorbeeld Strijp S
- Op wijk en buurtniveau doorstroming creëren ook ten behoeve van deze doelgroep (als die van betaalbaar appartement woon carrière maakt naar een eengezinswoning)
- Doorstroming in de wijken realiseren om de gemiddelde leeftijd in de wijken op orde te houden (bijv. Groot Driene en de Hasseler Es).
- Er is een samenwerking tussen de Magneet in het Hart van Hengelo en het stedelijk gebied

Trebbe:

- Zorg dat je flexibiliteit houdt in je omgevingsvisie, maak de grenzen en de kaders niet te strak

Euverman Temmink:

- Hoe zorgen we ervoor dat jongeren die nu opgroeien in de Slangenbeek, willen starten in de binnenstad of Hart van Zuid?
- Er zijn ook heel veel jongeren die graag in een huis met een tuin in een groene buitenwijk willen wonen.
- Wat is nou de woonwens van jongeren. Jongeren die uit een studentenkamer komen hebben andere voorkeur dan jongeren die langer thuis hebben gewoond.

Gemeente:

De realisatie van voldoende duurzame en betaalbare woningen (bestaande en nieuwbouw). Er wordt gediscussieerd over de vraag hoe je met de nodige duurzaamheidsinvesteringen in de bestaande woningvoorraad de woningen tegelijkertijd betaalbaar houdt. Dat is ingewikkeld.

Van Wijnen:

- Verduurzamen bestaande woningvoorraad (isoleren, energiezuinig maken)
- Corporaties zijn heel actief, hier ligt voor hen een belangrijke opgave ook naar de toekomst
- Er ligt een mogelijk nog grotere (complexere) opgave in de particuliere voorraad
- Uitdaging is groot door versnipperd bezit
- Ook vergroenen van de woonomgeving, dit vraagt een gebiedsgerichte aanpak.

Ho2 Hengelo:

Hoe zorg je dat het gebied leefbaar blijft? Verdichting moet ook gepaard gaan met meer groen. Het groen houden van je openbare ruimte, of extra vergroenen.

Kienhuis gebiedsontwikkeling:

- Het flexibel en robuust houden van je visie en plannen
- Wees niet te gedetailleerd.
- Kan remmend werken op de woningbouwproductie
- Stapelen van ambities kan leiden tot verminderde betaalbaarheid en snelheid. Doe het een of het ander en doe het dan goed.
- Is BENG voldoende?
- Voor een bepaalde doelgroep wellicht de ambitie afschalen om daarmee de betaalbaarheid te garanderen
- Flexwoningen is geen structurele oplossing, beter om een lange termijn oplossing te bieden.

Nijhuis Bouw:

- Redeneer vanuit bestaande wijken, wat hebben we al? Wat doen we al, wat hebben we kwantitatief en kwalitatief nog nodig. Probeer in groepsverband met alle partners de opgaven op wijkniveau in beeld te krijgen. Plekken die voor transformatie in aanmerking kunnen komen.
- Sta open voor nieuwe initiatieven, timmer het niet dicht.

Tellers en Benoemers reageert hierop:

- Kijk op wijkniveau wat er nodig is, je moet iets toevoegen wat iets in beweging kan zetten.

Gehandicaptenraad:

- Een belangrijk uitgangspunt is de realisatie van toegankelijkheid voor mensen met een beperking: VN verdrag voor mensen met een beperking
- Verduurzamen bestaande woningvoorraad
- Oudere mensen kunnen de energielasten niet meer betalen, hier moet een oplossing voor komen.
- Werkgelegenheid bieden is de manier om jongeren te behouden of aan te trekken.

Tellers en Benoemers:

- Meer differentiatie aanbrenge in woonmilieus. In Hengelo lijken veel woonmilieus op elkaar.
- Doorbouwen tijdens de komende crisis. Als er weer een crisis op de woningmarkt komt, stagneert de woningbouwproductie. Hoe zorg je dat de productie op peil blijft? Gemeente

Rotterdam heeft ervoor gezorgd dat productie op peil blijft door anticyclisch beleid te voeren.

- Voldoende locaties reserveren om woningbouwproductie uit te kunnen voeren

Gemeente:

- Betaalbaarheid en beschikbaarheid van wonen
- Brede leefbaarheid (hitte/water/groen)
- Randvoorwaarden: aantrekkelijke en voldoende werklocaties, cultuur en sport voorzieningen en zorg voor een aantrekkelijke woonomgeving.

Ronde 2: welke kansen zien we voor het stedelijk gebied?

Gemeente:

- Samenwerking met Enschede. Waar is Hengelo goed in en waar zijn we samen goed in. Alleen met regionale samenwerking komen we verder
- Doorontwikkelen van bedrijfslocaties, doorgroeien ook binnen Twente.
- Aantrekken van voldoende werknemers.

Tellers en Benoemers:

- Veel kansen liggen in buurten die vergrijzen. Deze buurten komen aan het einde van de levenscyclus. Door nieuwe ingrepen, bijvoorbeeld door uitponden, kunnen nieuwe woonproducten en milieus worden toegevoegd voor een nieuwe (jonge) doelgroep. Het doel is meer differentiatie in woonmilieus.
- Pas op voor versnipperd corporatie bezit, proces van lange adem.

Er wordt kritisch gereageerd op het uitponden van corporatiebezit. Het verkoopbeleid heeft de afgelopen jaren geleid tot ongewenste krimp van de sociale voorraad.

Gehandicaptenraad:

Zoek de samenwerking op met dorpen en steden in de regio over de woonruimteverdeling, de bouw en de verduurzaming van de woningvoorraad.

Nijhuis Bouw:

- Er is goed overleg tussen de steden
- Toon lef: gun samenwerkende partijen om op plekken in Hengelo iets van de grond te krijgen. Marktpartijen lopen nu vooral tegen belemmeringen aan. Probeer over 1 of 2 generaties heen te denken.

Kienhuis Gebiedsontwikkeling:

- Aan werk geen gebrek (dus er is geld)
- Mensen (in de bouw) staan in de starthouding
- Voorkom dat straks weer een stroom mensen de sector gaat verlaten.
- Meer verantwoordelijkheid en werkzaamheden bij de marktpartijen neerleggen. Marktpartijen kunnen bijvoorbeeld zelf bestemmingsplannen opstellen.
- Werk efficiënter samen tussen overheid/ markt

Tellers en benoemers:

- Druk aan de onderkant van de woningmarkt blijft ook bij een nieuwe economische crisis.
- De vraag is wel kunnen we voor deze doelgroep dan ook nog betaalbaar bouwen?

Ho2 Hengelo:

- Bouwen is circulair bouwen, andere materialen in plaats van stenen stapelen.
- Duurzaam materiaalgebruik inclusief hergebruik water

Van Wijnen:

- Met nieuwbouw kan je in een keer heel veel goed doen.
- Buiten de gebaande paden durven denken
- Kijk ook naar woon-werk gebieden
- In HvZ gaan we voor woon-werk combinaties, hier liggen ook kansen voor het stedelijk gebied.

Euverman en Temmink:

- Transformeren winkelstrips Klein Driene en ondernemers verplaatsen naar de binnenstad

Gemeente:

- Integreeren van duurzaam, energieneutraal wonen/zorg/welzijn met sportterreinen, onderwijs (en ander maatschappelijk vastgoed) en bedrijventerreinen in circulaire, groene, ecologische, activerende, gezonde leefomgeving.

Overige genoemde kansen:

- Verduurzamen sociale woningbouw.
- Inventariseren bestaand vastgoed met Welbions om geschiktheid voor 24uurszorg thuis te verkennen om zo in de toekomstige vraag te voorzien.
- Kans om leefbaarheid, identiteit, diversiteit, doorstroming Hengelo te vergroten door wijk-/buurtgerichte analyse/aanpak vanuit overkoepelende visie.

Afsluiting:

Iedereen wordt bedankt voor zijn aanwezigheid en inbreng. We nemen de input mee bij de vraagstukken voor de omgevingsvisie.

Verslag Themagesprek omgevingsvisie stedelijk gebied: leefbaarheid en inclusie

Datum: 12 september 2022

Aanwezig: adviesraad sociaal domein, Wijkraad Hasseler Es, Wijkkracht, Gehandicaptenraad, Gehandicaptenraad, RIBW, Nachtburgemeester, Twents Theater

Deelnemers gemeente: stadsdeelregisseur, beleidsmedewerker toegankelijkheid, beleidsadviseur sociaal domein, beleidsadviseur wonen, zorg, welzijn, beleidsadviseur onderwijs/ jeugd, proces coördinator Omgevingsvisie, beleidsadviseur veiligheid, beleidsadviseur cultuur, beleidsadviseur cultuur.

Inleiding

- Gemeente doet een aftrap met een presentatie over de omgevingsvisie en de actuele beleidskaders/ ontwikkelingen.
- Verzoek is om bij de sheet over ontwikkelingen de huisvesting voor jongeren als actueel en urgent vraagstuk op te nemen.

Ronde 1: Wat versta jij onder een leefbare en inclusieve wijk?

- Beleidsadviseur Veiligheid: Veilig wonen en werken
- Nachtburgemeester: Veilig, gezellig en toegankelijk voor iedereen
- Wijkkracht: Naast elkaar, met elkaar en voor elkaar
- Beleidsadviseur Onderwijs/jeugd: Wijk waar iedereen op basis van gelijkwaardigheid aan mee kan doen
- Adviesraad sociaal domein: Groen, veilig, vertrouwd, toegankelijk, 15 minutes city
- Twents Theater: Veilig en voorzieningen. Kijk naar welke voorzieningen veel gebruikt worden, die moeten het meest nabij en snel bereikbaar zijn.
- Gehandicaptenraad: Veilig en toegankelijk. Bij veiligheid is het gevoel van veiligheid belangrijk.
- Gehandicaptenraad: veiligheid, iedereen doet mee
- Beleidsmedewerker Toegankelijkheid: Een wijk waar iedereen met plezier kan wonen
- Stadsdeelregisseur: Schoon en veilig met juiste voorzieningen. De plek van de wieg is niet bepalend voor de plek in de samenleving.
- Wijkraad Hasseler Es: Hasseler Es als voorbeeld dat het goed geregeld is: Veiligheid en verlichting, verkeersveiligheid, met een goed voorzieningenniveau. Zowel winkels als gezondheidscentra, en wijkcentrum dit zorgt ook voor ontmoeting. Groen en wandelroutes.
- RIBW: Een wijk waarin iedereen mee mag doen. Waarin organisaties samenwerken ten dienste van de inwoner met ruimte voor anders denken. Inclusieve financiering voorliggend op wijkniveau.

Rode draad die Marieke benoemt voor een leefbare en inclusieve wijk: Veilig, toegankelijk, voorzieningen en samen&gezellig.

Ronde 2: Wat en waar in het stedelijk gebied zie je de belangrijkste opgave?

- RIBW: Spreiding van Kwetsbare cliënten in de wijken, clusteren van diverse doelgroepen in woonvormen. Dit geldt voor de GGZ maar ook voor andere kwetsbare doelgroepen. Aantal wijken heeft nu nog minder kwetsbare doelgroepen, daar liggen kansen. Cliënten willen graag zo normaal mogelijk meedoen. In Noord liggen kansen voor meer GGZ doelgroepen.
- Beleidsadviseur sociaal domein: Ontmoetingsplekken en plekken waar activiteiten voor wijkbewoners zijn. Aandacht voor het centrum.
- Wijkraad Hasseler Es: Meer kleinere woningen die ervoor zorgen dat ouderen door kunnen stromen.
- Stadsdeelregisseur: Voldoende Huisvesting: versneld en gepast bouwen zodat inwoners in de buurten kunnen blijven wonen. Loslaten van oude gewoonten mbt wonen want de nood is hoog. Kijk naar mogelijkheden voor toevoegen van woningen op bedrijventerreinen en boven Horeca. Mensen moeten elkaar weer ontmoeten, niet alleen binnen de eigen bubbel maar ook daarbuiten. Met elkaar kijken welke ontmoetingsplekken passen, kan een buurthuis zijn maar dat kan ook op andere manieren.
- Beleidsmedewerker Toegankelijkheid: Wijken om het centrum heen. Bijv. de Noork, Wilbert meer vergroenen en ruimte bieden voor parkeren.
- Beleidsadviseur Cultuur: Goede mix tussen koop en huur draagt bij aan inclusiviteit.
- Gehandicaptenraad: Toezicht op ontmoetingsplekken dat dit schoon en netjes achter wordt gelaten.

- Gehandicaptenraad: Bereikbaarheid van wijkzorg en huisarts, brandweer. Aanrijtijd verkorten door slim gebruik te maken van de niet drukke verbindingen zoals fietspaden.
- Twents Theater: Cultuur in de wijken brengen in welke vorm dan ook. Komt hele wijk naartoe. Theater als middel voor sociale verbinding. Maar ook de buurt te betrekken bij de organisatie. Leidt tot ontmoeting.
- Adviesraad sociaal domein: Aandacht voor wandel en fietspaden. Bijvoorbeeld; tegels gelijk, goede stoepkanten en verlichten van trottoir. Inwoners faciliteren met ontwikkeling van hun omgeving. Inrichten van een hofje o.i.d. Integreren van alle vraagstukken die we kennen zoals de energiearmoede, duurzaamheid, waterhuishouding. Denk ook aan zonnepanelen op daken om kwetsbare inwoners
- Beleidsadviseur Cultuur: Kleine woongelegenheden en gedeelde woonvormen. Minder ruimte voor minder geld. Gedeelde ruimtes zonder dat er allerlei belastingnadelen of toeslagnadelen aan kleven.
Sport als middel om leefbaarheid in de wijken te vergoten. Dus voldoende sportlocaties en voorzieningen in de wijken.
- Beleidsadviseur onderwijs/jeugd: Wonen; voorzien in betaalbare passende woningen. Inbreiden, gebruiken van bedrijventerreinen. Oppassen met groen in de wijk.
- Wijkkracht: Wonen als basis, ruimte voor activiteiten en ontmoeting. Aandachtswijken: Groot en Klein Driene en Slangenbeek. 1 financiering op een wijk.
- Nachtburgemeester: ruimte geven aan studenten, creatieve mensen en de LHBTIQ-community. Daadwerkelijk fysieke ruimte bieden, niet alleen in het Hart van Hengelo, maar ook in de wijken. Dit zorgt voor meer reuring in de wijken (volgens concept van socioloog Richard Florida)
- Beleidsadviseur Veiligheid: terugdringen van ondermijnende/criminele activiteiten. Door juist vervallen en afgelegen plekken te her-ontwikkelen. Meer zicht en licht. Zoals Irma suggereert.

Rode draad in de opgaven voor het thema leefbaarheid en inclusie: Huisvesting, diversiteit (doelgroepen en huisvesting), ontmoeting en mobiliteit

Ronde 3: wat zie je als belangrijkste kans en kan je dat vertalen naar een specifieke omgeving in het stedelijk gebied?

- Inwonerparticipatie bij het prioriteren van de vraagstukken vanuit een veiligheid, bereikbaarheid en voorzieningen niveau, op basis van beschikbare data en de data.
- Haal het buitengebied naar binnen; vergroenen van de stad.
- Grote vraagstukken vanuit de wijk integraal benaderen
- Burgerparticipatie en burgerinitiatieven stimuleren en faciliteren
- Wooninitiatieven in samenspraak met gemeente en woningcoöperatie en zorg vorm geven. Denk ook aan mogelijkheden als de campus
- De gemeente kan sneller handelen bij aanvragen voor nieuwe initiatieven vanuit een positieve grondhouding. Geen nee, tenzij, maar: goed idee gaan we mogelijk maken. Betekent ook goed luisteren, er zijn volop goede ideeën in de samenleving.
- Benutten van leegstand; en doorontwikkelen van vastgoed voor en door inwoners zodat het ook aansluit bij een behoefte.
- Slimmer gecombineerd benutten van geldstromen. Doorbreken van verkokering. Omgevingsvisie kan hieraan bijdragen.
- Samenwerken tussen inwoners, partners faciliteren.
- Fysieke plekken voor creativiteit en welzijn verspreid over de stad. Gewezen wordt op een andere socioloog Eric Klinenberg (Palace for the people): inwoners hebben plekken nodig waar ze aan de slag kunnen en elkaar kunnen ontmoeten.
- Veiligheid, netwerk, partners.

Rode draad in de kansen die zijn genoemd: Veiligheid in de brede zin van het woord; veiligheidsbeleving als voorwaarde voor een leefbare inclusieve stad. Praktische oplossingen, gebiedsgerichte aanpak, integraal werken zowel binnen als buiten de gemeente, sport en cultuur als middel, geef ruimte aan participatie en burgerinitiatieven.

De voorzitter sluit de bijeenkomst en bedankt iedereen voor zijn input. De input gaan we betrekken bij het kader van de omgevingsvisie: de integrale vraagstukken waarover de visie zou moeten gaan.

Er wordt een verslag gemaakt en de email adressen worden gedeeld.

Verslag Themagesprek Jeugd en jongeren omgevingsvisie stedelijk gebied

Datum 19 september 2022

Deelnemers: CT Stork College, Armonia, HGV (Hengelose Gymnastiek Vereniging), Wijkkracht Oyfo

Gemeente: Beleidsadviseur sociaal domein, Beleidsmedewerker onderwijs/jeugd, Junior strateeg en Proces coördinator Omgevingsvisie

De gemeente trapt af met een presentatie over het proces van de omgevingsvisie stedelijk gebied en de beleidskaders die er nu liggen onder andere uit de twee andere deel omgevingsvisies voor het buitengebied en binnenstad/ Hart van Zuid en het transformatieplan sociaal domein dat 13 september is vastgesteld door het college.

Wat zien jullie als belangrijke opgave, ontwikkeling of kans binnen het thema jeugd en jongeren in het stedelijk gebied?

Oyfo:

- Organiseer de voorzieningen (ook) dichterbij, in de wijk
- Cultuureducatie is heel belangrijk: voorschools, onderschools, naschools cultuur en onderwijs beter met elkaar verbinden. In Oyfo zijn in de ochtenden nu basisschoolleerlingen aanwezig die daar les krijgen van docenten van Oyfo.
- De belangrijkste vindplaats van mogelijke problematiek is op school. Zorg dus dat instanties in verbinding staan met de scholen. Sowieso zorgen voor versterking van de onderlinge relaties van partners in de wijken (scholen, sport, cultuur, Wijkkracht)
- Ga naar de mensen toe. Niet vanuit de gebouwen denken.
- Vanuit cultuur als signaleringsmiddel, cultuur als middel
Centrale vraag is hoe kun je mensen beter kunt begeleiden, hoe kun je elkaars taal beter spreken.

Armonia:

- Zorg ervoor dat de drempel voor jongeren laag is om na schoolse activiteiten te ondernemen. Voldoende activiteiten in de nabijheid van de wijk helpt enorm. Goed voorbeeld is de wijk Slangenbeek waar veel aanbod is zoals de sport BSO.
- Verenigingen zijn heel belangrijk voor het welzijn van de jeugd/ jongeren. Als vindplaats en voor hun sociale netwerk. Geef verenigingen een bredere rol bij het welzijn van de jeugd. Laat de verenigingen samenwerken. Het is een slechte zaak dat verenigingen nu niet terug te vinden zijn op de gemeentelijke website. Er is voor inwoners en nieuwkomers geen overzicht waar je je bij kunt aansluiten en waar de verenigingen in jouw wijk zitten.
- Een school is veel meer dan alleen een onderwijsgebouw, het is plek voor de gemeenschap.
- Er is meer potentie uit de gemeentelijke wijkgebouwen te halen. Nu vooral een plek voor ouderen.
- Voor jongeren 16-18 is er niks te doen. De wet nix onder 18 zou moeten worden afgeschaft. Ze willen drinken en elkaar ontmoeten, maar ze mogen nergens naar binnen. Ze drinken sowieso wel.

CT Stork college:

- Wij hebben op school vooral te maken met de doelgroep 12-16 jarigen.
- Problemen die wij bij leerlingen zien zijn verveling, agressie, eenzaamheid
- De vraag is welke voorzieningen hebben jongeren behoefte aan? Er zouden meer voorzieningen specifiek voor deze jongeren moeten komen. Dat kan in de wijken maar ook op scholen. Vooral nadruk leggen op sociale activiteiten gericht op versterken onderlinge sociale contacten. Denk ook aan naschoolse activiteiten.
- Voorkom activiteiten met devices.

Wijkkracht:

- Verlengde schooldag met bijvoorbeeld muziek of sport draagt bij aan welzijn.
- Positieve gezondheid is mooi, maar kijk ook naar de mentale gezondheid want die staat onder druk. Jongeren moeten iemand kunnen vinden waar ze hun verhaal kwijt kunnen. Het gesprek erover hebben. De trainer of docent heeft ook een rol als luisterend oor.
- Jongeren gaan niet snel naar een GGZ instelling, je loopt in het dagelijks leven vast. De weg naar de GGZ is veel te groot.

Beleidsadviseur sociaal domein:

- Met het Transformatieplan sociaal domein geeft de gemeente aan dat jongeren in het leven niet allemaal dezelfde route lopen en dat dat normaal is (normaliseren), problemen horen bij het leven. Zorg er met elkaar voor dat je je ze snel opspoort en aanpakt. Houd het laagdrempelig. Belangrijk dat de lijnen bij elkaar worden gebracht, instanties elkaar snel weten te vinden.
- Een probleem is dat er in de wijken geen beschutte (hang) plekken voor de jeugd (12-18) zijn. Voor deze doelgroep is het erg belangrijk dat ze kunnen ontdekken, experimenteren, elkaar kunnen ontmoeten ook buiten het zicht van thuis/ school.

Wijkkracht:

- We hebben het nu zo georganiseerd: je bent bij voetbalclub, niet-leden zijn daar in principe niet welkom. Maar geef jongeren volop de ruimte op allerlei plekken waar ze elkaar kunnen ontmoeten of je nu lid bent of niet.

Oyfo:

- Hoe richt je die plekken in de openbare ruimte in? Ze worden al gauw weggestuurd als ze met een biertje of blowtje zitten.

CT Stork college:

- Aantrekkelijkheid onderwijs voor alle leerniveaus
- Integraliteit en lage drempel: lage drempel op scholen. We werken nog heel erg langs elkaar. Wat is onderwijs en wat is zorg, loopt in elkaar over.
- We hebben een goede samenwerking met Bureau Halt. Integraler werken op scholen, scholen zijn veel laagdrempeliger dan wijkcentra.
- We bedenken veel voor de jongeren. Niet voor ze denken, maar laat ze zelf aangeven wat ze willen.

Wijkkracht:

- Wijkhuizen (Wijkkracht), onderwijs en sport veel meer aan elkaar verbinden
- Gezondheid, financiële gezondheid, schulden, veel jongeren lopen vast.
- Regel het dichterbij, niet bij gemeentelijk loket en aparte indicaties etc. Te ingewikkeld.

Oyfo:

- Wijkkracht in wijkgebouwen/ wijkhuizen, maar zorg dat jullie ook zichtbaar zijn in scholen.
- Hoe kunnen we 1 puzzel met elkaar maken, niet of of. Signalering kan overal. Voorkom dat we weer een nieuw systeem inregelen. Hoe signaleer je dat een kind iets nodig heeft, dat stukje zit bij iedereen (onderwijs, Wijkkracht, sport, cultuur).

CT Stork college:

- Het zou mooi zijn als we 1 plek in de wijk hebben waar je met je vragen naartoe kunt, soort van consultatiebureau.

Armonia:

- We hebben al heel veel instanties. Probleem is de herkenbaarheid. Hoe zorg je dat de kinderen de deur uitgaan, dat ze wat doen aan de verveling. Sport op school is heel belangrijk.
- Het is of sport/ cultuur. Kinderen gaan stoppen als ze op middelbare school zitten. Belangrijk is vrijetijdsbesteding in brede zin.
- Er is heel erg veel aanbod het is alleen niet zichtbaar/ vindbaar.

Wijkkracht:

- Hengelo is qua jongerencultuur achteruitgegaan door het vertrek van de HBO opleidingen. Haal een stuk Saxion terug naar Hengelo.

HGV:

- We hebben bij HGV 800 leden, waarvan het merendeel bestaat uit jeugd/ jongeren.
- We proberen kinderen zo lang mogelijk vast te houden binnen de vereniging, door ze op te nemen in het team en ze ook een andere rol aan te bieden (bijv. team begeleider)
- Vanaf 16 gaan ze vaak stoppen.

- HGV wordt uit gymzaal gezet zodra de school stopt te bestaan (voorbeeld Brücknerstraat en Cruys Voorberghstraat). In Hasseler Es nu geen gymzalen meer. Het gymmateriaal is slecht, materialen worden betaald uit het onderwijsbudget. We hebben de laatste jaren steeds minder materiaal en van slechtere kwaliteit.
- Wij huren ruimtes bij gemeenten: huurprijs gaat enorm omhoog komende jaar. Dat wordt een probleem.
- Sportverenigingen is een manier om ook andere doelgroepen uit de samenleving te ontmoeten. Op school is maar een klein stukje van de samenleving.

Armonia:

- Je kosten gaan omhoog als je gaat decentraliseren. In elke wijk een gymzaal, materiaal kost meer geld dan als we het centraal organiseren. Daar moet een goede afweging in komen. Voor jongeren hoeft niet al het aanbod in de wijk aanwezig te zijn.

Beleidsadviseur sociaal domein:

- Je wilt toe naar flexibele ruimtes met veel opslag van diverse materialen in wijken.
- Waar identificeer je je mee als je 16 bent? Dat is een ontdekkingstocht.
- Meer aandacht van nut en noodzaak voor vrijetijdsbesteding na school is heel belangrijk (IJslands model)

Wijkkracht:

- Kijk ook naar de verbinding met sportclubs/ Basic Fit
- Het gaat om de sociale verbinding
- Alles wat je aanbiedt kost bijna geld. Daarmee sluit je groepen uit. Vrij toegankelijke voorzieningen in wijken zoals skatepark, Cruyff Coards zijn belangrijk.

Oyfo:

- Er is behoefte aan minder regels. We lopen vast.
- Wordt de gemeente met de minste regels. We zijn teveel van onze kostbare tijd bezig met subsidies en verantwoording. Staat niet in verhouding tot elkaar.

Armonia:

- Maak het laagdrempelig voor verenigingen. We zijn allemaal vrijwilligers. Hoe zorg je dat je vrijwilligers behoudt?
- Kinderen die gebruik kunnen maken van het sport en cultuurfonds, veel te ingewikkelde aanvraag. Houd het simpel, misbruik van regelingen blijft toch wel.
- Terugloop muzieklessen, terugloop jeugdorkesten, als het zo doorgaat hebben we over 5 jaar geen Hengeloos jeugdorkest meer. Zorg voor de financiële bereikbaarheid van de muzieklessen.

Oyfo:

- Niet afrekenen op aantal leerlingen bij subsidie-verstrekking, dat leidt tot een verkeerde prikkel. Beter zou zijn dat je stuurt op het aantal ontmoetingen. We moeten af van de afrekencultuur. Verenigingen moeten er zijn om verbinding en ontmoeting te stimuleren. Aan de andere kant hebben we de culturele kernvoorzieningen met professionele opleiders. Laten we verbinding zoeken tussen verenigingen en kernvoorzieningen. Negatieve prikkel: hoe meer leerlingen hoe meer beloning je krijgt.
- We hebben geen kaart van alle accommodaties/ voorzieningen, puzzel. Wie heeft een huisvestingsvraag? Kijk overstijgend wat er al is. Het gaat veel meer om verbeteren van relaties, en veel minder om inhoud.

Armonia:

- Sportakkoord? Waarom geen sport/ cultuur.
- Waarom niet vrijetijdsbesteding breed?

HGV:

- Hengelo Sport is er wel, maar die faciliteert weinig andere sporten

Er is een mooie opbrengst opgehaald. Iedereen wordt bedankt voor zijn deelname en inbreng. We gaan de input betrekken bij het Kader van de omgevingsvisie. Iedereen ontvangt een verslag en de email adressen worden gedeeld.

Verlag themagesprek gezondheidszorg in het kader van de omgevingsvisie stedelijk gebied

Datum: 27 september 2022

Deelnemers: GGD, Wijkkracht, Lokaal preventieakkoord, ZZP, ATC, Bibliotheek, GGD, Carint Reggeland.

Deelnemers gemeente: Beleidsmedewerker Welzijn, Junior Strateeg, Regisseur WMO, Proces coördinator omgevingsvisie, Beleidsadviseur Wonen, zorg en welzijn

De gemeente leidt het gesprek in met onder andere een presentatie over de kaders voor de omgevingsvisie stedelijk gebied

Naar aanleiding van de presentatie:

ATC: Wat doen jullie met roken, ik krijg bij ATC rookvrije zones niet voor elkaar.

Diane: hebben we te weinig gedaan aan preventie? We zien namelijk weer een toename van roken onder jongeren.

GGD: zit bij de regionale omgevingstafel

Arbeidsmarkt, krapte: hoge werkdruk, veel zieken onder personeel.

Eerste ronde: wat zie je als belangrijkste strategische opgave voor de gezondheidszorg in het stedelijk gebied?

GGD: Maak een veilige groene omgeving rondom de verstedelijking.

Beleidsmedewerker Welzijn: het creëren van gezonde, groene, klimaatadaptieve leefomgeving, waar zowel fysiek als sociaal welbevinden hoog in het vaandel staat. Inwoners hebben daarin een sleutelrol. Neem mensen mee bij de inrichting. Elke wijk is anders. Maatwerk aanpak.

Wijkkracht: meer ruimte voor ontmoeting voor alle doelgroepen in alle woongebieden. Neem het direct mee bij de inrichting. Kan zowel in binnen- als buitenruimte. Verschillende voorzieningen voor verschillende doelgroepen.

Lokaal preventieakkoord, ZZP: Toekomstgericht investeren in gezondheid. Het gaat om preventie. Professionals en bewoners aan zet. Gemeente meer loslaten, minder kaders helpt om energie los te krijgen. In Slangenbeek en Klein Driene met projecten gestart. Daar zat energie. Vanuit positieve gezondheid. Waar ligt een kans? In Klein Driene gestart in Anninkschool. Daar is een veilige omgeving (verbindplaats), belangrijke randvoorwaarde. In gesprek gaan met inwoners om te vragen waar hun behoefte ligt. Voorbeeld: wandelgroep doet mee aan de diabetes challenge.

GGD: Begin niet met een project eenzaamheid bestrijden, maar kom eerst positief in contact met bewoners.

Belangrijke steekwoorden: Ontmoeten, verbinden, positief, doelgroep erbij betrekken

ATC: Sportverenigingen met hun clubhuizen en hun vrijwilligers kunnen meer betekenen voor de zorg in het stedelijk gebied. Maar amateur vrijwilligers moeten begeleid worden door professionals (vanuit zorg of jobcoaches). Stille armoede en vereenzaming neemt toe in Slangenbeek. Vergrijzing wordt een probleem. Projectvrijwilligers zijn goed te vinden, lange termijn vrijwilligers is wel lastig, die worden schaars. Mensen die het moeilijk hebben zou je moeten interesseren om vrijwilliger te worden. Dat geeft betekenis aan hun leven. Draagt bij aan positieve gezondheid.

Voor de korte termijn zijn heel wat problemen terug te voeren op de gestegen energieprijzen zeker ook voor verenigingen.

Bibliotheek: onvoldoende beheersing van basisvaardigheden. Voldoende beheersing van basisvaardigheden is een voorwaarde om gezond te zijn/blijven. 7% van de bevolking is laaggeletterd (ook autochtone bevolking). Alle doelgroepen gaat dit aan.

Carint Reggeland:

Vanuit bepaalde koker gaan we naar mensen toe. We moeten toe naar langjarig commitment. Niet de kaasschaaf hanteren. We gaan nu inzetten op versterken voorliggend veld, maar dat gaat ten koste van maatwerk zorg. We benaderen het zo vanuit de kokers. Een gaat ten koste van het andere. Wij mogen niet meer achter de voordeur, maar voorliggend veld vindt deze mensen niet meer. We willen ruimte krijgen om het anders te doen.

Geef organisaties een klein budget. Mediant heeft ruimte nodig om projecten op te pakken.

Ontschotting van de verschillende wetten. Wet en regelgeving houdt ons in een dwangbuis. Langdurig commitment is ook lef voor nodig bij bestuurders.

GGD: meer bouwen, betekent meer hittestress. Meer ruimte voor groen, voorzieningen, ontmoeting. Benut de regionale omgevingstafel om daarover na te denken.

GGD: mobiliteit belangrijke randvoorwaarde bij verstedelijkingsopgave. Luchtkwaliteit, geluidsoverlast, hitte. Zijn echt grote problemen.

Voedselomgeving. Wat is normaal om te eten? Dat is niet de MC Donalds. Niet in de buurt van scholen. Kijk naar wat beter kan: moestuin initiatieven bij scholen.

Regionale Omgevingstafel: met ketenpartners kijken we naar ruimtelijke plannen.

Regisseur WMO: Toegankelijkheid, juiste aanbod en ontmoetingsplekken in wijken organiseren. Eigenaarschap vergroten bij inwoners daarmee kun je gedrag veranderen. We komen uit een pamper cultuur. Hoe begeleidt je dat? Hoe maak je ze eigenaar van een ontwikkeling in de buurt. Niet altijd alle problemen voor bewoners oplossen. Hoe wakker je eigenaarschap aan. Wat zijn triggerpoints. Kijk ook naar andere triggers dan life events zoals de oorlog in Oekraïne of de energiecrisis.

Rode draden:

- Veilig en groen
- Welbevinden
- Klimaatbestendig
- Eigenaarschap
- Basisvaardigheden
- Maatwerk en lef
- Verbinding (tussen mensen, binnen het gemeentehuis, tussen partners)
- Ontmoeting
- Positief

Ronde 2:

Wat zie je als belangrijkste kans in het stedelijk gebied?

Carint Reggeland: er is nu urgentiebesef. De crisis gebruik maken om het nu anders te doen. Fysieke inrichting moet anders, de mobiliteit moet anders, het voorliggend veld in de wijken moet anders. De houdbaarheid hoe we het altijd gedaan hebben staat onder druk.

Regisseur WMO: Strategische plek voor wijkcentra is heel belangrijk. Voldoende uitwijkmogelijkheid binnen wijkcentra om verschillende doelgroepen te bedienen. Beter gebruik maken van wat er is aan fysieke plekken.

GGD: verbinden: in het gemeentehuis, in het college, tussen fysiek-sociaal, tussen partners.

GGD: focus op gezondheid in de ruimtelijke inrichting.

Bibliotheek: Betrek inwoners.

ATC: stoppen met de zorg, dan krijg je eigenaarschap en lossen problemen vanzelf op. Je moet bij jezelf beginnen. ter illustratie een voorbeeld van een docent in het onderwijs: aan wie geef je de aandacht aan? 25% slimsten, 50% middenmoters, 25% zorgleerling? Dat blijft een belangrijke vraag.

Junior strateeg:
Kansengelijkheid, iedereen verdient evenveel aandacht.

Beleidsmedewerker Welzijn: zet aandacht in op die groep waar je de meeste gezondheidswinst kan behalen.

Lokaal preventieakkoord, ZZP: Verbinding. Er zijn kansen als je achter de voordeur komt bijv. i.v.m. herstructurering dan hoor je ook andere verhalen/ problemen.

Wijkkracht: Verbinden en faciliteren.

GGD: inzetten op de geest van de Omgevingswet: verbinding, gebiedsgericht werken, mee koppel kansen ten gunste voor gezondheid. Thuiswerken draagt daar niet aan bij. Arbeidsmarkt: tekorten, we kunnen lat wel hoog leggen maar zorg dat je wel voldoende personeel hebt.

De gemeente vat de kansen samen in enkele steekwoorden: kansengelijkheid, ontmoeting, wijkcentra, verbinden (ook mee koppelkansen), betrek inwoners, eigenaarschap en positieve gezondheid.

De bijeenkomst wordt afgesloten. De gemeente bedankt iedereen voor zijn/ haar inbreng. We spreken af dat we elkaars email adressen uitwisselen en dat de gemeente na het vaststellen na het kader de deelnemers weer informeert over de gekozen vraagstukken en het vervolgproces van de visie.

Verslag bijeenkomst omgevingsvisie stedelijk gebied, groen, blauw, bodem. Maandag 5 september 2021

Aanwezig: Waterschap vechtstromen, Provincie Overijssel, Stichting 074, Ten-Net, Gildebor, Groei&bloei, KNNV, Bijenvereniging

Gemeente Hengelo: Strategisch adviseur duurzaamheid, Bestuurlijk juridisch medewerker bodem, Senior beleidsadviseur.

Aan de hand van een korte presentatie worden de deelnemers meegenomen in het tot nu toe gelopen proces om te komen tot een omgevingsvisie voor Hengelo. Er volgt een korte toelichting op de eerste 2 stappen, de omgevingsvisie voor het buitengebied en de omgevingsvisie voor Hart van Zuid en de binnenstad. Ook de huidige beleidskaders voor groen, water en bodem worden toegelicht. Na het delen van de actuele trends en ontwikkelingen gaan we in gesprek aan de hand van 2 vragen over de opgaven voor groen, water en bodem.

Ronde 1: Wat en waar is de belangrijkste strategische opgave in het stedelijk gebied?

- Behoud openbare ruimte. Niet alles volbouwen er moet vrije ruimte zijn voor ontmoeten, spelen etc. De lagere parkeernorm is een bedreiging voor deze vrije ruimte/openbare ruimte.
- Hoe geef je invulling aan klimaatadaptatie? Dit is vooral een uitvoeringsopgave. Het combineren van opgaven zal hierbij nodig zijn omdat de ruimte beperkt is en de ruimtelijke vraag groot. Een goed voorbeeld is het bekenherstel project, hier kunnen veel opgaven samengevoegd worden. Klimaat, water, groen, ontspanning etc.
- Maak gebruik van de kansen die zich voordoen bij projecten, een goed voorbeeld is de herinrichting van de markt. Hier wordt meteen de wateropgave meegenomen en gecombineerd met meer groen.
- Groen en water zijn door de hele stad belangrijk. Het moet wel gaan om kwalitatief groen dat klimaatbestendig is. Bomen moeten groot/oud kunnen worden. Dat is nu niet het geval.
- Dilemma is de groeiambitie van Hengelo. Om de alle ambities waar te kunnen maken zullen we bij nieuwbouw de hoogte in moeten.
- Dieren zijn belangrijk. Hier ligt een opvoedkundige taak. Het nut van dieren en insecten moet bij de jeugd meer onder de aandacht gebracht worden. Bijen zijn van groot belang voor de biodiversiteit. Voor solitaire bijen moet ruimte zijn in de stad. Dat betekent wildgroei en bodem. Opgave voor de hele stad.
- Haven meer benutten voor toerisme en jongeren. De rafelrandjes van de stad zijn mooie plekken die jongeren aantrekken. Maak activiteiten mogelijk.
- Bij nieuwe ontwikkelingen is natuur en water geen rest opgave maar een integrale opgave. Stapeling functies zou uitgangspunt moeten zijn.
- Water en bodem moeten leidende principes zijn bij ontwikkelingen. Aandacht voor een gezonde bodem en ordening in de ondergrond.
- Groen wordt nog te veel gezien als kostenpost. Integraal meenemen bij gebiedsontwikkeling/bouwprojecten.
- 3-3-300 regel: min. 3 bomen te zien vanuit woning, min. 30% wijk vergrotend met groen bladerdak, min. 300 ha. groen vanuit huis bereikbaar.
- Aandacht voor duurzaam groen, plantgat boom moet groot genoeg zijn om oud te kunnen worden. Dit betekent ook bomen planten die tegen droogte kunnen. Nazorg bomen belangrijk.
- Om de biodiversiteit te vergroten moeten er veel vaste planten geplant worden in de wijken. Planten brengen voedselketens op gang. Meer aandacht voor ruige hoekjes.
- Ook aandacht voor biodiversiteit, micro leven in de ondergrond.
- In alles wat we doen moeten we circulair denken. Meer aandacht voor het buitenleven/mediterrane. Zwemwater, buiten ruimte geschikt voor buiten zijn.
- Betrek zorgverzekeraar bij opgaven in de buitenruimte vanwege gezondheid. Gezondheid is een opgave in de buitenruimte.
- Klimaatbestendige stad draagt aan heel veel opgaven bij, gezondheid, groen, blauw.
- De schaa sprong zorgt ook voor een risico. Laat op tijd weten waar werken, waar wonen etc. gerealiseerd gaat worden. TenNet op tijd aan laten sluiten.
- De opgave voor groen en water kan ook een bedreiging zijn voor de kabels en hoogspanningsmasten van TenNet. Vernatting beperkt de bereikbaarheid en kan instabiliteit zorgen van de bodem.
- Burgers moeten meer betrokken worden bij de opgaven. Bij burgers liggen ook oplossingen, denk aan de verstening van de tuinen.

2^{de} ronde: Wat en waar zie je de belangrijkste kans in het stedelijk gebied?

- Natuur inclusief bouwen als uitgangspunt nemen. Bij het ontwerp van opgaven dit direct meenemen dit is makkelijker dan het achteraf toe voegen.
- Wijknormen voor groen invoeren, bijvoorbeeld de 3-30-300 regel.
- Pak gebieden integraal aan.
- Gebruik de kaarten van de hotspots (warmte, wateroverlast etc.) om beleid te maken. Probeer deze problemen op te lossen met het gecombineerd inzetten van groen, water etc.
- Preventie en voorlichting zijn heel belangrijk. Mensen moeten anders gaan denken, dat heeft tijd nodig en betekent veel voorlichting en langdurige inzet van voorlichting.
- 70% van de ruimte in een wijk is in particulier bezit. Oplossingen en opgaven op het gebied van water moeten daarom vooral ook daar gezocht worden. Maak in iedere wijk een voorbeeld tuin. Voorlichting door te laten zien hoe het ook kan met waterton, waterdoorlatende stenen, inrichting groen etc.
- Durf ook out-of-the-box te denken. Bijvoorbeeld bijenkassen in het havengebied. Gebruik de bedrijventerreinen om de biodiversiteit te verhogen. Veel onbenutte ruimten en daken op bedrijventerreinen.
- Combineer programma's. Als de straat open gaat dit aangrijpen om andere opgaven voor elkaar te krijgen.
- Begin met voorlichting op scholen. Tinyforrest op schoolplein. Veel van de schoolpleinen zijn nog betegelt.
- Neem in een plan van eisen op dat groen mee wordt ontworpen.
- Eis dat water wordt opgevangen bij nieuwbouw voor bijvoorbeeld doorspoelen wc.
- Realiseer een voedselbos, moestuin, wijktuin in wijken. Plant appelbomen i.p.v. Eiken.
- Sta open voor bewoners initiatieven. Zorg voor begeleiding en advisering om de slaagkans van initiatieven te vergroten.
- Beschrijf ook voor de rest van de stad welke doelgroepen je wilt huisvesten. Ook aan de kant van de UT kan meer ingezet worden op jongeren.

Iedereen wordt bedankt voor zijn deelname aan dit gesprek. De gemeente neemt de input mee bij het formuleren van de vraagstukken voor de omgevingsvisie.

Verslag Themagesprek Nieuwe Economie Een gesprek in het kader van de omgevingsvisie stedelijk gebied Hengelo

22 september 2022

Deelnemers: Smeot, KHN, Green Box, Morssinkhofgroep, HTSP, Werkplein, Transheroes.

Gemeente: Accountmanager, senior adviseur sociaal domein, projectleider Circulaire economie, Proces coördinator omgevingsvisie, senior beleidsadviseur.

Ronde 1:

Wat en waar is de belangrijkste strategische opgave binnen het thema in het stedelijk gebied?

Green Box: Hoe past de ruimtevraag van woningen, bedrijven, duurzaam opwekken energie? Weinig recreatie, waar mensen broodje kunnen halen (werklocaties). Gigantische opgave qua extra inwoners (gestapeld wonen). Betaalbaar wonen de grootste aantrekkingskracht, horeca et cetera volgt wel. Wil je veel energie opwekken moet je naar grotere windmolens. Fotonica, Twente complementair aan Eindhoven. Met welke bril kijk je naar afstand? (in Shanghai afstanden afleggen als Hengelo – Eindhoven). 5000 woningen realiseren a €150.000, dan was krapte op arbeidsmarkt opgelost.

Senior beleidsadviseur: nu een te eenzijdige benadering van functies. Toekomstige werklocaties hebben een meer diverse functiemix en moeten aantrekkelijker worden. Ook een om talent te behouden en aan te trekken.

Projectleider Circulaire economie: Smart grid / off grid. Niet meer vanzelfsprekend uit kunnen gaan van landelijk netwerk in de toekomst, maar naar lokale voorziening. Niet gezellig op Westermaat, Twentekanaal etc. Bedrijventerrein herdefiniëren. Ruimte creëren voor woningbouw en bedrijven. Veel woningen toevoegen in binnenstad heeft dan ook eigen winkelcentrum nodig. Maar dan komt de discussie: geen flat voor de deur, maar je moet de hoogte in. Ook bij bedrijven? Bijv laboratoria. High tech maakindustrie achterhaalde term? Voor een 100.000 + gemeente zal wonen de hoogte in moeten en ruimte gecreëerd moeten worden voor nieuwe economie: bedrijvigheid in bestaande woongebieden of woongebieden omvormen.

Morssinkhofgroep: er ligt een grote opgave in realisatie van wonen, opvullen van de leegstand. Kijk naar de Laan Hart van Zuid. Mensen moeten verbondenheid met Hengelo krijgen. Mensen hebben ander gevoel bij Enschede dan bij Hengelo. Aantrekkelijkheid van de stad.

Green Box: pas op dat je gaat concurreren met Enschede. Zet in op betaalbare woningen en zeer goede verbinding met Enschede.

Morssinkhofgroep: Lokaal opwekken en lokaal gebruiken. We willen windmolen, maar liggen pijpleidingen van de NAM. Oplossing moet worden gevonden, gaat je niet lukken met zonnepanelen alleen. Het moet elkaar aanvullen. Wij moeten nog wennen aan windmolens. Kan niet tegen de bank zeggen 'doe maar een kleintje', moet een grote zijn om het te financieren. Als je nu iets wil, gaat traject in van 6-8 jaar, dan ga je 300 meter de lucht in. Bereikbaarheid: groei als stad is gigantische druk op de infrastructuur.

Accountmanager: Zorgen over bedrijventerreinen. Zorgen voor nette en aantrekkelijke bedrijventerreinen. We beperken onszelf qua ruimte (hoogte).

HTSP: Kiezen voor een duidelijke profilering. Ook qua woningbouw duidelijke profilering, dus enkel betaalbaar of ander segment? Regie als gemeente? Als je visie hebt, moet je ook duidelijke keuzes durven te maken. Als je uitzoomt zie je Eindhoven, maar als je inzoomt zie je ook een duidelijke segmentering. Door automatisering relatief meer ontwerp nodig, minder assemblage.

Senior beleidsadviseur sociaal domein: Krapte op de arbeidsmarkt. Te veel banen of te weinig mensen? Mismatch? Technologie inzetten als ondersteuning personeel.

HTSP: de ratio verandert, een verschuiving naar meer personeel voor ontwerp (R&D) en minder personeel op uitvoering door automatisering (of door outsourcing?)

Transheroes: Minder kijken naar opleidingsniveau en meer kijken naar skills, bepaald steeds meer je salaris.

Werkplein: Mensen vasthouden door doorgroeimogelijkheden te bieden. Als bedrijven veel met elkaar samenwerken.

KHN: Beter verbinding tussen Hart van Zuid en centrum. De verbinding tussen Metropool en de binnenstad is nu niet logische en niet zichtbaar. Aandacht voor voldoende parkeren en ondersteunende horeca bij bedrijven.

Smeot: Curriculum ROC opgelegd door rijksoverheid, is een mismatch met wat bedrijven nu vragen.

Smeot: Gigantisch tekort in de maakindustrie. Moeten ook leren met robots te werken. Veel geld naar R&D. Maar in Hengelo ook een hele belangrijke infrastructuur voor MBO aanwezig, onderhoud die en investeer daar ook in.

Transheroes: Strakke lijn tussen wonen en werken achterhaald. In de overloopgebieden meer aandacht voor goede mix tussen wonen, werken, groen en ondersteunende horeca.

Ronde 2:

Wat en **waar** zie je de belangrijkste **kans** in het stedelijk gebied?

Transheroes: Doelen beter omschrijven. Werken naar doelen in plaats van dat regels initiatieven in de weg staan.

HTSP: dat vergt wel een cultuuromslag. Want regels zijn heel veilig, maar durf een precedent te scheppen.

Smeot: Mooie kans om band tussen scholen, overheden en bedrijven te versterken. Gemeente kan daar een belangrijke rol in spelen.

Werkplein:

Bedrijven meer met elkaar laten samenwerken en daarmee kennis te delen en uit te wisselen. Maak gebruik van elkaar, dan kom je samen verder.

HTSP: Profileren, duidelijk zijn in welke mensen je aan wil trekken.

Transheroes: begin met de bouw van starterswoningen en flexwoningen. Als starters er eenmaal zijn, vertrekken ze niet zo snel meer.

Morssinkhofgroep: betere samenwerking, versnellen van initiatieven, informatie delen tussen bedrijven, onderwijs en gemeente.

Morssinkhofgroep: flexibiliteit om mee te bewegen met nieuwe ontwikkelingen.

Projectleider Circulaire economie: oplossing zoeken voor de mobiliteit en de energie infrastructuur.

Green Box: Bottom-up initiatieven meer ruimte geven ook als dat schuurt met wet-/regelgeving. Meer behoefte aan experimenteer-/innovatieruimte bijv. voor waterstofopslag, batterij containers. We hebben een innovatievoucher nodig. Hengelo zien als 1 grote campus, de afstanden zijn kort, de onderlinge netwerken verstevigen.

Afsluiting:

De proces coördinator omgevingsvisie sluit de bijeenkomst af en bedankt iedereen voor zijn/haar deelname en inbreng. De werkgroep neemt de input mee naar het formuleren van de vraagstukken in het Kader van de omgevingsvisie. Eind dit jaar zal de gemeenteraad naar verwachting het Kader vaststellen. Begin volgend jaar hopen we weer gebruik te maken van jullie ideeën bij het schrijven van de visie.

Bijlage 2 Enquête onder inwoners en ondernemer



Factsheet Omgevingsvisie Hengelo - Inwoners

Om Hengelo in de toekomst nog mooier, beter en gezonder te maken, stelt de gemeente Hengelo een omgevingsvisie op. Hierin beschrijft de gemeente wat nodig is voor Hengelo in de toekomst. Om die reden wil de gemeente Hengelo van inwoners weten hoe zij denken over de huidige situatie van de wijk en welke wensen zij hebben voor de toekomst.

Om antwoord te krijgen op deze vragen is het HengeloPanel ingezet. De leden van dit panel zijn diverse vragen voorgelegd over hun wijk, nu en in de toekomst. Aan deze peiling deden 1.533 inwoners mee, waarvan 810 via sociale media.

KennisOpunt Twente

De huidige woonsituatie

7.1 wordt gemiddeld als cijfer gegeven aan de eigen wijk

De top drie meest **positieve kenmerken** in de wijk zijn:

| | | |
|---------------------|-----------------------------|---------------|
| 35% | 51% | 38% |
| #3 Groen in de wijk | #1 De nabijheid van winkels | #2 De ligging |

De top drie kenmerken om te **verbeteren** in de wijk zijn:

| | | |
|-----------------------------|--------------------------------|---------------------|
| 18% | 51% | 31% |
| #3 Meer aangepaste woningen | #1 Overlast door milieuspecten | #2 Groen in de wijk |

61% wil nooit meer weg uit de huidige wijk

8% wil binnen een jaar verhuizen

KennisOpunt Twente

Woningbouw

Waar zou u nieuwe woningen bouwen binnen de gemeente?

| | | |
|---------------------------|---|---------------------------------|
| In het buitengebied (15%) | Hart van Zuid en in de binnenstad (32%) | In alle wijken een beetje (42%) |
|---------------------------|---|---------------------------------|

Welk type woning moet er gebouwd worden (top 3)

| | | |
|----------------------|-----------------|--------------------------|
| Seniorenwoning (40%) | Rijwoning (32%) | Twee-onder-één kap (27%) |
|----------------------|-----------------|--------------------------|

Sociale verbondenheid

Hoe ervaart u de sociale verbondenheid in uw wijk?

| | |
|---|-----|
| Iedereen kent elkaar en helpt elkaar indien nodig. | 17% |
| Iedereen groet elkaar en laat anderen in zijn waarde. | 50% |
| Iedereen doet zijn eigen ding. | 24% |
| Er is af en toe onenigheid. | 3% |
| Ik voel geen aansluiting | 7% |

KennisOpunt Twente

Groen en duurzaam wonen

70% ervaart voldoende groene plekken in de eigen woonomgeving

Hoe kan uw wijk groener worden ingericht? (top 3)

| | | |
|--|---|---------------------------|
| Meer planten en bomen in de wijk (29%) | Toevoegen van groen rondom een parkeerterrein (18%) | (meer) Groene daken (16%) |
|--|---|---------------------------|

22% vindt dat de wijk niet groener hoeft te worden ingericht

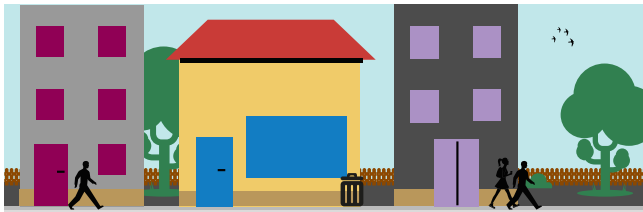
64% ervaart overlast van droogte, water en/of hitte

De twee meest ervaren vormen van overlast zijn:

| |
|--|
| 33% Te warm binnenshuis |
| 23% Schade door droogte aan tuin en/of woning |

72% vindt het belangrijk om (meer) duurzame energie op te wekken

KennisOpunt Twente



Factsheet Omgevingsvisie Hengelo - Ondernemers

Om Hengelo in de toekomst nog mooier, beter en gezonder te maken, stelt de gemeente Hengelo een omgevingsvisie op. Hierin beschrijft de gemeente wat nodig is voor Hengelo in de toekomst. Om die reden wil de gemeente Hengelo van ondernemers weten hoe zij denken over de huidige situatie van hun werklocatie en welke wensen zij hebben voor de toekomst.

Om antwoord te krijgen op deze vragen zijn ondernemers gevraagd een vragenlijst in te vullen. Deze ondernemers zijn diverse vragen voorgelegd over hun werklocatie, nu en in de toekomst. Aan deze peiling deden 81 ondernemers mee.

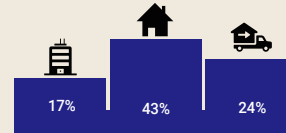
Ondernemers in Hengelo

Hoeveel jaar zijn de ondernemers (ongeveer) gevestigd in Hengelo?



52% woont zelf ook in Hengelo

Als een ondernemer zelf ook in Hengelo woont, wat is dan de reden?



#3 Omdat mijn bedrijf daar gevestigd is

#1 Ik ben in Hengelo geboren en mijn bedrijf gestart

#2 Ik ben in Hengelo gekomen en daarna mijn bedrijf gestart



52% noemt de goede reisafstand tussen hun woonplaats en Hengelo als reden om niet ook in Hengelo te willen/hoeven wonen

Werklocatie

Wat was de reden om u op deze locatie te vestigen? (top 3)



De bereikbaarheid (78%)



De uitstraling (31%)



De aanwezigheid van en samenwerking met andere ondernemers (23%)

7.5



wordt gemiddeld als cijfer gegeven aan de eigen werklocatie?

Welke drie kenmerken moeten worden verbeterd om de tevredenheid te verhogen? (top 3)



De veiligheid (31%)



De uitstraling (26%)



De status van onderhoud (27%)

Toekomstperspectief



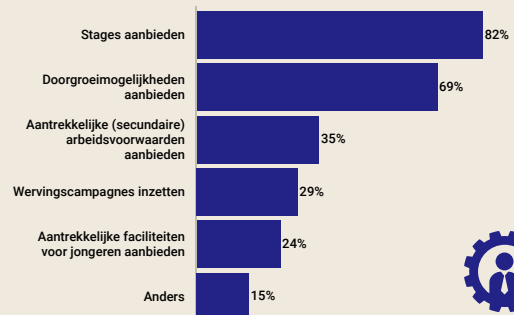
85% zegt (voorlopig) goed op zijn plek te zitten op de huidige werklocatie

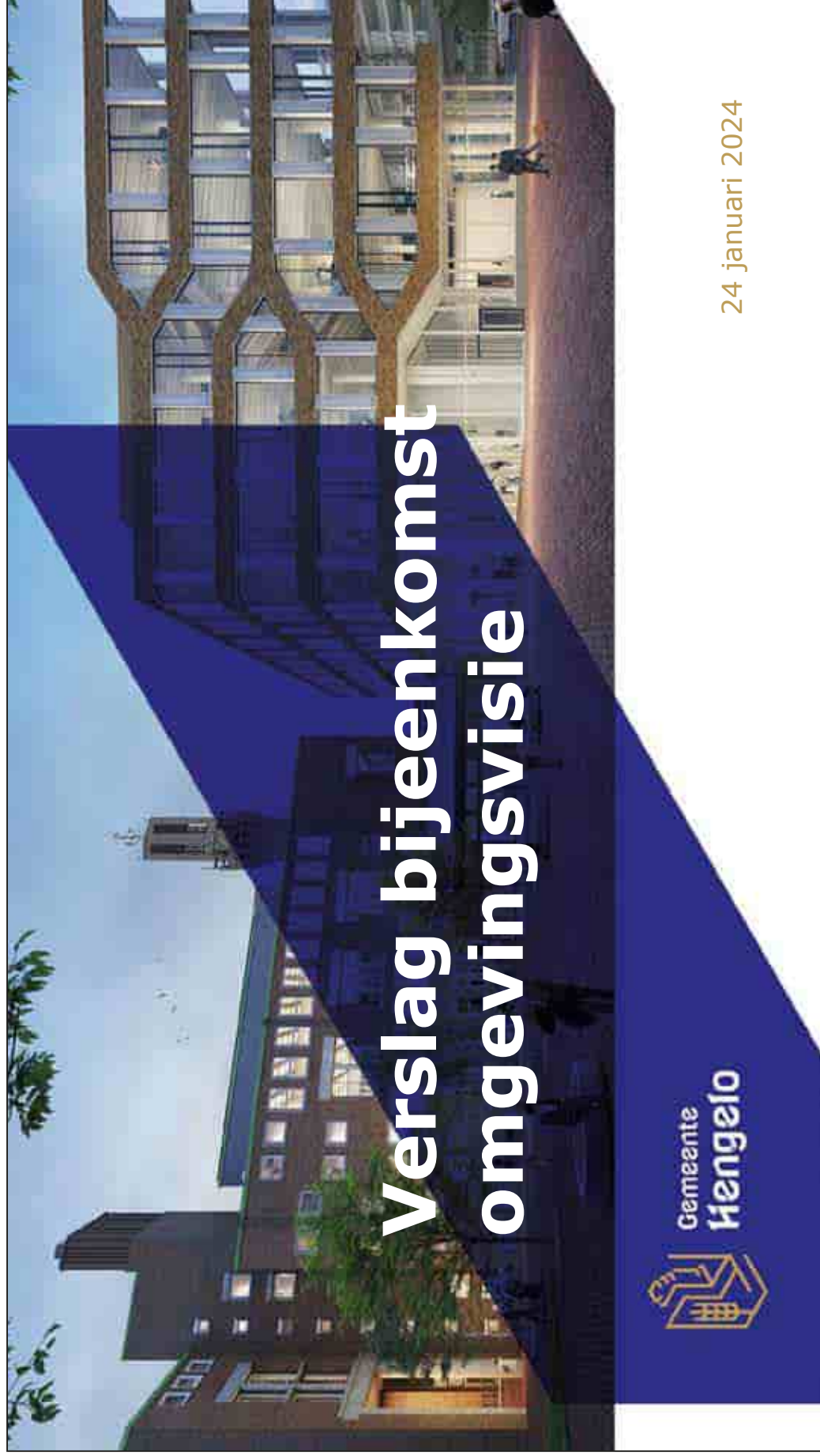
De groei van de Hengelo



68% zet zich actief in om jong talent voor hun bedrijf/de regio/stad te behouden

Wat wordt gedaan om dit talent te behouden?





Colofon

Dit is een uitgave van de gemeente Hengelo.

Het betreft het verslag van de bijeenkomst voor de omgevingsvisie stedelijk gebied van woensdag 24 januari 2024 van 19.30 – 21.30 uur in het Multifunctionele Accommodatie 'T Berflo.

Alle deelnemers hebben toestemming gegeven voor het publiceren van de foto's in het verslag.



Welkom

Op woensdag 24 januari, vond er een participatieavond plaats om de derde fase van de omgevingsvisie verder vorm te geven. Tijdens de avond waren circa 50 inwoners, bedrijven en belangenorganisaties aanwezig om na te denken over het Hengelo van 2040.

Het doel van de avond was om de richting van de thema's uit de visie voor te leggen aan alle aanwezigen. Op deze wijze werd de meningen opgehaald van de aanwezigen en was er gelegenheid om aanvullingen mee te geven.

Omgevingsvisie hoe zat het ook alweer?

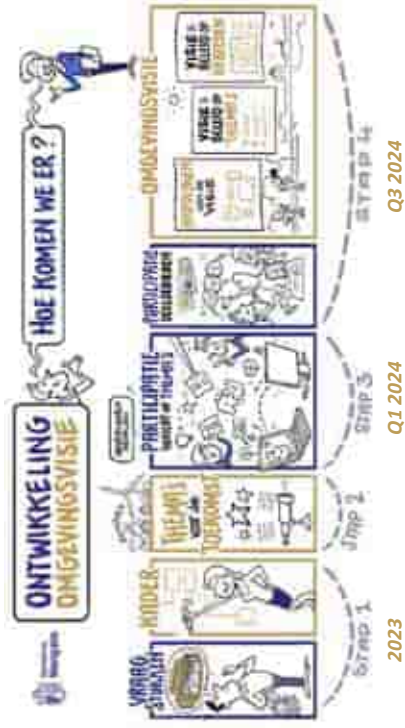
In een omgevingsvisie worden alle aspecten van de fysieke leefomgeving in één visie geïntegreerd. De gemeente Hengelo heeft gekozen om de visie in stappen te ontwikkelen om vervolgens er één visie van te maken. Na de omgevingsvisie voor het Buitengebied (Hengeloos Buiten), en Binnenstad – Hart van Zuid (Hart van Hengelo), zijn we nu bezig met het 3^e deelgebied: de woonwijken, bedrijventerreinen en Weusthag park. Op de volgende pagina is het deelgebied weergegeven.



Aanpak om te komen tot visie

In 2022 zijn we gestart met het opstellen van de visie voor het stedelijk gebied. Daarbij hebben we gekeken naar het bestaande beleid (voorraadkast), trends en ontwikkelingen en verwachte nieuwe wet- en regelgeving. Dat heeft geleid tot het kader. In het kader geeft de gemeenteraad duidelijk waar de visie overgaat. Wat ligt er nog open en wat is al ingevuld? Op 21 juni 2023 heeft de gemeenteraad het kader vastgesteld.

Vervolgens hebben we de thema's bepaald die een rol moeten spelen in de visie. Mede op basis van de thema's zijn de hoofdlijnen van de visie bepaald. Tijdens de participatie avond van 24 januari zijn de thema's besproken. Vervolgens worden de thema's nader uitgewerkt voor de deelgebieden om zo gezamenlijk de visie te vormen. Naar verwachting zal de visie voor de zomer van 2024 ter inzage gelegd worden.



Figuur: stappenplan om te komen tot de visie.



Figuur: de deelgebieden voor de omgevingsvisie fase 3: het overige stedelijke gebied

Opzet van de avond

De avond startte plenair. In een kleine 15 minuten namen Jan Logtenberg (programmamanager omgevingsvisie) en Marieke van den Berg (procesregisseur) ons mee met de laatste stand van zaken.

Na het plenaire gedeelte zijn de deelnemers twee keer in kleine groepen uiteen gegaan om door te praten over vier thema's. Per thema waren er twee ruimtes om door te praten, zodat er kleine groepen ontstonden. Aan de hand van de thema posters zijn de gesprekken gevoerd.

Na de twee rondes werd er gezamenlijk afgesloten in de grote zaal. Per thema werd kort teruggeblikt wat er was opgehaald.

Vervolg

Er wordt een tweede bijeenkomst gepland in april om de resultaten van de participatie te bespreken en doorkijk te geven van de omgevingsvisie stedelijk gebied.

Per thema zijn de hoofdlijnen van de avond weergegeven op de volgende pagina's.





Deelsessie: De sociale en betrokken woonstad

In totaal hebben vier ronde tafel gesprekken plaatsgevonden over het thema: De sociale en betrokken woonstad. Aan de hand van de poster is het gesprek gevoerd.

Aan de orde zijn onder andere gekomen:

Voorzieningen

- Multifunctioneel gebruik van voorzieningen: clubhuizen van verenigingen kunnen opgesteld worden voor ontmoetingen en andere functies. Zo gaat ATC hiermee beginnen om ruimte te bieden aan ontmoeting, BSO en andere initiatieven. Ander voorbeeld wordt genoemd is het verenigingsgebouw van het Theater en onderwijsinstellingen ook gaan gebruiken voor andere functies.
- Men ziet graag de bestaande wijkcentra behouden. Hoe kan je voorkomen dat ze toch sluiten? Mensen maken zich zorgen of de gemeente deze richting kan waarmaken.
- Voorzieningen (wijkcentra, verenigingen, ontmoetingsplekken en evenementen) moeten beter zichtbaar en kenbaar worden gemaakt richting inwoners (zowel fysieke als online).
- Er is afgelopen jaar veel bezuinigd op de wijkcentra, daar moet juist geïnvesteerd in worden.

*“Ga anders denken en wees creatief.
Dit vraagt om lef!”*

De sociale basis

- Noaberschap kan bijdragen aan minder eenzaamheid, dat weer scheelt in de kosten. Maar we maken ons ook zorgen om het Noaberschap, o.a. in de wijk Noord.
- Zo lang mogelijk thuis blijven wonen, hoeft niet altijd in dezelfde woning te zijn. Een Wmo woningaanpassing is nodig om in de woning te kunnen blijven wonen. Daarnaast zijn de zorgcentra nodig.
- Start initiatieven om Hengelo leuker te maken. Ook de inwoner kan bijdrage leveren. De inwoner krijgt soms geen reactie op een initiatief. O.a. bij het aanvragen van een buurtbon voor hangmatpaden.
- Realiseer de openbare ruimte toegankelijk voor iedereen, zoals busstation voor blinden, ruimte voor scootmobielen. Neem ervaringsdeskundigheid mee in de toegankelijkheid van de stad.

Woningvoorraad

- Hoogbouw vs. sociale cohesie: hoe zorg je er voor dat mensen die in flats wonen elkaar kennen en elkaar ontmoeten? Het zijn vaak erg anonieme woonplekken.
- Hoe ga je om met beleggers? Zij hebben vaak minder aandacht voor sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid van een wijk/buurt. Hoe zorg je er voor dat de eigenaar/belegger betrokken is bij het welzijn van de stad en bewoners? Wat zou de rol van de gemeente hierin kunnen zijn? Kunnen zij financiële middelen beschikbaar stellen om ruimte te creëren voor ontmoeting? Denk ook aan één woning vrij houden als huiskamer voor de hele buurt.

Vervolg woningvoorraad

- We missen woonruimte voor groepen.
- Ga wonen en werken combineren. Een mooi voorbeeld is naast de Rabobank.

Samenstelling woonwijken

- Een mix van woningen in één wijk is soms moeilijk realiseerbaar. Een goede sociale structuur is nodig om op te bouwen. Aandacht wordt gevraagd voor preventie.
- Hoe zorg je er voor dat de woningvoorraad aansluit bij de woonbehoefte en bijvoorbeeld de samenstelling van de bevolking? Bijvoorbeeld; Hasseler-es is aan het vergrijzen. Wat ga je toevoegen zodat de wijk toekomstbestendig wordt?
- Aan de orde is gekomen of er wel draagvlak is bij de inwoners voor een gemixte wijk of woningcomplex. Wil men wel naast/met elkaar wonen? Kun je daar als gemeente op sturen? Als voorbeeld wordt Tuindorp genoemd, een wijk wat erg divers is met een goede mix van mensen en type woningen.

“Een mix van woningtypes zorgt voor inclusiviteit in de wijk”

“Hengelo is hele fijne woonstad. Vanuit het westen in Hengelo terugkomend voel je rust. Korte lijnen, gemeedelijkheid en Hengelo heeft heel veel te bieden. Nu ook heel blij met het nieuwe marktplein. Samen gecreëerd. Hengelo is niet al te groot en ook niet te klein”





Deelsessie: De groene en gezonde stad

In totaal hebben vier ronde tafel gesprekken plaatsgevonden over het thema: De Groene en gezonde stad. Aan de hand van de poster is het gesprek gevoerd.

Aan de orde zijn onder andere gekomen:

Openbare ruimte

- Ga de openbare ruimte anders inrichten, van stoep naar groen meanderend door de wijk. Dit geeft hele andere beleving van je wijk. Hierbij wordt opgemerkt dat behoeftes van mensen verschillen. Doe het vooral samen met inwoners. Benut de kracht die er is.
- Creëer verticaal groen om de stad verder te vergroenen. Hiermee kan meer groen in wijken met hoogbouw worden gerealiseerd.
- Houd meer rekening met de natuur.
- Stel als gemeente duidelijk normen over het aandeel grijs en groen. Uitgangspunt zou moeten zijn groen/blauw waar het kan en alleen grijs waar het nodig is. Denk daarom goed na over wat je aan verhard oppervlak nodig hebt. Maak duidelijke keuzes.

Klimaatadaptatie

Denk ook aan het hemelwater. Dit zijn grote opgaven.

We onderschatten nog het belang van klimaatadaptatie. De huidige initiatieven zijn erg kleinschalig. We moeten grote stappen vooruit zetten.

Rol van de inwoner

- Hoe worden de inwoners uitgedaagd om ook daadwerkelijk aan de slag te gaan?
- Enkele deelnemers hebben het gevoel dat, als inwoners met een initiatief komen, dit vaak word tegen gehouden door de gemeente. Vaak op basis van wet- en regelgeving. De andere groep voegt daar aan toe: Over de uitvoering maakt de gemeente strakke afspraken met Gildebor. Daardoor is minder ruimte voor buurt initiatieven.
- Gewenste houding van de gemeente: Ja, tenzij...
- Organiseer buurtsafari's om ideeën en bestaande initiatieven van bewoners op te halen.
- Inwoners willen graag een onderhoudsarme tuin.
- Communiceer over de voordelen van meer groen in de tuin. En hoe dit op onderhoudsarme wijze kan?

Ideeën voor het toevoegen van groen

- Verticaal groen
- De eetbare stad
- Het opzetten van een moestuin bij een buurtcentrum
- Benut openbaar groen voor voedselplekken
- Houd rekening met de straatverlichting, dit werkt verstorend voor dieren.

Haalbaarheid van de idealen

- Zijn de richtinggevendende uitspraken ook haalbaar?
- Ga voor kwaliteit van groen ipv kwantiteit. Zorg voor vitale bomen en aantrekkelijk groen.
- Biodiversiteit is flora en fauna, daar vallen ook de dieren onder.
- Organiseer buurtexpedities om te onderzoeken in hoeverre een buurt aan bepaalde doelstellingen (bijv. 3-300) voldoet en gebruik dat om zo nodig concrete acties te ondernemen.
- Doelstellingen en ambities zijn mooi. Maar besteed vooral ook veel aandacht aan hoe je dat concreet gaat realiseren. Wees transparant over keuzes die je maakt. En wees ook in hoeverre financiën (kosten en opbrengsten) daarin een rol spelen.
- Kaders zijn goed (bijv. 3-30-300), maar wees daar niet star in, maar houdt vooral de kwaliteit en ambitie die je hebt voor ogen: een natuurinclusieve stad en goede kwaliteit groen.

De groei ambitie naar 100.000 inwoners

- Deelnemers vragen zich af of er draagvlak is bij de inwoners van Hengelo.
- We maken ons zorgen over het bouwen in de Spoorzone tussen Hengelo en Enschede. Welke gevolgen heeft dit voor de groene long tussen Hengelo en Enschede?

*“houdt de ambitie die je hebt voor ogen:
een natuurinclusieve stad en goede
kwaliteit groen”*





Bedrijventerreinen hebben een eigen onderscheidend profiel. Hierdoor kunnen soortgelijke bedrijven zich in elkaars nabijheid vestigen.



Vergroenen van bedrijventerreinen draagt bij aan klimaatbestendigheid en aantrekkingskracht.



Herstructureringen gaat voor uitbreiding van bedrijventerreinen.

Door verschillende functies, zoals sportvoorzieningen, toe te staan op bedrijventerreinen, verbeteren we de kwaliteit van de leefomgeving oop het terrein, maar ook daarbuiten.



De innovatieve maak- en werkstad

Deelsessie: De innovatieve maak- en werkstad

In totaal hebben vier ronde tafel gesprekken plaatsgevonden over het thema: De innovatieve maak- en werkstad. Aan de hand van de poster is het gesprek gevoerd.

Aan de orde zijn onder andere gekomen:

Richtinggevende uitspraken en doelen

- Gemeente is goed bezig! Richting gevende uitspraken zijn logisch.
- Samenwerking met gemeente Enschede kan helpend in de realisatie van ambities.
- Bereikbaarheid met het openbaar vervoer is belangrijk!
- Heb aandacht voor toegankelijkheid!
- Is het een idee om warmte/stroomvraag leidend te laten zijn + vervoerstromen? Dus bedrijven die elkaar energie + materiaal kunnen leveren?

Funcitiemening

- Een mix van wonen en werken kan aantrekkelijk zijn.
- Bedrijven met een lage milieucategorie zouden ook gevestigd moeten worden buiten bedrijventerreinen.
- Zorg dat er draagvlak is als functies met elkaar gemengd worden.
- Door functie mening wordt de leefbaarheid en sociale cohesie op bedrijventerreinen vergroot.
- Hoe gaan we de functies als wonen, sport en ontspanning toevoegen?
- Maak de bedrijventerreinen leefbaar in de weekends. Creëer mogelijkheden voor sport en recreatie. Werknemers kunnen voor, tijdens of na het werk sporten.
- Het mengen van bedrijventerreinen met groen en sport is een mooie keuze. Wat is het effect op gezondheid?

“Samenwerking met gemeente Enschede kan helpend in de realisatie van ambities”

Innovatie

- Maak concrete link met de innovatieve maakindustrie in Hengelo.
- Bedrijfsverzamelgebouwen kunnen zorgen voor innovatie.
- Stel meer werk- en leerplaatsen beschikbaar. En breng de rol van onderwijs meer terug in de richtinggevende uitspraken. En denk daarbij ook aan multifunctioneel gebruik van gebouwen. Zorgstudenten van het ROC kunnen ook les krijgen op het gezondheidspark.
- Betrek de jeugd en jongeren! Laat de volgende generatie meedenken.
- Het verkopen aan de jeugd en jonge talenten. Laat ze weten dat ze niet alleen werken, maar ook waaraan ze werken. Groene vooraanstaande technieken en daarmee hun toekomst.
- Hengelo heeft de 2^e grootste binnenlandse haven. Hier liggen kansen!

Herstructurering

- Herstructurering heeft absoluut de voorkeur. Het klinkt aantrekkelijk, maar de praktijk is weerbarstiger.
- Herstructurering, dat kan ook het transformeren naar nieuw werken zijn.
- Herschikken bij herstructureren: minder verharding, maar meer groen, sport en ontspanning.
- Gebouwen zijn ook materiaal bibliotheken (circulair)
- Hoe creëer je de schuifruimte? Of ga je intensiveren?

Profilering bedrijventerreinen

- Goed om per bedrijventerrein duidelijke keuzes te maken. Wees duidelijk in waar elk bedrijf welkom is. Waar willen we vermengen en waar juist niet? Hier spelen veiligheidsoverwegingen een rol in.
- Het onderscheidende profiel mag soms ook iets meer los gelaten worden.
- Geef ruimte aan de maakindustrie.
- Identieke bedrijven op één locatie is goed, maar de vraag is of het werkt.
- Stimuleer kennisdeling op bedrijventerreinen.
- Wat doen we om de juiste bedrijven aan te trekken?
- Ruimte benutten draagt bij aan het voorkomen van dozen met lucht. Belangrijk is dit energiezuinig te doen met aandacht voor werkgelegenheid voor iedereen.
- Profilering is goed. Maar wat betekent dat voor de bestaande bedrijven?

“wat is het onderscheidende karakter van Hengelo:

Waar zijn we nu echt goed in?

Laat dat terug zien in de visie”

Groen

- Meer groen is altijd goed. Maar, groen is niet altijd aantrekkelijk door bijvoorbeeld monofunctioneel groen. Ga voor kwaliteit zodat het ook aantrekkelijk is om rond te lopen.
- Vergroening is van belang voor het aantrekken en behouden van werknemers.
- Vergroening is belangrijk. Fijn om langs bomen en grasvelden te rijden. Fijn om onder de bomen te kunnen zitten en te kunnen wandelen in de pauze.
- Wat betekent vergroening voor andere mobiliteitskeuzes voor de bedrijven?
- Van belang zijn de ecologische verbindingen tussen natuur en stedelijk gebied.
- Warmteberging kan ook warmte / koude buffer zijn



De energie neutrale en circulaire stad

"In 2050 is de gemeente Hengelo klimaat- en energieneutraal."

Iedere inwoner doet mee met energiebesparen.

Betalbare duurzame energie.

Maximaal hergebruik, met als voorbeeld een grondstoffenbank.

Gebruik van restwarmte.

Opwekking en opslag van energie dichtbij de verbruiker.

Tips om thuis CO₂ te besparen

Gemeente Hengelo

Deelsessie: De energie neutrale en circulaire stad

In totaal hebben vier ronde tafel gesprekken plaatsgevonden over het thema: De energie neutrale en circulaire stad. Aan de hand van de poster is het gesprek gevoerd.

Aan de orde zijn onder andere gekomen:

Richtinggevende uitspraken en doelen

- In hoeverre zijn dit al keuzes en wat betekent dit voor ons gebied? Het is nog erg algemeen, zit nog geen keuze in. Het is voor ons te abstract.
- Op welke termijn moet dit allemaal gebeuren? Koppel er duidelijke en harde doelen aan. En bepaald het per wijk/buurt.
- De keuzes zijn passend voor ieder dorp- stad.
- Niet gelijk plan voor 100%, eerst kleine stapjes.

Duurzame energie

- Kunnen grote bedrijven hun eigen energie opwekken? Laat ze hun eigen broek ophalen.
- Wat is het alternatief voor gas? Kun je de bestaande infrastructuur gebruiken voor andere vormen van energie?
- Gebruik van restwarmte moet aantrekkelijk zijn.
- Beoordelingscriteria's voor initiatieven van duurzame energie zijn veiligheid en aantrekkelijkheid

- Per wijk en buurt zijn de mogelijkheden voor energieopslag verschillend.
- Geef hier voorlichting over, informeer actiever over bijv subsidies (van zowel gemeenten als andere organisaties)

De volgende vormen van nieuwe duurzame energie zijn genoemd:

- Energie in de grond: staalblokken die ja ophaalt. Gebruik daarvoor de zoutplekken.
- Ook genoemd: thorium reactor als al bestaande technologie
- Warmte: verschillende warmtebronnen ontwikkelen/ontsluiten naar gelang de situatie (soort warmtevraag)
- Windmolens met zes wieken in plaats van drie.
- Zonnepanelen: doe je ze op daken of in groen? Er zijn plannen in Weusthag om het groen aan te tasten voor zonnepanelen.
- Stel daken beschikbaar voor zonne-energie.
- Warmte-koude opslag? In hoeverre is dat een mogelijkheid in Hengelo?
- Accu's onder het terras is optie voor opslag.

Circulair

- Stop met slopen van panden, denk aan circulariteit.
- Maak het milieu open en circulairder: je kan er niets mee terug nemen wat iemand anders heeft achtergelaten.

Betaalbaarheid

- Betaalbaarheid hoeft niet het goedkoopste te zijn.
- Eerlijke verdeling voor de mensen.
- Inwoners moeten worden geholpen, vooral lagere inkomens waarvoor het nog ver van mijn bed show is.
- Veel subsidies van overheid lopen nu goed, verlies niet de focus op kleine huishoudens.

Innovatie in Hengelo

- Werk samen met lokale bedrijven uit Hengelo. Maak gebruik van de kracht van Hengelo: de aanwezige kennis, geografie (zout), en bedrijven die al veel producten ontwikkelen.
- Benut de slimme ideeën.
- Wat moet centraal, wat kan decentraal?
- Smart cities: auto opladen en onladen: 1 accu van 1 auto voorziet in energie voor 7 huishoudens.
- Maak mogelijk dat inwoners energie kunnen delen op straat- en wijkniveau.

“Ik betaal liever iets meer, maar woon dan in een aantrekkelijke groene stad (met Weusthagpark), dan dat ik de meest goedkope vorm van energie heb”



Samenwerken

- Pak de uitdagingen samen aan: samen met Weibions, met de inwoners. Samen met andere partijen uit de stad. Zorgen dat we samen achter de voordeur komen bij mensen die moeilijker mee kunnen komen. Zodat je ook echt wat kunt doen en betekenen.
- Zet samen een grondstoffenbank op.
- Belangrijk dat de gemeente de structuur aangeeft zodat inwoners/bedrijven daar hun acties op kunnen richten.
- Maakt gebruik van Pioneering, een Twentse stichting voor innovatie in de bouwsector.

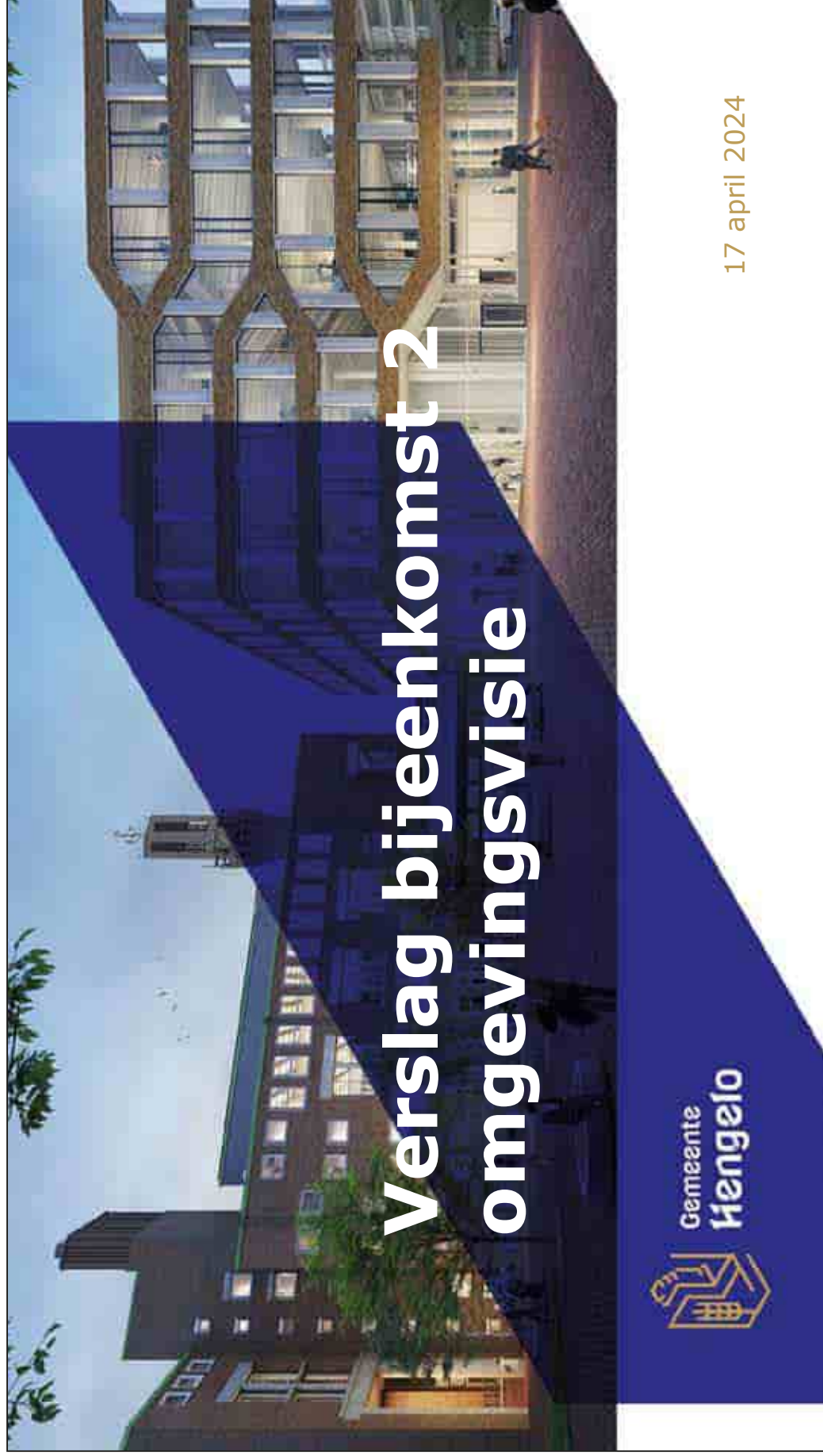
*“Werk aan het vertrouwen!
Denk in kansen in plaats van
beperkingen”*

*“Belangrijk dat de gemeente de structuur
aangeeft zodat inwoners/bedrijven daar hun
acties op kunnen richten”*

*“Ik heb goede ervaringen met de
energiecoaches”*

Bijdrage inwoners

- Buurtprojecten: ga wijk gericht te werk zodat je schaalvoordeel hebt.
- Tegeelwippen: zorg dan ook dat je de klinkers kunt hergebruiken.
- Hoe betrek je de mensen? Je moet veel tijd investeren in de mensen, dit verdiend zich later terug. Ga keukentafel gesprekken voeren.
- Maak het simpel en makkelijker voor de inwoners. Maak de informatie en voorlichting begrijpelijk.
- Onbekend maakt onbemind. Mensen zijn bang voor het onbekende. Vinden dit spannend. Voorbeeld warmtenet in 't Genseler.
- Ga als gemeente ook meewerken als er goede ideeën zijn. Stap zelf ook niet in de weerstand 'dat kan niet'. Er zijn veel mensen met veel goede ideeën. Maak hier gebruik van. Zo behoud je de energie van de mensen.
- Er zijn veel fitte ouderen, kunnen zij andere mensen helpen om de huizen te verduurzamen?
- Werk aan het vertrouwen! Denk in kansen in plaats van beperkingen.
- Goed initiatief dat voor Tuindorp wekelijks een aanspreekpunt is voor duurzaamheidsmogelijkheden.
- De energiecoaches worden als positief ervaren.



Colofon

Dit is een uitgave van de gemeente Hengelo.

Het betreft het verslag van de bijeenkomst voor de omgevingsvisie stedelijk gebied van woensdag 17 april 2024 van 19.30 – 21.30 uur in het Multifunctionele Accommodatie 'T Berflo.



Welkom

Op woensdag 17 april, vond er de tweede participatieavond plaats om de omgevingsvisie voor het stedelijk gebied verder vorm te geven. Tijdens de avond waren circa 20 inwoners, bedrijven en belangenorganisaties aanwezig om na te denken over het Hengelo van 2040.

Het doel van de avond was om de concept visie te toetsen bij de deelnemers. Daarnaast worden de reacties van de eerste bijeenkomst teruggegeven.

Omgevingsvisie hoe zat het ook alweer?

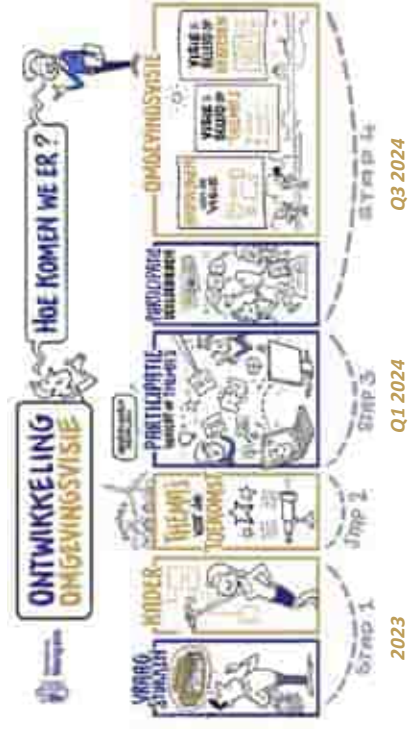
In een omgevingsvisie worden alle aspecten van de fysieke leefomgeving in één visie geïntegreerd. De gemeente Hengelo heeft gekozen om de visie in stappen te ontwikkelen om vervolgens er één visie van te maken. Na de omgevingsvisie voor het Buitengebied (Hengeloos Buiten), en Binnenstad – Hart van Zuid (hart van Hengelo), zijn we nu bezig met het 3^e deelgebied: de woonwijken, bedrijventerreinen en Weusthag park. Op de volgende pagina is het deelgebied weergegeven.



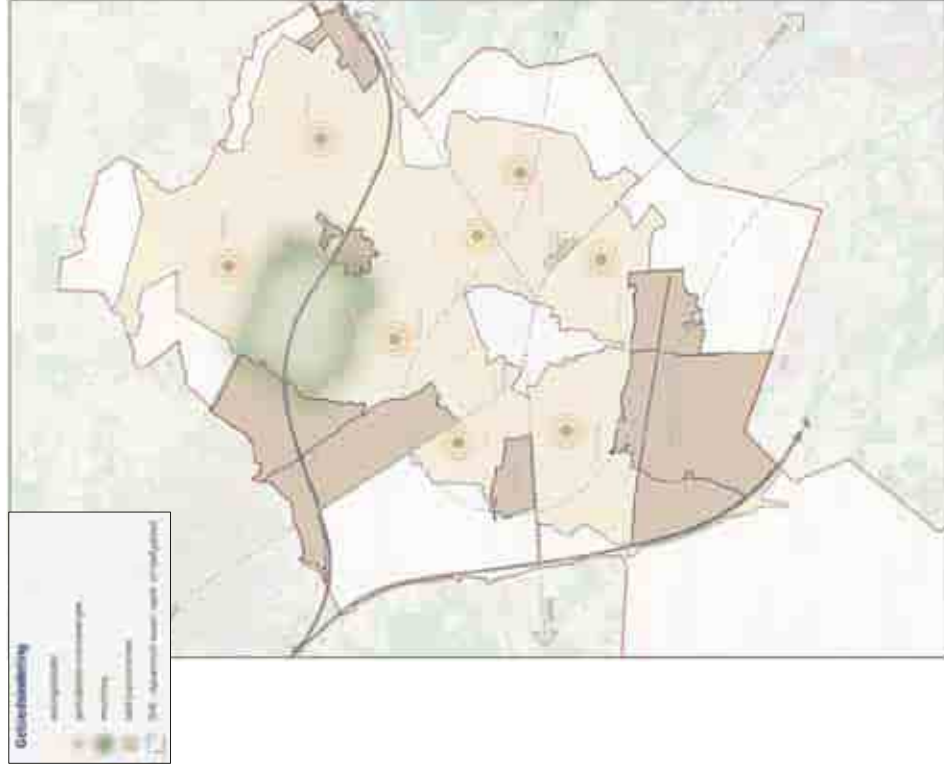
Aanpak om te komen tot visie

In 2022 zijn we gestart met het opstellen van de visie voor het stedelijk gebied. Daarbij hebben we gekeken naar het bestaande beleid (voorraadkast), trends en ontwikkelingen en verwachte nieuwe wet- en regelgeving. Dat heeft geleid tot het kader. In het kader geeft de gemeenteraad duidelijk waar de visie overgaat. Wat ligt er nog open en wat is al ingevuld? Op 21 juni 2023 heeft de gemeenteraad het kader vastgesteld.

Vervolgens hebben we de thema's bepaald die een rol moeten spelen in de visie. Mede op basis van de thema's zijn de hoofdlijnen van de visie bepaald. Tijdens de participatie avond van 24 januari zijn de thema's besproken. Vervolgens zijn de thema's nader uitgewerkt in visiekaarten die gezamenlijk de visie vormen. Naar verwachting wordt de visie na de zomer van 2024 ter inzage gelegd.



Figuur: stappenplan om te komen tot de visie.



Figuur: de deelgebieden voor de omgevingsvisie fase 3: het overige stedelijke gebied

Opzet van de avond

De avond startte plenair. In circa 45 minuten namen Jan Logtenberg (programmamanager omgevingsvisie) en Marieke van den Berg (procesregisseur) de aanwezigen mee in de visie op hoofdlijnen.

We willen een aantrekkelijke woon, werk en leefstad zijn. Met voldoende woningen, waar inwoners gezond zijn, je veilig voelt, er kansen zijn tot opleiding en werk. Er ruimte is voor vrije tijd en sociale contacten. Autonome ontwikkelingen zetten de woonwijken onder druk om vitale wijken te blijven. Om voldoende werkgelegenheid en beroepsbevolking te hebben zetten we in op een top technologische regio. Waar we de stad ontwikkelen naar een aantrekkelijke en bruisende stad. Met behoud en versterken van de Hengelose identiteit en karakter. Dit doen we vanuit 5 thema's:

- De sociale en betrokken woonstad
- De innovatieve maak- en werkstad
- De gezonde en groene stad
- De bereikbare stad
- De energieneutrale en circulaire stad.

Om te komen tot deze visie hebben we op verschillende wijze input opgehaald. Er is een brede bijeenkomst geweest op 24 januari, waar deze avond een vervolg op is. Daarnaast hebben circa 90 leerlingen van 4 havo van de scholengemeenschap de Grondel meegedacht over hoe Hengelo er uit moet zien in 2040.

Na het plenaire gedeelte was er de gelegenheid om de visiekaarten te bekijken en hier op te reageren.



De sociale en betrokken woonstad

De volgende reacties zijn gegeven op het thema en visiekaart de sociale en betrokken woonstad:

- Stimuleer het sporten en bewegen**
- Zorg voor laagdrempelige sportactiviteiten in de wijk om meer jongen in beweging te krijgen.
 - Ondersteun de sportparken meer.
 - Stel een beweegburgemeester in.

Ontmoeten

- Laagdrempelig is leuk. Stimuleer kleine en toegankelijke activiteiten in de wijk.
- Faciliteer niet alleen maar ontmoeting, maar zorg dat de sociale verbindingen ontstaan.
- Benut en bewaar particuliere ontmoeting, zoals in Groot Driene.
- 1 plek voor ontmoeting per wijk is te weinig. Zie ook de meerwaarde voor kleine initiatieven. Ondersteun de behoefte aan een eigen plek en identiteit door het betaalbaar te maken.
- Kleine speelveldjes voor kinderen.
- Omdenken: klachten zijn ook kansen voor ontmoeting.
- Voeg de Sterrentuin toe in de kaart.
- Weusthag is belangrijk voor ontmoeten in de natuur.

Andere reacties die zijn binnen gekomen:

- Met de toenemende vergrijzing is het belangrijk om aandacht te hebben voor toegankelijkheid.
- Kleine kantoren in de wijken
- Veiligheid: voelen bewoners en fietsers zich veilig rond de Houtmaat? Voor het traject Slangenbeek, Hengelose Es/Centrum.



De groene en gezonde stad

De volgende reacties zijn gegeven op het thema en visiekaart de groene en gezonde stad

Water

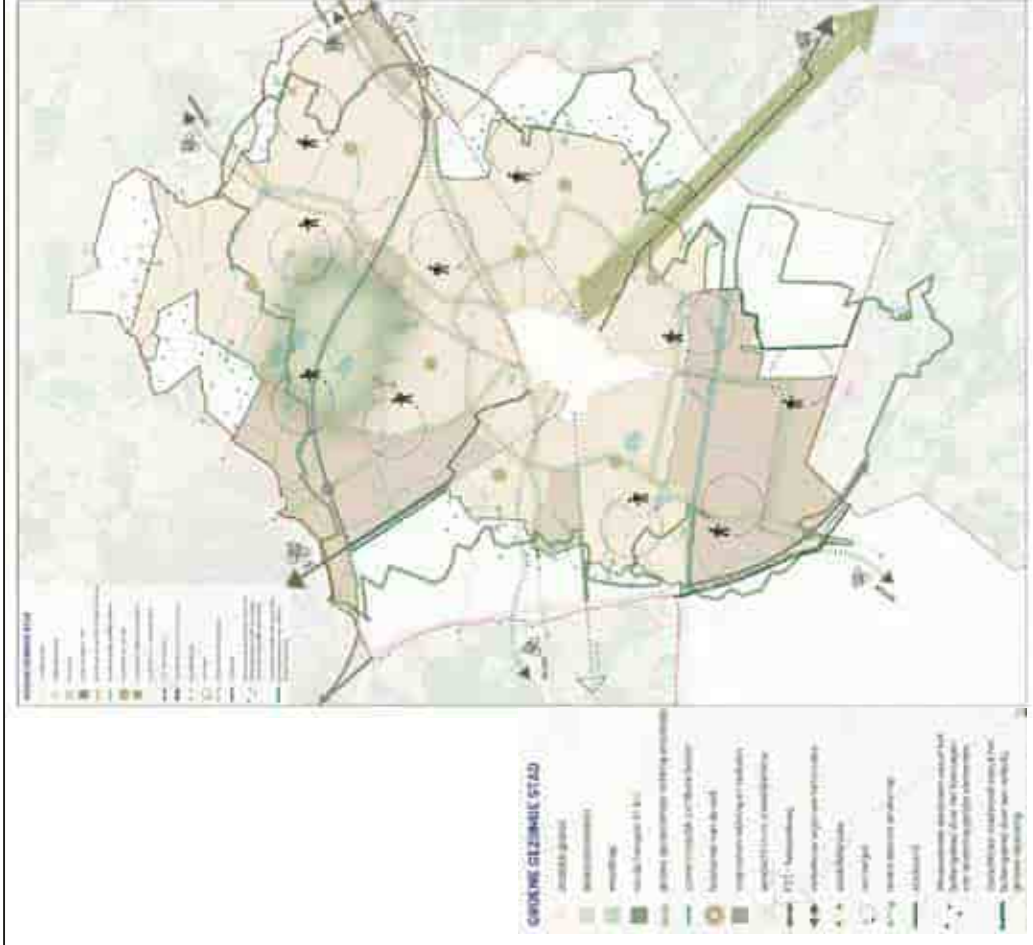
- Beperk onttrekking van grondwater, om verdroging te voorkomen.
- Houd het water langer vast in het Weusthag Park
- Groen groeit alleen als het water heeft.

Milieu

- Creëer stille plekken,
- De A1 niet horen, zien, ruiken. Investering circa 2 miljoen
- Geen vervuilende bedrijven bij woonwijken.

Groen

- Creëer een ecologische verbinding tussen Lonnekermeer en Twickel, via Timmersveld A1 – Westermaat.
- Hoe maak je groene verbindingen in de bestaande wijk? Samen met de buurt? Hoe ga je om met de tuin van inwoner?
- In de groene plekken moet wat te doen zijn. Zoals Oogst.
- Groen op daken
- Voedselplekken in de wijk zoals Weusthag.
- Nieuwe impuls voor tegelwippen. Gebruik eventueel subsidie / geld voor wadfs.



Bewegen

- Toegankelijkheid van voetpaden verbeteren voor mindervaliden en ouderen.
- Creër natuurlijke geleide lijnen bij recreatieve routes. En maak de recreatieve routes breed genoeg zodat voetgangers-fietzers elkaar veilig kunnen passeren.
- Maak het rondje Hengelo net iets langer: afstand van een marathon.
- Het ommetje op gezondheidspark is niet veilig.

Andere reacties die zijn gegeven voor de groene en gezonde stad:

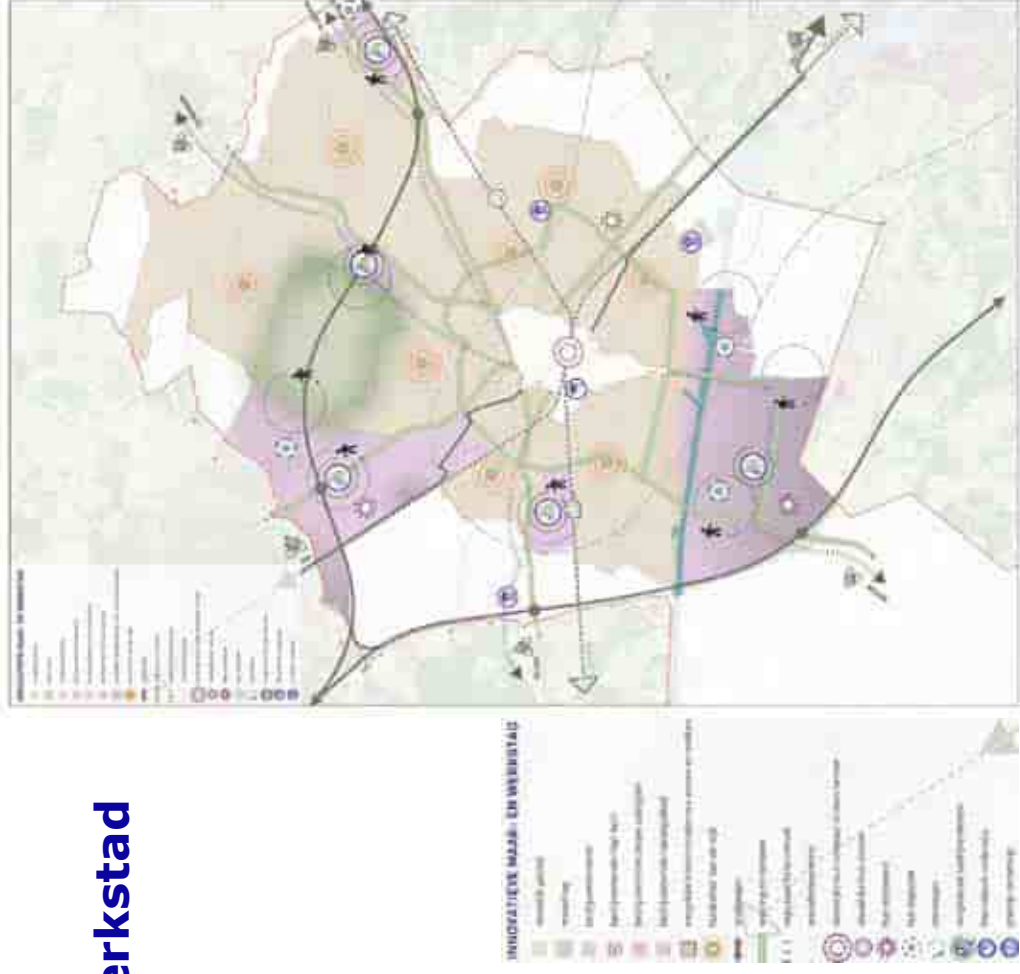
- Leg de relatie met de huiskamers van de wijk. Kunnen deze vergroenen? Organiseer activiteiten en stimuleer bewegen.
- Hoe is de samenwerking met Borne? Als inwoner maak ik ook veel gebruik van de mogelijkheden daar. Het is geen harde grens.
- De ruimte is beperkt. Woningbouw, groen, bedrijven, recreatie, energie, voedselvoorziening. Kan alleen als we functies combineren. Zoals gestapelde woningbouw, zon op daken.



De innovatieve maak- en werkstad

De volgende reacties zijn gegeven op het thema en visiekaart de innovatieve maak- en werkstad:

- Laat zien hoe je innovatieve en maakstad organiseert.
- Durf te kiezen
- Laat je inspireren door de The Green Box cleantech campus!
- Koppel (start-up) bedrijven en onderwijs (vakscholen) met elkaar, eventueel in één gebied.
- Creëer betaalbare bedrijfsverzamelgebouwen voor onder andere startups
- Beter wandelroutes op bedrijventerreinen. O.a. op het gezondheidspark ontbreken nu stoepen.
- Het gezondheidspark is meer een woonwijk dan bedrijventerrein. Dit ook zo inrichten.

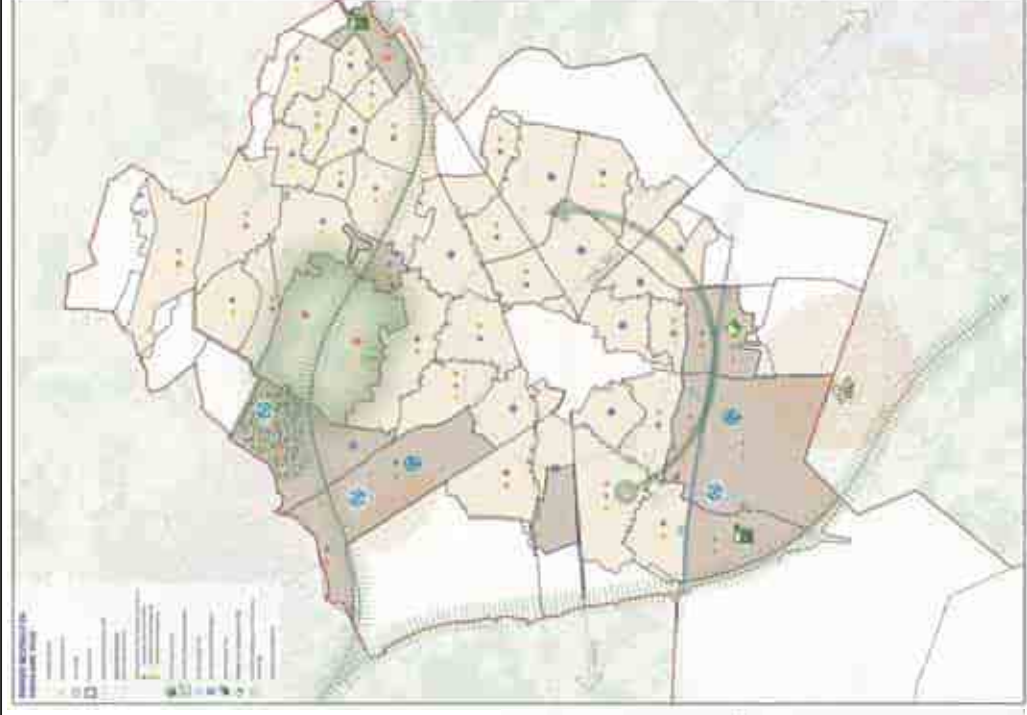




De energie neutrale en circulaire stad

De volgende reacties zijn gegeven op het thema en visiekaart de energie neutrale en circulaire stad:

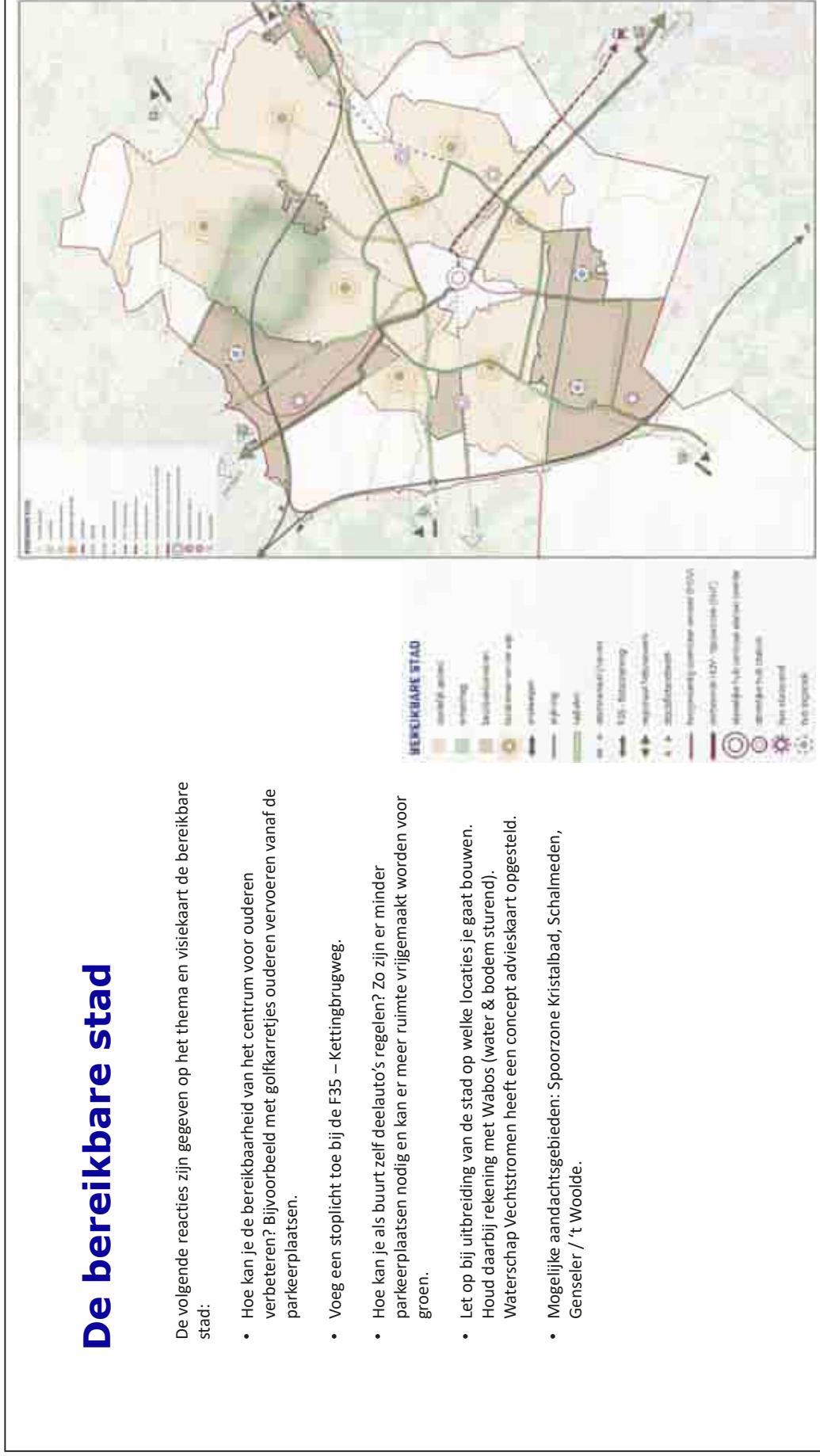
- Om hergebruik van materialen te stimuleren kan gebruik gemaakt worden van bijvoorbeeld DuSpot. Dat is een matchingstool waarin vraag en aanbod van vrijkomende bouwmaterialen in verschillende fases van een project met elkaar worden gematcht.
- Rentmeester 2050
- Zet in op beter OV en deelauto's.
- Een dilemma voor heel Twente is: hoe om te gaan met CO2 afvang, afval verwerking, fijnstof en warmte?
- Is groene bedrijvigheid ook groene maakindustrie? Zoals Bioplastics, hennepverwerking voor isolatie.



De bereikbare stad

De volgende reacties zijn gegeven op het thema en visiekaart de bereikbare stad:

- Hoe kan je de bereikbaarheid van het centrum voor ouderen verbeteren? Bijvoorbeeld met golfkarretjes ouderen vervoeren vanaf de parkeerplaatsen.
- Voeg een stoplicht toe bij de F35 – Kettingbrugweg.
- Hoe kan je als buurt zelf de auto's regelen? Zo zijn er minder parkeerplaatsen nodig en kan er meer ruimte vrijgemaakt worden voor groen.
- Let op bij uitbreiding van de stad op welke locaties je gaat bouwen. Houd daarbij rekening met Wabos (water & bodem sturend). Waterschap Vechtstromen heeft een concept advieskaart opgesteld.
- Mogelijke aandachtsgebieden: Spoorzone Kristalbad, Schalmeden, Genseler / 't Woolde.



Bijlage 5 Selectie van posters 'adviseurs van de toekomst'



HENGELO

12

Bereikbare en groene stad



FIETSPADEN

Meer veilige fietspaden kunnen er voor zorgen dat mensen sneller de fiets pakken

GROEN

Een groene omgeving is belangrijk voor fysieke en mentale gezondheid



BEREIKBAAR

Een makkelijk en veilig bereikbaar gebied is belangrijk zodat mensen naar het winkelcentrum kunnen.



LEEN FIETSEN

Er komen elektrische leen fietsen zodat mensen zich snel en goedkoop kunnen verplaatsen



KLIMAAT

Meer groen en meer fietsen inplaats van auto's is beter voor het klimaat



HENGELO-OOST

DE SOCIAAL BETROKKEN WOONSTAD

Deelvraag 1: Hoe kunnen architectonische ontwerpen natuurintegratie in stedelijke omgevingen bevorderen?

Deelvraag 2: Hoe kan stedelijke inbreiding bijdragen aan het vergroenen van bestaande stadscentra?

- GROENE GEBOUWEN

- HERONTWIKKELING VAN BRAAKLIGGENDE TERREIN

Deelvraag 3: Wat zijn de gezondheidsvoordelen van stedelijke inbreiding met veel groen?

Deelvraag 4: Hoe verbetert een natuurlijke samenleving luchtkwaliteit in steden?

- VERBETERDE LUCHTKWALITEIT

- NATUURLIJKE SAMENLEVING



INNOVATIEVE MAAK- EN WERKSTAD

GROEP 10
HENGELO-ZUID

Onderzoek

- Bedrijven vestigen
 - CO2 uitstoot
 - Milieubewuster



Problemen

- Te weinig plek voor bedrijven
- Soorten bedrijven
- Woningen daar niet bouwen
- Schadelijke stoffen

Enquete uitslagen

de uitstoot verminderen, bepaalt aantal co2 per jaar maximaal. Als het meer is grote boete

milieu bewuste auto's bij de auto bedrijven neerzetten en bedrijven met weinig CO2 uitstoot.

Door meer duurzame energie zoals zonne- en windenergie in te zetten

bedrijven moeten overstappen op zonne energie en niet meer zoveel gas gebruiken

Inzetten op waterstof, bedrijven verplichten voetafdruk drastisch te verminderen

Uitstoot van bedrijven reduceren, een klimaatakkoord sluiten die haalbaar is voor alle partijen.

Conclusie



- Meer bedrijven
- Maak Hengelo milieubewust
- Woningen niet op terrein





huidige situatie

In het noorden van hengelo is te weinig groen en te weinig sociale bijeenkomsten.

aanpassing

- In het winkelcentrum van slangenbeek hebben we meer groen geplaatst.
- In dalmeden hebben we in een kaal gebied een speeltuin neer gezet voor kleine kinderen.
- Europa school is weggehaald zodat er meer groen kan komen.



nieuw idee dalmeden



europa school
weggehaald

HENGELO

4B regio noord
bereikbare, groene en gezonde stad

Meer wandelpaden! Dit geeft de bewoner een plek om samen te komen en te socialiseren, ook word de gezondheid van de inwoner verbeterd.

meer OV! De files rondom het noorden van hengelo neemt daardoor af. Dit verbeterd de bereikbaarheid van heel de stad.

Meer natuur verbeterd welzijn van de bewoner.



DE SOCIALE EN BETROKKEN WOONSTAD DE INNOVATIEVE STAD

Groep 17

Nu 2024 Weinig plek voor nieuwbouw
 Niet genoeg groene energie

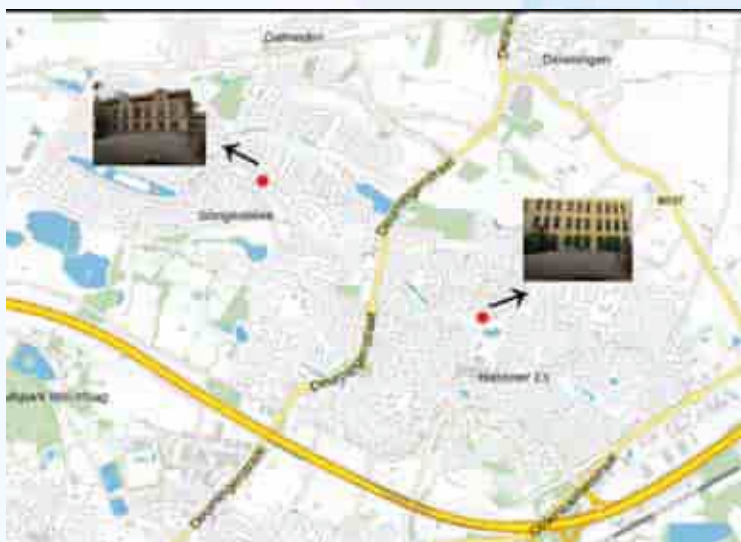
Veel kleine scholen

Weinige plek voor nieuwbouw

Amper zonnepanelen



2040 Meer groene energie,
 Meer ruimte voor nieuwbouw



Twee grote scholen

Meer plek voor nieuwbouw

Overal zonnepanelen

P.C HOOFTLAAN EN DRIENERWEG

verbreding van de weg

groep 9, bereikbare woonstad

HUIDIGE SITUATIE

- Overbelaste wegen
- Veel files
- Voor kinderen onveilig

NIEUWE SITUATIE

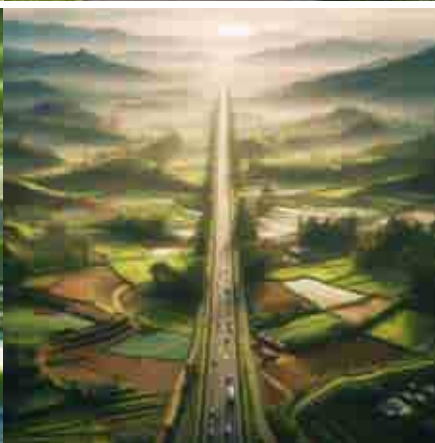
- Minder overbelaste wegen
- Minder files
- Oversteek plek kinderen

NODIGE AANPASSINGEN

- Weg verbreden
- Weilanden verminderen
- Grote ingreep natuur

BEZWAREN

- Verlies van groen
- Toename geluids-overlast
- Verkeershinder tijdens werkzaamheden



Colofon

Augustus 2024. Uitgave van de gemeente Hengelo. Aan de inhoud van deze brochure kunnen geen rechten ontleend worden.

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

www.hengelo.nl



Gemeente
Hengelo